

श्री सा ई ली ला

अनुभव-विशेषांक

ऑक्टोबर-नोव्हेंबर

किंमत :- २ रु.

१९७२

अनुक्रमणिका

अनुभव विशेषांक आक्टोबर-नोव्हेंबर १९७२

- १ श्री साई वासुधा
- २ संपादकीय — श्री स.ई.वावा
- ३ अनुभव
- ४ " " " " " " " "
- ५ " " " " " " " "
- ६ " " " " " " " "
- ७ " " " " " " " "
- ८ " " " " " " " "
- ९ " " " " " " " "
- १० त्रिकालजाली साईवावा
- ११ अनुभव
- १२ फकिराचा परीस
- १३ मी अनुभवलेले काही भाष्यक्षण
- १४ श्री साई प्रभाव
- १५ अनुभव
- १६ जाणा येथे आहो साहाय्य सर्वांस
- १७ अनुभव
- १८ बावांची उदी
- १९ साईवावा जिवंत आहेत
- २० चालविसी हाती धरूनिया
- २१ अनुभव
- २२ बावांची अद्भुत कृपा
- २३ अनुभव
- २४ अनुभव
- २५ कृतान्ताच्या दावेतून
- २६ श्री साईबाबांवाचून माझा अनुभव
- २७ बावांची कृपा
- २८ भिवपुरी येथील अनुभव
- २९ गिरडी वृत्त, ऑगस्ट १९७२.
- ३० देणगीदारांची यादी, गिरडी, ऑगस्ट १९७२
- डा. के. भ. गव्हाणकर.
- श्री. श्री. वा. देव.
- मौ. छोडवाई मो. प्रधान.
- श्री. लक्ष्मीबाई टुमे.
- श्री. हरि मीताराम दीक्षित.
- ग. व. सोरेखर वि. प्रधान.
- श्री. रामचंद्र के. नाईक.
- श्री. दामूशेट कामार.
- श्री. गणेश गो. महाजन.
- श्री. द. शं. टिपणोस.
- चित्रकार स. कृ. काळे.
- लेफ्टनंट कर्नल मु. व. निवाळकर
- मौ. मुणिल्याबाई हजार.
- मौ. श्री गहाणे.
- कु. रेखा पोतनीस.
- श्री. चिपळूणकर गुरुजी.
- अनंतराय आर्. पारिख.
- श्री. द. सा. मांजरेकर
- श्री. आ. रा. मानकर.
- श्री. द. वि. कुळकर्णी.
- श्री. सुरेश मा. गहा.
- कु. आशालता चि. वेलणकर.
- पांडुरंग भिकु महाले.
- मौ. शालिनी चि. दापरे.
- वि. के. छत्रे.
- वा.आ. गुप्ते.

जगा लाबावें सत्पथीं । हेचि साईलीलेची कृती ॥

श्री सा ई वा क्सु धा

कथा नव्हे, ही एक संदूक । गर्भी साईरत्न अमोलिक ।
 उघडूनि पहा प्रेमपूर्वक । अनुभवा सुख दर्शनाचें ॥२२॥
 परम जयाचें आचरित । तया साईचें हें चरित ।
 करावया श्रवण व्हा उद्यत । अव्यग्रचित्त सप्रेम ॥२४॥
 ऐसी पावन कथा ऐकतां । धणी न पुरे भक्तचित्ता ।
 पूर्ण दाटे परमानंदता । संसारश्वांता विश्राम ॥२५॥
 चित्तप्रसन्नतेचा हरिख । निजानंद ठाके सन्मुख ।
 सर्व सुखाचें सोलीव सुख । तें हें कथानक साईचें ॥२६॥
 कितीही ऐका नित्य नूतन । रमणीयतेचें हेंचि लक्षण ।
 म्हणोनि ही संतकथा पावन । होऊनि अनन्य परिसावी ॥२७॥

साईसचरित, अध्याय ८.

श्रीसाईलीला

[शिरडी संस्थानचे अधिकृत मासिक]

वर्ष ५१ चे]

ऑक्टोबर—नोव्हेंबर १९७२

[अंक ७-८

: संपादक :

श्री. का. सी. पाठक

: कार्यकारी संपादक :

(प्रा.) द. दि. परचुरे, एम्. ए., प्रवीण.

वार्षिक वर्गणी रु. १० (ट. ख. सह)

टे. नं. ४४३३६१

: कार्यालय :

साईनिकेतन, प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई १४.

संपादकीय

श्रीसाईबाबा

असंख्य लोकांचें परम श्रद्धास्थान झालेल्या श्री साईबाबांसंबंधीच्या अनुभवांचा हा साईअनुभव विशेषांक आम्ही मोठ्या प्रेमानें व भक्तिभावानें आपल्या हातीं देत आहों.

सर्व देशांत सर्व काळीं अनेक संत होऊन गेले. ज्या संताशीं आपल्या पूर्व-मुकृतानुसार आपला संबंध येतो त्याला आपण मोठा मानूं लागतो. इतरांशीं आपला संबंध न आल्यामुळें आपल्याला त्यांची खरी माहिती नसते, व ऐकीव किंवा वाचलेली माहिती असली तरी अनुभव नसतो किंवा प्रचीति नसते. अशा परिस्थितींत निरनिराळ्या संतांची तुलना करून त्यांना श्रेष्ठकनिष्ठ ठरविणे अत्यंत चूक होय. जे असें करीत असतील ते परमार्थाची हानि करतात व लोकांची दिशाभूल करतात.

न बुद्धिभेदं जनयेत् ज्ञानां कर्मसंनिनाम् । (भ. गो. ३।२६)

हा भगवतांचा इषारा त्यांनीं लक्षांत ठेवावा. अश्रद्धेच्या युगांत जर कुठें सुश्रद्धा दिसली तर ती वाढीस लावावी; तिला कोणत्याही प्रकारें डळमळीत करूं नये म्हणून आम्ही बाबांची तुलना इतर कोणाशीं न करतां फक्त बाबांची महति इथें सांगणार आहोंत. आपण सर्वस्वानें ज्यांना भजतो त्या बाबांचें वर्णन आपण यापूर्वीं कितीही वाचलें असलें तरी तें परत परत वाचतांना आपल्याला आनंदच होणार. शिवाय, आपल्या बाबांचें वैशिष्ट्य कशांत होते हेंही आपण निश्चितपणें जाणून घेतलें पाहिजे.

१८५४ सालीं बाबा आपल्या सोळाव्या वर्षी औरंगाबादेहून शिरडीस आले. मिसरूडही न फुटलेला एक बालफकीर. पण समोरच्या माणसानें पाहतांक्षणींच नतमस्तक व्हावें असें प्रेमाद्रं मुखभंडल आणि दयार्द्र दृष्टि. "हें विश्वचि माझें घर । ऐसो मति जयाची स्थिर । किंबहुना चराचर । आपणचि झाला ॥" हें त्या बालफकिराकडे पाहून तात्काळ पटावें. एवढ्या वयांत विश्वाला गवसणी घालणारी ही वृत्ति ! कुठून आली ही ? कोणी शिकविली ? जरी कोणी शिकविली असली तरी वाणली कशी ? हें ज्ञानेश्वरांना विचारा. ते सांगतात —

जे वर्षशतांचिया कोडी । जन्मसहस्रांचिया आडी ।

लंघितां पातला थडी । आत्मसिद्धीची ॥

जा. ६।४६५

असे हे बाबा ज्या शिरडीस आले ती होती तरी कशी ? तर अगदी मागासलेली आणि अस्वच्छ. पण बाबांना अशीच जागा हवी होती कीं जिथें त्यांना पूर्ण एकान्त मिळेल. 'अरति : जनसंसर्ग' हें तर ज्ञान्याचें एक प्रधान लक्षणच होय. त्याप्रमाणें बाबांचें होतें. बाबा खरे विवेकी होते. कारण अन्न, वस्त्र आणि निवारा या ज्या देहाच्या मुख्य गरजा त्या बाबांना मुळींच नव्हत्या.

फाटकेंतुटकें कांहीं तरी बस्त पांघरून व यदृच्छया मिळेल तें खाऊन (किंवा मुळीच न खाऊन) ते एका पडक्या मशिदीत राहात. मग ज्यामुळें लोक या फकिराभोवतीं जमूं लागले असें कोणते आकर्षण त्यांच्याजवळ होते ? अर्थात् पहिली गोष्ट म्हणजे या फकिराची वाचासिद्धि. त्यानें आपल्याकडे येणाऱ्या माणसाच्या मनांतील भक्तिभाव किती दृढ आहे हें जाणावें, त्या माणसाची आर्तता जाणावी, व त्याला अमुक होईल असा आशीर्वाद द्यावा व त्याप्रमाणें घडावें. बरें, याबद्दल त्यानें नारळ, प्रसाद, फुलें, किंवा पैसा यांपैकीं कशाचीही यात्किंचितही अपेक्षा ठेवूं नये. हें असें सतत घडत गेलें. भूत-वर्तमान-भविष्य त्याला स्पष्टपणें कळत. पूर्वजन्मींचे संबंध काय होते हें त्यानें सांगावें, वर्तमान-काळांत शेंकडों मैलांवरच्या खाणाखुणा सांगाव्या, व भविष्यकालीन गोष्टीविषयी लोकांना सावध करावे. बालवयांत एवढे ज्ञान याला आलें कुठून ? भगवंतांनी अशा सिद्धींबद्दल म्हटलें आहे कीं

तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पौर्वदेहिकम् । (भ. गी. ६।४३)

याशिवायचें असें तात्त्विक स्पष्टीकरण याला नाहीं. आद्यशंकराचार्य, ज्ञानेश्वर, समर्थ रामदास इत्यादींना असें अद्भुत ज्ञान व प्रतिभा, आणि अशा विलक्षण सिद्धि बालपणापासूनच होत्या हें प्रसिद्ध आहे. श्री ज्ञानेश्वर लिहितात :-

मोटकी देहाकृति उमटे । आणि निजज्ञानाची पहांट फुटे ।

सूर्यापुढें प्रगटे । प्रकाश जैसा ॥

तैसी दशेची वाट न पाहतां । वयसेचिया गांवा न येतां ।

बाळपणीच सर्वज्ञता । वरी तयातें ॥

तिये सिद्धप्रज्ञेचेनि लाभें । मनचि सारस्वतें बुभे ।

मग सकल शास्त्रें स्वयंभें । निघती मुखें ॥ जा. ६।४५२ ते ५४.

बाबा हे परमेश्वराचे अंश किंवा अवतार होत असें म्हणण्यामागील अभिप्राय हाच असतो. अशा प्रकारची शक्ति ही अतिमानवी (Superhuman) होय. म्हणूनच तिला दैवी म्हणावयाचें.

पुष्कळसे लोक जे बाबांकडे आले ते केवळ ऐहिक लाभासाठीं, एकाद्या गरजेसाठीं, एकाद्या शारीरिक वा मानसिक व्याधीच्या निवारणासाठीं. अर्थात् कांहींजण बाबांची परीक्षा करण्यासाठीं व शेवटीं टिंगल करण्यासाठींही येत. पण कोण माणूस कोणत्या हेतूनें आलेला आहे हें बाबा नेमकें ओळखीत. नाहीं तरी स्वतः भगवान् सांगतात —

चतुर्विधाः भजन्ते मां जनाः सुकृतिनः अर्जुन ।

आर्तः, जिज्ञासुः, अर्थार्थी, ज्ञानी च, भरतर्षभ ॥ (भ. गी. ७।१६)

परंतु सुरुवातीला भक्त कसाही असला तरी भगवान् काय किंवा साधुसंत काय, त्याला ज्ञानी करून सोडतात. भगवान् म्हणतात —

तेषां नित्ययुक्तः एकभक्तिः विशिष्यते । (७।१७)

या भक्ताचें महत्त्व एवढें कीं 'ज्ञानी तु आत्मैव मे मतम् ॥ (७।१८)

जगावर अत्यंत उपकार करणारा व जगाचें आत्यंतिक कल्याण करणारा महात्मा हाच होय. पहिल्या प्रकारच्या अनेक लोकांना बाबांनीं या अत्युच्च पदाला पोचविलें, हें बाबांचे वैशिष्ट्य होय.

दुसऱ्या प्रकारच्या लोकांना (टिंगलखोरांना) बाबांनीं झिडकारलें नाहीं, तर त्यांची बुद्धीच पालटून टाकली व त्यांना सन्मार्गाला लावलें. मोरोपंतांनीं भगवंताविषयीं म्हटलें आहे तेंच इथें बाबांना लागू होतें —

“अद्भुत महिमा याचा, भक्त तरे, बैर करुनि अरिहि तरे !”

ज्यांना स्वार्थ कधीं शिवलाही नाहीं असे बाबा हे महात्मा होते. चंदनासारखें किंवा दीपज्योतीसारखें दुसऱ्यांच्या हितासाठींच त्यांचें जीवन. संतांशिवाय दुसरे कोणी असे आहेत का ? सगळे मानासाठीं व धनासाठीं ह्यापलेले, मंत्री होऊन पांच पिढ्यांची तरतूद करून ठेवणारे.

बाबांनीं लोकांचें हित केलें म्हणजे केलें तरी काय ? चिनी लोकांचें आक्रमण त्यांनीं हटविलें काय ? त्यांनीं गरिबी व बेकारी हटविली काय ? अशासारखे भंपक प्रश्न पुष्कळ लोक विचारीत असतात. याचें स्पष्ट असें उत्तर दिलें पाहिजे. माणसाला दोन प्रकारचें कल्याण हवें असतें. एक ऐहिक व दुसरें पारमाथिक. पहिलें कल्याण करणें हें सरकार व तथाकथित नेते यांचें कार्यक्षेत्र होय. लोकांना तसें आश्वासन देऊन ते निवडून आलेले असतात. तेव्हां वरचे प्रश्न त्यांना विचारले पाहिजेत. साधुसंतांचें असें नसतें. भाकरी पुरविण्याचा भक्ता संतांनीं घेतलेला नसतो. ते लोकांचें जें कल्याण करतात तें भाकरीच्या पलीकडचें असतें. याबद्दलचीं जीं अनेक वचनें आहेत त्यांपैकी नाथांचें वचन फार फार महत्वाचें आहे —

जगा लावावें सत्पथीं । हेच साधूंची पै कृती ॥

(श्री साईलीला मासिकानें हाच विचार ध्येयवाक्य म्हणून स्वीकारला असून तो अंकाच्या सुरुवातीस दिलेला आहे.)

यांतील 'हेचि' या शब्दाकडे विशेष लक्ष द्यावें. 'हेचि' याचा अर्थ "केवळ ही, दुसरी कोणती नव्हे." अर्थात् ज्यांना केवळ ऐहिकच हवें आहे व पारमार्थिकावर ज्यांचा विश्वासच नाहीं अशांना संतांची गरज नाहीं. परंतु बहुसंख्य लोकांना ऐहिका-पलीकडचें काहीं तरी साधण्याची इच्छा असते, व ती इच्छा बाबांसारखे संत पुरवीत असतात. जे असें करीत नाहींत ते संत किंवा सद्गुरु नव्हेतच. समर्थ सांगतात कीं —

जो ब्रह्मज्ञान उपदेशी । अज्ञान अंधार निरसी ।

जीवात्मया शिवात्मयासीं । ऐक्यता करो ॥ (दासबोध ५।२।९)

तोच सद्गुरु. "हित आहे देहातीत । म्हणोनि निरोपिती संत ॥"

याप्रमाणे बाबा हे सद्गुरु आणि संत होत. त्यांच्यापाशीं जे जे आले त्यांना त्यांनीं सत्यथी लावले, म्हणजे त्यांच्या माणुसकीची उंची वाढविली. 'आपणासारखे करिती तात्काळ' हे त्यांचे खरे सामर्थ्य. परंतु अगाची रीत मात्र अशी कीं परमपद मागण्याऐवजीं लोक त्यांच्याजवळ तुच्छ ऐहिक वस्तूच मागत. १९१८ सालीं बाबा एका बाईला म्हणाले, "आये, अलीकडे किनई मी लई बेजार झालु आहे. कुणाला पैका पाहिजे, तर कुणाला बाईल पाहिजे, तर कुणाला ल्येक पाहिजेत. अग, माझ्याजवळ जें आहे तें मात्र कुणीबी मागत नाही. बधीन् बधीन् आन् एकाद् दिवस असाच गप्पिप् चालला जाईन. अग, लई कंटाळा आलाय !"

आणि बाबांनीं त्याच वर्षीं दसऱ्याला देह ठेवला !

माणसाला सुख पाहिजे आहे. सुखें आलीं कीं जगाचें खरें स्वरूप विसरून तो तीं सुखें भोगतो. परंतु सुखाला लागून दुःख असतेंच. तें दुःख आलें म्हणजे मात्र मनुष्य वैतागतो. अशा वेळीं माणसाला धीर देणारा, दिलासा देणारा, त्याच्या चित्ताचें समत्व राखणारा, व सभोंवार दुःख असूनही त्याला आत्मानंदांत ठेवणारा असा कुणीतरी समर्थ महापुरुष तो शोधीत असतो. बाबांच्या रूपानें तो ठेवा त्याला मिळतो. अशा असंख्यात जीवाना संजीवन देऊन बाबांनीं त्यांना आयुष्यांत स्थिर केले.

जे सुखांत आहेत व ज्यांचें तूर्त सर्व ठीक चाललें आहे त्यांचें वर्तन बेछूट-पणाचें असतें. ते कसलीच पर्वा करीत नाहीत, मग परमार्थाची तरी कदर काय करणार ? परंतु सुखाच्या राशींत लोळत असून जगातील दुःखानें विरघळून जाणारा सिद्धार्थ (गौतम बुद्ध) एखादाच. बाबांसारख्या संतानाही लोकहिताचा असाच कळवळा येतो. लोकांच्या प्रापंचिक अडचणी बाबा भागवीत असत, ही केवळ त्यांची लीला होय. तें त्यांचें मुख्य कार्य नव्हे. मुलांनें औषध घ्यावें म्हणून आई सांगते, "बाळ, औषध घेतलस तर खडीसाखर देईन." यांत मुलांनें औषध घेऊन त्याचें दुखणें बरें व्हावें, हा मुख्य हेतु. खडीसाखर हें त्याच्या बालबुद्धीला दाखविलेलें सुखातीचें प्रलोभन. तसें लोकांना परमार्थाकडे वळविणें हा बाबांचा मुख्य हेतु असे, व त्यासाठीं ते काहीं लीला दाखवीत. म्हणजेच बाबांच्या लीला परमार्थप्रेरित असत; गारुड्यासारख्या स्वार्थप्रेरित नसत. बाबांनीं दाखविलेल्या चमत्कारांचें नेमकें स्थान कोणतें हें यावरून समजेल.

भक्तांचें पारमार्थिक कल्याण करण्याला अलौकिक सामर्थ्यच हवें. तें येरा-गवाळाचें काम नव्हे. बाबा दूरदूरच्या लोकांना या ना त्या रूपानें दर्शन देत, किंवा आपण आल्याचा पुरावा देत, किंवा अनेक वेळां स्वप्नांत येऊन अत्यंत जिद्दाळ्याचा असा आदेश देत. या प्रत्येक घटनेनें कित्येकांच्या मनाचा पालट झालेला आहे, म्हणजे तीं माणसें सात्त्विक मनोवृत्तीचीं झालीं आहेत. 'सात्त्विक कर्ता' कुणाला म्हणावें याचें सुंदर वर्णन भगवंतांनीं केले आहे :-

मुक्तसंगः, अनहंवादी, धृति-उत्साह-समन्वितः ।

सिद्धि-असिद्धयोः निर्विकारः कर्ता सात्त्विकः उच्यते ॥ (भ. गी. १८।२६).

असे सात्त्विक कर्ते समाजांत अधिकाधिक निर्माण होणें हें समाजाच्या वाढत्या उत्कर्षाचें लक्षण होय. आजचे नेते व पुस्तकी पंडित हें कार्य करीत आहेत काय, किंवा कधी तरी करूं शकतील काय ? बाबांसारखे साधुसंतच हें काम करीत आले आहेत. "संतः तपसा भूमिं धारयति" या वचनाचा खरा अर्थ हा आहे.

बाबा आपल्या हयातींतच लोकांना उदी देऊं लागले होते. या उदीच्या अद्भुत प्रभावाच्या असंख्य कथा आहेत. आज बाबा देहानें आपल्यामध्ये नाहीत, पण त्यांची उदी मात्र आहे. या उदीला मोठा अर्थ आहे. मनुष्याचा देह नश्वर आहे. तो नष्ट झाल्यानंतर उरतें काय ? तर तीन चिमट्या राख. म्हणून 'या उदीच्या रूपानें मीच तुमच्याजवळ आहे' असें बाबा सुचवीत आहेत. पण उदीरूपी औषधाला मुख्य अनुपान आहे श्रद्धेचें. त्या अनुपानाशिवाय उदीची परीक्षा प्रयोगशाळेंत करून पाहणें हें बाबांच्या देहांतील द्रव्यांचें रासायनिक (Chemical) मूल्य करण्यासारखेंच मूढपणाचें होईल. उदीसंबंधी खूपच लिहिण्या-सारखें आहे. परंतु तो इथला मुख्य विषय नव्हे. म्हणून इतकेंच पुरे. शिवाय उदीचे बोलके अनुभव या अंकांत आहेतच.

बाबांनी आपल्या हयातींत पैचाही संग्रह केला नाही, व शिष्यही केले नाहीत. त्यामुळें महंत व मठ साईसंप्रदायांत नाहीत. परंतु देहाचें बंधन सुटल्यानंतर बाबांचें आत्मिक सामर्थ्य अधिकाधिक प्रभावी होऊं लागलें. बाबा असतांना शिरडी संस्थानचा जेवढा पसारा होता त्याच्या कितीतरी पटीनें तो आज वाढला आहे. दरवर्षी लाखों माणसें न बोलावतां शिरडीस येत आहेत व लाखों रुपये न मागतां जमत आहेत. बाबांच्या आशीर्वादाचें सामर्थ्य लोकांना अधिकाधिक प्रत्ययास येत आहे याचें हें प्रत्यंतर होय.

बाबा अशा तऱ्हेनें प्रकट झाले व अशा तऱ्हेनें राहिले कीं हिंदु व मुसलमान या दोघांनाही ते आपल्याच धर्माचे आहेत असें वाटावें. वास्तविक बाबांना अमुक एक धर्म नव्हता, व त्यांचा अमुक एक असा देवही नव्हता. त्यांचा खरा धर्म माणुसकी हा होता.

सुरज न बदला, चाँद न बदला, क्या हो गया भगवान् ?

कितना बदल गया इतसान ?

What man has made of man !

असें म्हणण्याची आज पाळी आली असतांना माणसाला माणूस ठेवण्याची महनीय कामगिरी बाबांनी केली. यासाठीं त्यांनी धर्म नष्ट केला नाही, तर सर्व धर्मांचा गोड समन्वय घडवून आणला. त्यांनी धार्मिकता वाढविली, पण

धर्माचें व आचाराचें स्तोम नाहीसे केलें. तसेंच द्वारकामाईत सर्वांना एकत्र जेवायला बसवून व सर्वांना एकाच भांड्यातलें वाढून त्यांनी खरी समता प्रस्थापित केली. अर्थात् आज कंठरवानें उच्चारल्या जाणाऱ्या Secularism a Socialism या वेगडी घोषणाचें प्रत्यक्ष आचरण साईबाबांनी शंभर वर्षांपूर्वीच शिरडीस सुरू केलें. बाबांचें अपूर्व द्रष्टेपण यांत दिसून येतें.

बाबांनी सामान्य माणसाच्या मनाच्या ठेवणीचा पूर्णपणें ठाव घेतला होता. म्हणूनच ते सामान्यांशीं समरस होऊं शकले व प्रत्येकाला आचरणीय असा व्यवहार्य मार्ग दाखवूं शकले. स्वतःकडे लीनपणा घेण्याच्या त्यांच्या वृत्तीमुळें त्यांनी आपल्या भक्तांना प्रेमानें भरून टाकलें. याचमुळे निव्वृक्षाखालच्या उकिरड्याला प्रति पंढरपूर बत्तिविण्याची किमया बाबांनी करून दाखविली. त्यांच्या नियमांला पन्नास वर्षे होऊन गेलीं तरीही आसेतुहिमाचल सर्व धर्मांचे व सर्व थरांचे भक्त शिरडीला अजूनही गर्दी करतात यांतील मर्म हेंच होय.

अति महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे बाबांनी सुशिक्षितांनाही प्रभावित केलें. एम्.ए., एल.एल. बी., सॉलिसिटर, डॉक्टर, इंजिनियर, प्रोफेसर असे कित्येक आंग्लविद्याविभूषित लोक अगदीं सहज बाबांचे भक्त बनले याचें कारण, बाबांचें प्रत्यक्ष दर्शन व अनुभव घेऊन बाबांचें माहात्म्य त्यांना पटलें हें होय. बाबा नुसते चमत्कार करून दाखविणारे कुणी अवलिया नव्हते, तर दत्त, पांडुरंग, शंकर श्रीराम, कृष्ण इत्यादि अनेक देवतांच्या रूपांत या सुशिक्षितांना बाबा दिसले, व म्हणूनच बाबा हे ईश्वरी अवतार आहेत, चालतें बोलतें परब्रह्म आहे, अशी खात्री त्यांना पटत गेली. या गोष्टींना अंधश्रद्धा म्हणणाऱ्यांच्या कोत्या बुद्धीची कीव करावी तेवढी थोडीच.

बाबांनी देह सोडून जातांना भक्तांना अमोल आश्वासनें दिली आहेत. त्यांपैकी कांहीं इथें उद्धृत करतोः—

शिरडीस ज्याचे लागतील पाय । टळती अपाय सर्व त्याचे ॥

माझ्या समाधीची पायरी चढेल । दुःख हें हरेल सर्व त्याचें ॥

जरी हें शरीर गेलों मी टाकून । तरी मी धावेन भक्तांसाठीं ॥

नित्य मी जिवंत, जाणा हेंचि सत्य । नित्य ध्या प्रचीत अनुभवं ॥

तुमचा मी भार वाहीन सर्वथा । नव्हे हें अन्यथा वचन माझे ॥

साई म्हणे तोचि तोचि नर धन्य । झाला जो अनन्य माझ्या पायीं ॥

अर्थात् धरसोड करणारे व शंकेखोर भक्त बाबांना चालणार नाहीत. त्यांना अनन्यभक्त हवे आहेत. या अशा अनन्यभक्तांना बाबा महत्पदास चढवितात, म्हणजेच या मानवदेहांत राहून देवत्वास पोचवितात. अशा व्यक्ति अधिकाधिक निर्माण होणें याला महाभारतकार व्यास कृतयुग म्हणतात :—

यदि एकान्तिभिः आकीर्णं जगत् स्यात् कुरुनंदन ।

अर्हिसकैः आत्मविद्भिः सर्वभूतहिते रतैः ।

भवेत् कृतयुगप्राप्तिः, आशीः कर्मविवाजिताः ॥

बाबा यासाठी जन्मभर झटले व जगाला एक अमर संदेश देऊन गेले. या समाधिदिनीं आम्ही बाबांना विनम्र वंदन करतो व त्यांच्याच आशीर्वादाने हा श्री साई अनुभव विशेषांक साईभक्तांच्या हातीं देतो.

या अंकासाठी देशाच्या कोनाकोपऱ्यांतून निरनिराळ्या भक्तांनी आपले अनुभव लिहून पाठविले. आम्ही या सर्वांस धन्यवाद देतो. साईलीलेचें कार्य हें बाबांचेंचें कार्य आहे. तें या भक्तांनी करून बाबांचे आशीर्वाद मिळविले आहेत.

इथें भक्तांचे प्रत्यक्ष अनुभव आहेत. ऐकीव गोष्टी किंवा भास नव्हेत. अनुभवांची सत्यता आपण नाकारू शकत नाहीं. ज्यावेळीं मानवी प्रयत्न संपतात व आशेला जागाच राहिलेली नसते अशा वेळीं बाबांची प्रार्थना केल्यानें, उदीनें, वा बाबांच्या फोटोनें कित्येक अशक्यप्राय गोष्टी घडल्या आहेत. प्रत्येक कार्याला कारण असते या मूलभूत वैज्ञानिक व तार्किक सिद्धान्ताप्रमाणें अशा गोष्टींत बाबांचा प्रभाव हेंच कारण बुद्धीने मानलें पाहिजे. म्हणून आम्ही कुठलेही चमत्कार न देतां बुद्धीला पटणारे अनुभवच वाचकांना सादर केले आहेत. कोरड्या बुद्धिवादाला सुद्धा यांतील कार्यकारण भाव पटेल अशी आम्हास खात्री वाटते.

तर मग अखेर स्पष्ट शब्दांत साईभक्तीची फलश्रुति काय ? इथें दिलेल्या अनुभवांचें सार काढून आपण सूत्ररूपानें असें म्हणूं शकतो कीं साईबाबांची भक्ति "निष्ठा व सद्बुती" या दोन पैशांनी केल्यास -

- (१) आयुष्यांत ज्या अडचणी व जीं संकटे सामान्यपणें येत असतात तीं टळतात.
- (२) जरी प्रारब्धाच्या जोरामुळें तीं अटळ असलीं तरी तीं आल्यावर त्यांची तीव्रता कमी होते.
- व (३) त्यामुळें होणारें दुःख साईभक्तीच्या आनंदामुळें सुसह्य होतें व त्यामुळें आपल्याला धीर येऊन आपण खचून जात नाहीं.
- (४) वरील ऐहिक लाभांशिवाय आध्यात्मिक लाभ, अर्थात् साईभक्तीमुळें प्राप्त होणारा आत्मानंद, केवळ अवर्णनीय होय. तो वर्णन करण्यास वाणी असमर्थ आहे. तो केवळ स्वानुभवाचा विषय होय. तो अनुभव ज्यांना लाभतो ते खरे भाग्यवान् होत. हें सर्व लक्षांत घेतलें म्हणजे संतश्रेष्ठ तुकोबारायांचें वचन आपल्या प्रत्ययास येतें -

जाणें भक्तिचा जिऱ्हाळा । तोचि दैवाचा पुतळा ॥

(या अंकासाठी दिलेल्या शेवटच्या तारखेपर्यंत साईभक्तांकडून अनुभव येतच होते व इकडे जागा तर भरत चालली होती. म्हणून कांही लेखांचा संक्षेप करावा लागला. शेवटीं कांही लेखांना जागा राहिली नाही. तरी ते लेख पुढील अंकांतून छापण्यांत येतील. -संपादक)

शुभचिंतन

प्रिय वाचक, या अंकानंतर आपली भेट १ डिसेंबरला. तोपर्यंत दिवाळी होऊन जाईल. त्या दिवाळीसाठी साईभक्तांना खरी मेजवानी म्हणजे हा अंक. आपणांस नवें वर्ष सुखाचें व समृद्धीचें जावो.

डॉ. के. भ. गव्हाणकर,

माजी संपादक, श्रीसाईलीला,

यांचे अनुभव

मी १६-१-५४ रोजी शिरडीस गेलों. साईमाउलीला प्रेमयुक्त रागानें म्हटलें, “हें तुझें बाळ दिवसेंदिवस दुःखीकष्टी होत असलेलें पाहाण्यांत तुला आनंद आहे का ? सर्वस्वी तुझ्यावर अवलंबून असतां मी दुसऱ्या कोणाकडे जाऊं ? कोणास दर्शन देतेंस, कुणाच्या घरीं पावलें उमटतात, कोणास भेटतेंस, अशा तऱ्हेच्या बातीं दररोज ऐकूं येतात. मग मीच असं काय केलंय कीं, तूं स्वप्नांत सुद्धा माझ्याशीं बोलूं नयेस ? माझी परीक्षा घ्यावयाची असेल तर आईनें शिकवल्याशिवाय हें बाळ परीक्षा कशी देणार ? तार अथवा मार. पण तूं माझा आहेस असें एकदां तरी म्हण. हीच प्रार्थना.” अशा तऱ्हेची प्रार्थना करून मी बाबांच्या समाधीपुढे ‘अथर्वशीर्षा’चीं एकवीस आवर्तनें केलीं. तेथील पुजान्यानें रीतिरिवाजाप्रमाणें मला प्रसाद दिला. या प्रसादांत नारळ, गूळ व तिळगूळ होता. सौ. सुशीलाबाई (पत्नी) नें तिळाचे पांच लाडू प्रसाद म्हणून दिले होते. ते मी समाधीपुढें ठेवण्या-पूर्वीच बाबांनीं ते आपणांस पोहोचले हें जणू काय तीळगूळ देऊनच खूण दाखविली. दुसऱ्या दिवशीं मी कुल्यास घरीं परत आलों.

सोमवार ता. १८-१-५४ रोजी रात्रीं १०-३० वाजतां सर्व मंडळी झोपली असतां पुढील गॅलरींत, “डॉक्टर, डॉक्टर, डॉक्टर” अशी हांक तीनदा ऐकूं आली तोंच “कोण आहे ?” असें विचारलें, व दार उघडलें तों एक भगवी बस्ते धारण केलेली व्यक्ति दिसली. मी ताबडतोब ओळखलें व “आत यावें” असे म्हटलें. ते एकदम मोठ्यानें म्हणाले, “हमको भूख लगी है, भोजन चाहिये.” मी सांगितलें, भोजन तयार करतों, आत यावें. तोंच ते शांत झाले, व गॅलरींत येऊन श्री बाबांचे समोर कठड्याला टेकून बसले. मी विचारलें, भात करूं कीं चपाती करूं ? ते म्हणाले, “काय वाटेल तें कर पण लवकर कर, मला मोठी भूक लागली आहे.” त्याप्रमाणें मी सौभाग्यवतीला चपात्या व चटणी करण्यास सांगितलें व गॅलरींत येऊन त्यांच्या समोर बसलों. फक्त त्यांचा चेहरा तेजःपुंज दिसत होता, डोळ बांदी एवढेंच दिसत होतें. वय साधारण पंचवीस, मध्यम उंची. बाकीचे अंग त्यांनीं झांकून घेतलें होतें. ते मुखानें “श्रीपाद श्रीवल्लभ” मधूनमधून म्हणत होते. ते म्हणाले, “सद्गुरु मोठा, सद्गुरूची सेवा कर. साईबाबा मोठा नाही. साईबाबा म्हणूं नका तर सच्चिदानंद सद्गुरू साईबाबा म्हणा. श्रीराम म्हणा. मला आईनें (सौ. सुशीलाबाईनें) ५ लाडू तिळाचे पाठविले, त्यांतून तीन मिळाले. मला यावें लागलें. माझी आई द्वारकामाई. आईनें सांगितलें कीं लाडू खाल्लेस तर जा, त्याचेशीं बोल, गोष्टी कर, म्हणून आलों. माझी आई फार दयाळू लहानच

चिलीम दिली व लहानच पिशवी तंबाखूसाठी दिली, व ही लहान झोळी दिली. मला आईने सांगितलें 'जा' म्हणून मी आलो. फार थकलो म्हणून तुम्हाला दास दिला. भोजन तयार करावयास सांगितलें."

इतक्यांत, चपात्या चटणी त्यांच्या समोर ताटांत ठेविली, व तांब्यांतून पाणी ठेवलें. "किती वाजले?" ते म्हणाले. मी म्हणालो, 'अकरा वाजले.' "हं. एक मनुष्य आहे व त्याचे बरोबर दोघे आहेत. ते आले की पाहूं." ताट पुढे ठेवल्या-बरोबर पुढें घेतलें, व जवळ असलेली उदी चपातीस चार पांच वेळा लावली व तशीच ठेवून दिली.

भगवी वस्त्रें धारण केलेल्या त्या व्यक्तीचा उपदेश पुढें चालूच राहिला. ती व्यक्ति म्हणाली, "भावना पाहिजेत, आणि कर्तृत्व पाहिजे," हीच सेवा. श्रीसाईची सेवा कर. सद्गुरूची सेवा कर व मेवा खा. तूं सेवा केलीस म्हणून तर तुला मेवा खा म्हणतो. तूं सेवा केलीस म्हणून मी मेवा देतो. जनाचें एकाचें व मनाचें कराचें. सद्गुरूची सेवा कर. सद्गुरू मोठा. सद्गुरू आंत आहे. श्रीसाईनें शिरडीस माव (बी) पेरलें. त्याचें रोपटें झालें. आतां झाड झालें. लोक फळें खातात. खाऊं देत त्यांना. तूं खाऊ नकोस. तूं मेवा खा."

मी म्हटलें आपण बावा आहांत. माझी पक्की खात्री आहे. आज मी फसणार नाहीं. ते म्हणाले, "मी साईबाबा नाहीं. तूच सेवा करतोस. मी वनचर फिरत असतो. मी तुला नेहमी पाहतो. तूं मला नाहीं कां पहात?" मी म्हणालों, "नाही. पण तुम्हीच बावा आहांत. तुमच्या चेहऱ्यासारखा फोटो माझ्याकडे आहे." असे म्हणून मी तो फोटो त्यांना आणून दाखविला. त्यांनी तो पाहिला. हातांत घेतला, व नुसते हंसले. पुढें म्हणाले, "तुला मी काल द्वारकामाईत पाहिला. तिळगूळ खाल्ला म्हणून आलो व बांधला गेलो. दरवर्षी तिळगूळ खातो पण चोरून". (टीप :- या वर्षी शिरडीस तिळगूळ पाठविला होता. सौभाग्यवतीची अशी भावना होती की लोक डबे भरून तिळगूळ पाठवितात व आपल्याला डबा भरून पाठवितां येत नाहीं म्हणून तिला वाईट वाटत होते. फक्त पांचच लाडू पाठविले होते.) मी त्यांना, "आपण कोठून आलांत?" म्हणून विचारलें. ते म्हणाले, "मी कोठून आलों? आलों कोठून तरी? घुसलों कोठे तरी". त्यावर मी पुन्हा विचारलें, "आपलें नांव काय?" "माझें नांव? नांव काय बरेस! वनचर, वायुपुत्र, गगननेत्र, ! ब्रह्मनिष्ठ ! खातों पंचपात्र !" असे तीन वेळा म्हणाले. 'हातांतले काढ'. (माझ्या हातांत एक बावांची आंगठी व एक शनीची आंगठी होती. पण मी त्या वेळीं त्या काढल्या नाहीत.)

एकदम त्यांनी विचारलें, "किती वाजले?" मी म्हणालों, "१२ ला १० मिनिटें अवकाश आहे". ते म्हणाले, "तूं दानशूर असें ऐकलें म्हणून आलों. माझें पोट भरलें. मी केव्हांच जेवून आलों. आलों तो घरांत घुसलों, आणि पोटभर जेवलों. मनी धरावा सद्गुरू. भावना दृढ धरावी. एक मार्ग धरावा. हजार नको".

१२ वाजल्यानंतर मंगळवार लागला. सकाळीं नित्याप्रमाणे मी स्वतः पहाटे उठून नित्यकर्मास सुरुवात केली. सुमारे २॥ तास देवघरांत जप करीत बसलों होतो. बाहेर गॅलरीत ते बसले होते. ते दिनूला व मंडळीना म्हणाले, “तो (मला उद्देशून) माझा जप करतो आहे. माझी आई सुद्धा माझ्यासाठी जप करीत आहे.” चि. हरीशला ताप आला होता. मधु शिरोडकर त्यास त्यांचे समोर घेऊन बसला, व म्हणाला, “बाबा, याला ताप आला आहे.” ते म्हणाले, “ताप काय करतो आहे? आपलें औषध उदी,” असें म्हणून त्यांनी त्याच्या कपाळाला उदी लावली. मी जप आटोपून आलों. ते माझीच वाट पाहात होते. मी त्यांच्या समोर बसलों व म्हणालों, “मला कर्ज झालें आहे. मी काय करूं?” ते म्हणाले, “हूं! कर्ज पाहिजे! कर्ज झाले? बरें झालें! बरें आतां मी सांगतो त्याला फेडायला. मला तुझा एक मुलगा दे. मी तुझे कल्याण करीन”. मी म्हणालों, “मी सर्व बाबांना दिलें आहे. आपण मुलांना विचारा, व त्यांची संमति असेल तर तसे करा. ते म्हणाले, “असें म्हणू नकोस. एक नारळ आण! मी नारळ आणून त्यांचे हातीं दिला; व दिनूकडे बोट दाखवून म्हटलें, “हा मुलगा परीक्षेस बसणार आहे (इन्टरसायन्सला). पास झाला पाहिजे. दोन वर्षे नापास झाला”. तो नारळ त्यांनी दिनूच्या हातीं दिला. सर्व मुलांना बोलावले व म्हणाले, “साई बाबांची सेवा करू नका. आई बापांची सेवा करा. ज्याला आईवाप नाहीत त्यांनी साई-बाबांची सेवा करावी. (दिनूला उद्देशून) खोटे बोलू नकोस. सत्य बोलवे. पण खोटे बोलणाराकडे खोटे बोलार्हे. (टीप -दिनूने नाटकांत भाग घेतला होता. घरी कोणालाहि त्याने सांगितले नव्हते.)

तो खोटे बोलत होता, त्याची ही खूण! “नारळ दिला म्हणून तूं माझ्या सारखा होऊं नकोस. माझ्या बरोबर कोणीच टिकणे शक्य नाही. फारतर एक दिवस टिकाल. अभ्यास करा”. मला उद्देशून ते म्हणाले, “तुला काय पाहिजे? कांहीं नको. आपणास कांहींच नको. मुलांकरितां पाहिजे. जमीन पाहिजे, बंगला पाहिजे, मिळेल. कर्ज फिटेल. तूं मात्र हट्ट धरूं नकोस. उपास करू नकोस. तूं पलंगावर झोप व राजयोग भोग. तुझ्याकरितां मी कष्ट करीन. आई म्हणते, कष्ट कर. मी कष्ट करतो. मी आतां येथें एक महिना बसून आहे. या मंगळवार पासून (१९-१-५४) ते पुढच्या महिन्याच्या या मंगळवार पर्यंत मी येथें बसून राहीन. हातांतील काढून मला दे”. मी दोन्ही आंगठ्या काढल्या, तों ते म्हणाले, “एक घाल”. मी बाबांची घालूं लागलो, तोंच “ही घाल, ती घालूं नकोस.” असे त्यांनी म्हटल्यावर मी शनीची धातली व बाबांची काढून ठेविली. “हूं! बाबा काय खेळणें आहे? हातांत घालायला? गळघात घाल. हा हात (उजवा दाखवून) परमेश्वराचा आहे. आंगठा - धरती, पहिलें बोट सद्गुरु, दुसरे बोट ब्रह्मा, तिसरें बोट विष्णू, चौथे बोट महेश. तोंडांत पांजीही बोट घालून घास

ध्यावा, व 'गोविंद' म्हणावें. एक वोट जर बाहेर जाईल तर गोविंद पडेल. पांच वोटें मुखांत घालून जेवावें. मनीं सद्गुरु धरून जेवावे. लहानपणा ध्यावा, व मोठेपणा द्यावा."

तोच त्यांनी आपले पाय पुढें केले. मी झटदिशी त्यांच्या पायावर डोंके ठेवले. ते एकदम ओरडले, "हे काय ? सद्गुरुचे पायीं पडावें". त्यांनी आपला हात पुढें केला. त्यास सर्व मंडळींनी नमस्कार केला. नंतर पाय एकदम पुढें केले व मी परत पायांवर डोंके ठेवले. ते हंसले. पाय इतके एकदम पुढें केले व मी परत पायांवर डोंके ठेवले. ते हंसले. पाय इतके नाजूक होते कीं बारा दिवसांच्या बालकाच्या पाया इतके स्वच्छ, कोवळे व नाजूक होते; तळवा नरम, मऊ गुलाबी होता. त्यास चिरण्या नव्हत्या. लगेच त्यांनी पायांवर फडके टाकून झांकून घेतले. इतक्यांत मी नथू (आमचा गडी) याला पाया पडण्यास सांगितले, व म्हणालों, "हा आमचा गरीब गडी आहे." ते म्हणाले, "देव, सर्वांना भेटतो, पाप्याला भेटतो, पुण्यांताला भेटतो. देवाकडे गरीब श्रीमंत सर्व सारखे."

"तुम्ही सेवा केलीत. बाबांना दुसरा जन्म ध्यावा लागेल. बाबांकडे काय आहे ? बाबांकडे काहीं नाही. कोठून देशार ? तो सद्गुरुची चोरी करून तुम्हाला देशार आहे. त्यांत समाधान मानतो. लहानपणा घेतला कीं मोठेपणा येतो. लहान हो'.

एका एकीं त्यांनी मला विचारले, "तू सद्गुरुला केव्हां भेटायला येणार ?" मी म्हणालो, "सद्गुरुला येथें पाठवा." तेव्हां ते गप्प बसले. मी म्हणालो, "मला लुटा." "माझ्याकडील सर्व तुला घे" असे म्हणून त्यांनी उदी दिली. "हेच मी तुला देशार. धरतीमाता, दगड, हेच कामीं येणार, मी येथेच आहे. शिरडीस हल्ली उपाशीं राहतो. पण येथे दररोज पोट भरते. मी येथेच आहे. कल्याण ! फकिरा-चीच सेवा कर" श्रीगणेश, श्रीगजानन, त्रिविक व गणराज गणत्रिविक-गणेश असे तीनदां परत म्हणाले, व मला सांगितले, "तू दवाखान्यांत जा; मी पण जातो". इतक्यांत सौ. सुशीला उर्फ ताई हिला गहिवरून आले व तिनें म्हटले, "बाबा, तुम्ही कांहींच घेतले नाही, निदान माझ्या हातचा चहा तरी घ्या. मी चहा करून आणते." ते म्हणाले मी चहा घेत नाही." ती म्हणाली, "तर मग दूध आणतें." "वरें आण", ते म्हणाले.

दूध आणून ठेवल्यावर त्यांत त्यांनी उदी घातली व आमचे पुढें ठेवून ते म्हणाले, "आमच्या पुढें तुम्ही प्या म्हणजे माझे पोट भरते". इतके म्हणून ते उठले व डोक्यावरील फडके जरा बाजूला केले. तों बाबांचा चेहरा दिसला ! मी आश्चर्यानें उद्गारलों, "बाबा !" ते दरवाजापर्यंत साधारण सहा फूट लांब गेले, व पाठ बळवून सन्मुख उभे राहिले व डोक्यावरील संबंध फडके दूर करून, "दर्शन घ्या" असे म्हणाले. तों साक्षात् सच्चिदानंद सद्गुरु श्री साईबाबांची

सगुण मूर्ति दिसली. आणि ते एकदम चालू लागले. ते अतिद्रुत गतीने चालत होते. जणुं काय अघांतरीच, व दोन मिनिटांत दिसेनासे झाले.

हं! संपला हा गोड रोमांचकारी प्रसंग! घडलेला वृत्तान्त जशाचा तसाच निवेदन केला आहे. साक्षात् त्यांचे दर्शन आम्हांला सर्वकुटुंबियांना झालें. ही गोष्ट क्षणभर बाजूला ठेवली, तरी त्यांच्या वरील उपदेशावरून ते बाबाच होते असे स्पष्ट कळून येईल.

श्री. श्रीपाद बाळकृष्ण देव

यांचा अनुभव:—

(कै. बाळकृष्ण विश्वनाथ देव ('बाबांचे बाळ') यांचे पुत्र श्रीपादराव हे आपल्या पिताजीचे मार्गे बरीच वर्षे शिरडी संस्थानचे विश्वस्त होते. १९५२ मध्ये त्यांना भयंकर स्वरूपाचा अपघात झाला. दोन्ही पाय व दोन्ही हात जायबंदी झाले, व क्लोरोफॉर्म देऊन सर्व इलाज करावे लागले. शुद्धीवर आल्यानंतर ते विचार करीत पडलेले असतांना एके दिवशी त्यांना १९०२ मधील एका घटनेची आठवण झाली. जामनेरचे श्री. चांदोरकर यांची मुलगी मैनाताई प्रसूतीच्या वेळी अडली होती व जिवावर बेतलें होतें. अशा वेळीं श्री चांदोरकरांनी बाबांची कसणा भाकली. त्यांना वाटलें की जर या वेळीं बाबांच्या हातची उदी मिळेल तर किती वरें होईल! मैनाताई नवकी सुटेल! नेमकें त्याच वेळीं शिरडींत बाबांनी बापूरीर गोसाव्याला प्रेरणा करून जामनेरास पाठविलें व नाना (चांदोरकर) ना उदी पोचवी केली. याच घटनेची पुनरावृत्ति कशी झाली याबद्दल रा. श्रीपादराव लिहितात —)

दवाखान्यात असतांना दुसरा उद्योग नव्हता. एका स्थितीत पडून राहायचें व बाबांचे नामस्मरण करायचें. श्री. शांताराम भाऊ तेलंग दररोज दवाखान्यांत मला भेटायला येत. त्यांना मी म्हटलें, “१९५२ सालीं आपण इतके भाग्यवान् असूं का कीं, १९०२ सालीं बाबांनी नानांकडे जामनेरास उदी पाठविली त्याप्रमाणें ते शिडीहून इथें माझ्यासाठीं उदी व प्रसाद पाठवतील!” शांताराम भाऊ म्हणाले “जरूर पाठवतील. तुम्ही ज्या बाळकृष्णपंतांचे पुत्र त्यांची योग्यता केवढी! शिवाय तुम्ही बाबांचे शिकवणीप्रमाणें वागत आहांत, तर तुमच्याकरितां जरूर बाबा उदीप्रसाद पाठवतील.”

सर्वव्यापी महाराजांनी समाधिस्थ झाल्यानंतर ३४ वर्षांनी आमचें हें वोलणें शिरडींत बसून ऐकलें. कारण नगरहून मुंबईला परत येत असलेले माझे मित्र श्री. शंकरराव लाठोरे यांना फक्त पांच मिनिटें समाधीचे दर्शन घेण्याची प्रेरणा बाबांनी केली. श्री. शंकरराव दर्शन घेत असतां संस्थान गवई श्री. विठ्ठलराव मराठे यांनी त्यांचेजवळ श्रीपादरावांबद्दल चौकशी केली. श्री शंकररावांकडून सर्व हकिकत कळल्यावर व आतां शंकरराव मुंबईसच निवाले आहेत असें समजल्यावर विठ्ठलरावांनी त्यांचेजवळ लगबगीने बाबांच्या उदीप्रसादाची पुढी दिली व

म्हटलें कीं "हा उदीप्रसाद ताबडतोब बाबू (श्रीपाद) राव यांना नेऊन द्या." त्याप्रमाणे रा. शंकरराव ताबडतोब मुंबईस आले व मी बोलल्यानंतर दुसरेच दिवशीं बाबांनी शिरडीहून पाठविलेला उदीप्रसाद मला आणून दिला.

अशा रीतीने महाराजांनी एका साध्या भक्ताकरितां धांव धेऊन उदीप्रसाद पाठवून त्याच्या मनाचे समाधान करावे व त्यास जणू आश्वासन द्यावे कीं "अरे, मी तुझ्या पाठीशीं असतांना बाबरायचें कारण काय ?" हें केवढें समाधान आहे !

ती उदी व प्रसाद पाहून माझी व तेथें असलेल्या मंडळींची काय स्थिति झाली याचें वर्णन करण्यास माझी लेखणी असमर्थ आहे. महाराजांची सेवा कधींच फुकट जात नाही हेंच या अनुभवाचें सार होय.

(श्रीसाईलीला, वर्ष २९, अंक ३)

सौ. छोटूचाई मोरेश्वर प्रधान यांचा अनुभव

माझ्या एका वाळंतपणाच्या वेळेस असें झालें कीं, मी चार दिवस अडलें. चार दिवस नर्सनें तिची शिकस्त केली. चौथ्या दिवशीं संध्याकाळीं ४॥ चे सुमारास ती नर्स माझ्या बहिणीला हळूच सांगूं लागली कीं, मी आतां नुकताच जो उपाय केला आहे त्याच्या पलीकडे माझी मति चालत नाही; व आतां मी खालीं जाऊन साहेबांस सांगतें कीं डॉक्टरशिवाय सुटका होणें शक्य नाही. तेव्हां आमच्या बहिणीनें अगदीं हताश होऊन म्हटलें, "चार दिवस काढलेत तशा आणखी चार मिनिटें थांबा. मी ही माझा शेवटचा उपाय करून पाह्वातें." ती नर्स तिला म्हणते, "पहा, जोखीम तुमच्यावर राहिल. कांहीं चिन्हांवरून मला आतां दोन जिवांचा मुलीच भरवसा देतां येणार नाही." बहिणीनें तिचें तें बोलणें नीट ऐकूनही घेतलें नाही व एकदम श्री बाबांच्या मोठ्या फोटोजवळ पदर पसरून नमस्कार करण्यास बसली व श्री माऊलीचा धांवा असा केला कीं, "बाबा, आतां या क्षणीं डॉक्टर केव्हां येईल ? हें भयंकर अरिष्ट कोण निवारिल ? श्री माऊली, धाव. तुझे शिवाय आम्हांला कोण तारील ? आमचा अंत पाहूं नकोस. कृपा कर" अशा दीनवाणीनें प्रार्थना सुरू केली व नर्स तर जवळ बसून हें सर्व पाहातच होती. इतक्यांत मुलगा जन्मला. मला देखील आश्चर्य वाटलें. रडूं लागला. मी मुद्दां बिचारूं लागलें, 'जन्मला ना ?' नर्सच्या हाताशी एक सुईण होती. तिची मुद्दां नसला गरज लागली नाही. नर्स म्हणूं लागली, हा तुमचा देव आहे तरी कुठें ? ह्या बाईची सुटका नीट होण्याची आमची आशा सुटली होती. मूल तर आत गुदमरलेंच होतें. एका क्षणांत आम्हांस आज हा चमत्कार दिसून आला आहे. डॉक्टरला कितीही सांगितलें तरी खरें वाटणार नाही. ४ दिवस तुम्ही माझी मेहनत पाहिलीत व बाईची काय स्थिति झाली होती तीहि पाहिलीत. एक मिनिटांत बाबांनीं सर्व काळजी दूर केली. माझी वहीण नमस्कार करून बाबांच्या तसबिरीपुढून उठली मुद्दां नव्हती. ह्यापेक्षां ज्यास्त काय प्रचींती देतील ? क्षणोक्षणीं श्री माय आम्हांस तारीत आहे व आपली खूण देत आहे.

श्री. लक्ष्मीबाई ठुसे यांचे श्रीसाईबाबांदल अनुभव

श्रीसाईबाबा हें नांवही मला माहीत नव्हतें. इ. स. १९१२ त मी माझे वडिलांच्या घरी देवघरांत पूजा करीत होतें. मला मुख्य उपासना रामाची होती. परंतु पूजेंत रामाबरोबर हनुमानाचीही मूर्ति होती. पूजा झाल्यावर पुढील माडीवर झोपाळा होता तेथें आलें. समोर जांभळीच्या झाडावर एक तेजस्वी माकड दिसलें. तें लगेच खिडकींत आलें व क्षणांत नाहीसे झालें. रात्री स्वप्न पडलें. त्यांत साईबाबा आले व म्हणाले, शिर्डीत तुझा राम आहे, तूं तेथें ये. माझे गुरुजी मला शिर्डीची माहिती दिली. १९१३ साली शिर्डीस गेलें. तेथें बाबांना पाहिलें, व स्वप्नांतील भूति ती हीच याची खात्री झाली. तेव्हांपासून बाबा समाधिस्थ होईपर्यंत दरसाल मी दर्शनाला जात असें. १९१७ सालीं दुपारची आरती झाल्यावर व जेवणानंतर मला माझ्या शेताबद्दल बाबांना विचारावें असें मनांत आलें. स्वतः विचारण्याचें धैर्य होईना, म्हणून रा. माधवराव देशपांडे यांस तुम्ही माझे शेताबद्दल बाबांना विचारा असें सांगितलें. ते म्हणाले, आपण विचारावें. मी मशिदींत आलें तों बाबा वाण्याला शिब्या देत होते. शिब्या फार अस्सल होत्या. बाबा लाल झाले होते. मी दूर उभी राहिलें. बह्म मिनिटांनंतर मी बाबांच्या जवळ जाऊन बसलें. रा. अण्णा चिंचणीकर जवळ होते. ते बाबांचे पाय दाबूं लागले. रा. जोगहि आले. बाबा म्हणाले, अण्णानें काकीला बुडविली. सफाई वाटोळें केलें. मला तरास लई दिला. अण्णा चिंचणीकर जोगांस म्हणाले, मी कोणाचें घेतलें नाही व कोणास बुडविलें नाही, बाबांना त्रास कधीं दिला नाही. बाबांनीं मजकडे पाहिलें व मला वर बोलाविलें. मला पाय चेपण्यास दिला व पाठीवर हात फिरविला आणि म्हणाले “काकी, खाऊं दे ग. अण्णाच खातो ना? फियाद करूं नको. अल्ला आपणास देईल. कमी करणार नाही. तूं, मी व अण्णा नाशिकास राहूं.” माझ्या बापाचें नांव अण्णा. माझ्या सावत्र आईचें व माझे जमेना. मला पोटगीकरितां सासऱ्यानें जमीन दिली होती. ती बाप देईना व घरी ठेवीना, म्हणून फियाद कर असें काहीं लोक म्हणत. बाबांच्या आज्ञेप्रमाणें मी फियाद केली नाही. मला प्रथम त्रास झाला. नंतर मी नर्स मिडवाइफची परीक्षा पास झालें. बाबांनीं सांगितल्याप्रमाणें अल्ला देत आहे व कमी पडत नाही.

श्री हरि सीताराम दीक्षित यांस आलेला महाराजांचा अनुभव

एकदां मी महाराजांचे जवळ बसलों होतों. महाराज एकसारखे कण्हतांना दिसले. महाराजांची व्यथा पाहून मी मनांत तळमळूं लागलों. शेवटीं मी त्यांना म्हटलें, “बाबा, आपल्याला फार त्रास होत आहे आणि आम्ही आपल्याला कोणत्याहि प्रकारें उपयोगी पडूं शकत नाही.” त्यावर महाराजांनीं एवढेंच म्हटलें कीं, “मी तर मस कामास येईन.” दुसऱ्या दिवशीं मला मुंबईस येण्याची आज्ञा

झाली, व मी मुंबईस आलों. मी तेथे आल्यावर नागपूरहून वडील बंधू आजारी असल्याचे पत्र आले, व त्यांना भेटण्यासाठी मी नागपूरला गेलों. तेथे वसल्यावर महाराजांचे कण्हण्याचा व शब्दांचा उलगडा झाला. तो सर्व उलगडा मी नागपूरहून एका स्नेह्याला लिहिलेल्या पत्रावरून वाचकांच्या ध्यानांत स्पष्टपणे येईल, म्हणून त्या पत्राचा उतारा खाली देत आहे.

लिहिण्यास आनंद वाटतो कीं, ती. भाईजीसाहेब यांची प्रकृती कालपासून थोडी थोडी सुधारत आहे. आदितवारचा दिवस फार वाईट गेला. मला तार पाठविण्याविषयी त्यांनी सांगितले. पण लवकरच डॉक्टर आले व त्यांना तार कसे नका म्हणाले. तितक्यांत परमदयाळू बाबांनीही दर्शन दिले व त्याच रात्री त्यांचे एका स्नेह्यास तशाच अर्थाचा दृष्टान्त दिला. "मी मस कामास येईन" हे शब्द ज्या दिवशी बाबांनी मजजवळ उच्चारले तोच तो दिवस. काय तो कनवाळूपणा, किती अमाध शक्ति ! "अनंता मुखींचा शिणे शेष गाता" हे खोटे नाही. आम्हा मूढ जीवांना ते कण्हतांना दिसतात. पण त्याच वेळेला ते कोठे काय करीत असतात हे त्यांचे त्यांनाच ठाऊक. त्यांचे पाय मला लाधले हे त्रोटकच माझे मोठे भाग्य. ते जन्मजन्मांतरीं सुद्धा अंतरुं नयेत हीच माझी प्रार्थना आहे.

रा. व मोरेश्वर विश्वनाथ प्रधान यांचा अनुभव

सन १९१० मेच्या अखेरीस मी शिर्डीस पहिल्यानें गेलों. प्रथम दर्शनीच कोणातरी सिद्धपुरुषासमोर मी उभा आहे असें माझे मनांत आले. पहिली भेट फारच आनंददायक होती. मी परत जाण्यावद्दल बाबांना विचारतांच त्यांनी असे उद्गार काढले कीं, "आपण काय रानांत आहोत ? चारदोन रोजांनीं जाऊ." पहिल्या प्रथम ७-८ दिवस ठेवून घेतले. त्या खेपेस दुसऱ्या दिवसापासून बाबा माझ्याकडे पाहून म्हणत कीं, माझे अर्धांग दुखत आहे, तें निर्जीव झालें आहे. काहीं हरकत नाही; अल्लामिया ह्यांतून वरें करील. त्या बोलण्याचा त्या वेळेस मला बोध झाला नाही. शिर्डीहून परत आल्यावर असें दिसले कीं बाबा बोलत होते त्याच दिवसापासून माझी मातोश्री अर्धांगवायूनें फार आजारी होती. मी मुंबईस पोहोचलों त्याच क्षणीं बाबांच्या पायांचे तीर्थ व त्यांची उदी मातोश्रीस दिल्याबरोबर तिच्या दुखण्याचे भयंकर स्वरूप बदलून गेलें व तिच्याविषयी काळजी करण्याचे काहींच कारण नाही अशी सर्व मंडळीची खात्री झाली. ती त्या दुखण्यांतून वरी झाली, व त्यानंतर १॥ वर्षांनीं शिर्डीस जाऊन बाबांच्या दर्शनाचा लाभही घेऊन आली. वरील हकीगतीवरून बाबा कसे सर्वज व सर्व-साक्षी होते व त्यांच्या उदींत व चरणतीर्थांत काय शक्ति आहे त्याची खूण मला पक्की पटली.

रा. नानासाहेब चांदोरकर यांचे दोन्ही पुत्र व भी असतांना बाबा त्रयोदशाक्षरी राममंत्राचा उच्चार करू लागले. कांहीं वेळ स्वतः तोंडानें मंत्रोच्चार केल्यावर मजकडे पाहून म्हणतात कीं, काय बोलत असावे रे ? त्याच दिवशीं बाबांनीं हांडी स्वतः शिजविण्यास चढविली. बाबांनीं सर्व मंडळीस वाहेर घालवून दिलें व नानासाहेबांचे बापूस, दाबूस व मला अशा फक्त तिघांस जवळ राहू दिले. ती हांडी शिजत असतांना पाहाण्याची मोठी मांज वाटे. बाबांनी पुन्हा गुणगुणल्यासारखा मंत्रोच्चार केला, व मजकडे रोखून स्पष्ट म्हणू लागले, “काय रे, काय म्हणावें ? श्रीराम जय राम जय जय राम.” एवढें म्हणतांच माझे सर्व शरीर झोपेंतून जागें व्हावें त्याप्रमाणें होऊन मी बाबांच्या पायांवर मस्तक ठेविलें. माझे प्रेमाश्रू श्रींच्या पायावर पडले. बाबा गप्प राहिले. चांदोरकरांच्या बापूनें मला विचारलें कीं, “बाबांच्या पाया कां पडलां ?” मी त्यास सांगितलें कीं कांहीं वेळानें सांगेन. बाबांनीं मला माझ्या दीक्षेची जाणीव देऊन तिची रात्रंदिवस कशी जागृत असावी ह्याची मला सूचना दिली. हा सर्व प्रकार किती कौतुकानें बाबांनी केला हें पाहून त्या दोघां मुलांस फार आनंद वाटला. त्या ७-८ दिवसांच्या दरम्यान ठिकठिकाणचे रंजलेले गांजलेले लोक शिर्डीत बाबांजवळ येत होते ते आम्ही पाहिले. त्या सर्वांची निगा बाबा आपल्या मुलांप्रमाणें करून त्यांची रवानगी कशी करीत असत हेंही आम्ही पाहात असूं.

या पहिल्या भेटीत एकदां दुपारच्या वेळीं बाबा जवळ असतांना एकाएकीं आकाश भरून आलें व दहापंधरा मिनिटांत जोराचा पाऊस पडूं लागला. पाऊस पडतेवेळीं माझ्या मनांत असें आलें कीं घरून एकंदोन दिवसांच्या बोलीने मी येथें आलों व बाबा तर घरीं जाण्याची परवानगी देत नाहींत. पाऊसही जोराचा सुरू झाला. नदीला आतां नाव असेल, पण परत जातेवेळीं काय स्थिति होईल कोण जाणे. असे प्रापंचिक विचार माझ्या मनांत येत आहेत तोंच बाबा आकाशाकडे पाहून म्हणतात. “अरे अल्ला ! अबी वरसात पुरा कर. मेरे बाल बच्चे घेर जानेवाले हैं, उनकू सुखसे ज्ञाना दे.” असें बोलतांच पाऊस हळुहळु कमी झाला व तत्क्षणीं माझ्या मनाची खात्री झाली कीं आपले अंतस्थ विचार बाबांस त्वरित कळतात. अर्थात् परत येतेवेळीं पंजाब मेल मिळणें अगदी अशक्य होतें. तरी ती मेल त्याच दिवशीं लेट होऊन आम्हास मनमाडास मिळाली व आम्ही फार सुखांत प्रवास करून त्वरित मुंबईला आलों.

आम्ही शिर्डीस जाऊं लागल्यापासून आमच्यापैकीं कांहीं आप्तवर्गीत चिकित्सा होऊं लागली कीं, काय हे लोक ! हिंदूंचे देवधर्म सोडून मुसलमानांच्या नादीं लागले आहेत ! त्यांच्या पाया काय पडतात ! सदावित ‘बाबा बाबा’ काय करतात ! अशी आमच्या पश्चात् निंदेची सुरवात झालीच होती. अशी बाबांची खरी जाणीव न झालेल्यापैकीं एक बाई आम्हांकडे राहावयास आली होती.

तिने आमच्या येथे रात्री स्वप्नांत आमच्या ओटीवरून आमचे देवघरांत एक पांढरी कफनी घातलेला फकीर जातांना पाहिला व स्वप्नांतच विचार करू लागली कीं हा फकीर एकदम असा यांचे देवघरांत कसा शिरला ? म्हणून ती देवघराकडे गेली. पाहाते तों वे. शा. सं. तेलंगी महादेव भटजी देवाची पुजा आटोपून बाहेर निघून गेले. स्वप्नांतच ती बाई विचार करते कीं मी मुसलमान फकीर आंत जातांना पाहिला व तोच इसम बाहेर पडतांना मला पूज्य ब्राह्मण कसा दिसला ? व लगेच ती बाई जागी झाली व स्वप्न सर्वांस सांगू लागली. स्वप्नाचा अर्थ काय करावयाचा याची गरज नाही. संतांचे जें प्रेम भक्तांवर तेंच इतरांवर कसे असतें त्याचा हा स्पष्ट दाखला आहे.

रा. रामचंद्र केशव नाईक,
ताडदेव, मुंबई,

यांचा अनुभव :

माझे जन्म पुण्याचा. माझे वडील नोकरीस मिलिटरी अकाऊंट ऑफिसमध्ये चांगल्या हुद्यावर होते. त्यावेळीं श्री अक्कलकोटनिवासी स्वामी महाराजांची कीर्ति दशदिशा पसरत चाललेली होती. कामाठीपुरा येथून स्वामीसुत, पंडित व नगरचे नाना जोशी रेखे हे अक्कलकोटास जाण्यासाठीं दिंडी घेऊन निघाले. कोंडोपंत छत्रे यांच्या वाड्यात आम्ही राहात होतो. तेथें येऊन माझे वडील मला घेऊन अक्कलकोटास गेले. पंढरपूरच्या वारीप्रमाणें माझे वडील दर महिन्यास अक्कलकोटची वारी करीत असत. स्वामीसुतांची मुलगी सिद्धाबाई चेबूरमध्ये श्री समर्थाचा नवीन मठ स्थापन करून व स्वामी समर्थाची सेवा करून स्वामीसुतांच्या कार्याचा प्रसार करीत असे. मला व सिद्धाबाईला नेहमी दर्शनाचा योग येऊन आम्हा दोघांना श्रीसमर्थाच्या अंगावर खेळावयास सांपडत असे. अशा आनंदांत वेळ जात असतां श्री सद्गुरु बाळाप्पा महाराज (अक्कलकोट येथें यांचा मठ आहे) यांची तार आमचे वडिलांस आली कीं "तांबडतोव अक्कलकोटास निघून यावे. श्रीसमर्थ आपलें अवतारकार्य आटोपून आम्हां सर्वांस दुःखार्णवांत टाकून जातील असें वाटतें." वडिलांनी तार पाहतांच मला घेऊन अक्कलकोटास जावयाची तयारी केली. आम्ही जाऊन पोहोचलो. भक्तजन दुर्मुखलेले असे बसले होते. अक्कलकोटांत जिकडेतिकडे हाहाकार उडाला होता. सर्व हवालदील झाले होते. तरी जो तो आपलें महाराजांस जें विचारावयाचें होतें तें तें विचारीत होते. महाराज सर्वांना उत्तरें देऊन त्यांचें समाधान करीत होते. वडिलांनी इतर कांहीं न विचारांत म्हटलें कीं, "महाराज, मला व या मुलाला आतां कोणाचा आधार आहे ? आपल्यामागें येथें जमलेल्या भक्त मंडळींनी कोणाकडे पाहावें ?" श्रीसमर्थांनीं आपल्या चर्मपादुका माझ्याकडे उडवून म्हटलें, "यांची

पूजा करीत जा व जि. अहमदनगर येथे नजीकच शिर्डी गांवात माझा अवतार होणार आहे तेथे नित्यशः जाऊन माझ्या ठिकाणी जे प्रेम आहे तेच ठेवीत जा. म्हणजे तुला माझी आठवण न पडतां मुखानें राहातां येईल." याप्रमाणे तेथे कांहीं दिवस राहून रा. रा. लक्ष्मण पंडित व रा. रा. नाना बापूजी रेखे जोशी व आम्ही दोघेजण असे मिळून शिर्डीस आलो.

वाटेंत पंडित जोशी यांनी आमचे वडिलांस सांगितलें कीं आम्हास शिर्डीस राहात असलेला वेडा फकीर ठाऊक आहे महाराजांनी केवळ तुमची समजूत घातली. आम्ही मुसलमानाच्या पायां पडणार नाहीं. तुम्हाला पाहिजे तर तुम्ही पायां पडा व समर्थ म्हणून वारंवार तेथें जाऊन सेवा करा.

पण आमच्या वडिलांचा निश्चय न ढळतां ते तेथें त्या सर्वांना घेऊन गेले. वेड्या फकिराची व सर्वांची दृष्टादृष्ट होतांच ते आपल्याशीच पुटपुटावयास लागून वाटेंत झालेलें भाषण बोलावयास लागले. अखेर आमच्या वडिलांकडे व माझ्याकडे पाहून म्हटलें कीं, ते दोघेही कर्मठ ब्राह्मण आहेत. तूं व तुझा मुलगा वाटल्यास येत जा. नंतर माझे समोरील निंबाचें झाड दाखवून त्याचा पाला आणावयास सांगितला. तो आणल्यावर सर्वास देऊन खाण्यास सांगितलें. त्या दोघांस तो अतिशय कडू लागला, व आम्हां दोघांना तो गोड लागला. आम्ही जभयतांनी तो यथेच्छ भक्षण केला, व वर पाणी पिऊन ढेकर देत बसलो.

त्या दोघांचा जीव ओकतां ओकतां बेजार झाला. आमच्या वडिलांस कडु लिंबाची खूण पटली. श्री समर्थ अक्कलकोटचे स्वामी यांनी अक्कलकोट येथें कडु लिंबाच्या झाडाची अर्धी बाजू गोड करून दाखवून गाणगापुराहून आलेल्या दत्तभक्तांस आपण तृप्तिहृद्भक्त आहोंत असें दाखवून दिलें. कारण गाणगापुरास बऱ्याच वर्षांपूर्वी या प्रकारचें झाड देवळाजवळ होतें. श्री समर्थ नाथांनी आपण श्री अक्कलकोटनिवासी स्वामी समर्थ महाराजांचे अवतार आहोंत हें त्यावेळीं निदर्शनास आणून दिलें व आतां तें खरें करून दाखविलें. त्या वेळचा फोटो नुकताच माझे पाहण्यांत आलेला आहे. कोणाला पाहावयाचा असल्यास मजकडे आहे.

मी साईनाथांचे तीन प्रकारचे चेहरे तसबिरीत मढवून ठेवलेले आहेत. हा चेहरा शिर्डी येथें परभू जातीचे बाळकराम नांवाचे महाराजांचे जे भक्त होते त्यांच्या मुलास ते साईपदी लीन झाल्यावर त्यांच्या पुस्तकांत सांपडला. यावरून कै. रा. रा. आत्माराम बाळाजी स्टॅण्डर्डर यांनी कांढ्या काढून मला दाखवितांच त्या गुरुमूर्तीस पाहून मला अत्यंत समाधान झालें.

वडिलांचे मार्ग मी केव्हां तरी शिर्डीस जात असें. एके वेळीं असा सुयोग आला कीं, तेथील गणपत कृष्णाजी यांच्या घरी आनंदनाथ महाराज नांवाचे गौडब्राह्मण वेंगुर्ले येथील रंहाणारे असत. ते अक्कलकोट स्वामींचे निस्सीम भक्त असून समर्थावर नित्य अभंग, पदे वगैरे करून भजनानंदांत निमग्न असत, व

ते समर्थाप्रमाणें चमत्कार करीत असत. त्यांच्या दर्शनाला गेलों असतां त्यांनी निरूपणांत सांगितलें की शिर्डीच्या साधूला वेडा व मुसलमान म्हणतात ते वेडे असून आपल्या स्वहिताला मुक्त आहेत. तरी ज्यांस आपलें स्वहित साधावयाचें असेल त्यांनी त्यांस शरण जाऊन आपलें सार्थक करून घ्यावें. हे दुसरे कोणी नसून प्रत्यक्ष भगवंताचे अवतार, श्री समर्थ माऊली आहेत. मग काय विचारतां ? मनांतील खूण पटल्यामुळें मला जो आनंद झाला तो विचारूं नका.

त्रिकालज्ञानी साईबाबा

सुमारें वीस वर्षांपूर्वी बुंदेलखंडांतील दोन दक्षिणी ब्राह्मण शिर्डीस महाराजांचे दर्शनाकरितां आले. दर्शनास कोणी मंडळी आल्यास त्यांना महाराजांकडे घेऊन जाण्याचें काम माधवराव देशपांडे नेहमीं करीत असत. त्याप्रमाणें या दोघां वंधूना घेऊन माधवराव मशिदीत गेले. दोघेजण महाराजांना नमस्कार करून बसले. माधवरावही तेथें बसले. महाराज त्यांतील एका इसमाकडे हात करून माधवरावांना म्हणाले कीं, “शामा, यांच्याजवळ १५ रु. माग.” माधवराव यांनी मागितल्यावर त्या गृहस्थानें रु. १५ दक्षिणा दिली व महाराजांनी तिचा स्वीकार केला. दुसऱ्या भावानें आपण होऊनच महाराजांना रु. ३५ अर्पण केले. महाराजांनी ते ३५ रु. हातांत घेऊन पुन्हा त्या इसमास परत दिले. ते पाहून माधवराव म्हणाले, “देवा, असा व्यवहार नाहीं आपण पाहिला. तो आपण होऊन ३५ रु. देतो तर तुम्ही घेत नाहीं व दुसऱ्याकडून १५ रु. मागून घेतां.” महाराज प्रथम कांहीं बोलले नाहींत. कांहीं वेळानें ते म्हणाले, “शामा, ते ३५ रु. आपले नाहींत. पण हे १५ रु. दत्ताचे आहेत. दत्तानें मशीदी आईला दिले.” नंतर महाराजांनीं गोष्ट सांगितली ती अशी :- मी फिरत फिरत एकदां एका ब्राह्मणाचे घरी गेलों. त्यानें मला जेवूं खाऊं घातलें. मग मी तिथेंच निजलो. माझ्या खिशांत एकतीस हजारच्या नोटा होत्या. मी झोपेंत असतां कोणी खिसा कातरून त्या चोरल्या. जवळ खिडकी होती, तिचा चिरा काढून चोर आंत आला. जागा झाल्यावर पाहतां तो नोटा नाहींत. मग मी त्या ब्राह्मणाला म्हटलें ‘माझ्या नोटा दे’ व खिन्न मनानें त्याच्या ओट्यावर बसून राहिलों. असे कांहीं दिवस गेल्यावर एकदां एक फकीर आला व म्हणतो “बाबा, असे उदास कां दिसतां ?” तेव्हां मी फकिराला माझ्या सर्व नोटा चोरीस गेल्याचें सांगितलें. त्यावर आकाशाकडे हात करून फकीर म्हणाला “तूं त्या फकिराला नवस कर व तुझ्या आवडीचा जो पदार्थ असेल तो सोडून दे, म्हणजे तुला तुझ्या नोटा मिळतील.” मला भात

फार आवडे म्हणून मी तो सोडला व फकिराला नवस केला. १५ दिवसांनी ब्राह्मणाने चिरा उकळून नोटा नेल्या होत्या त्या मला आणून दिल्या. मला आनंद झाला. मग मी तेथून निघालो व फिरत फिरत गोव्याच्या रस्त्याला आलों. एका रात्री तो फकीर माझ्या स्वप्नांत आला व मला म्हणतो, “अजून त्या फकिराकडे गेला नाहीस?” तेव्हां मी तिकडे जाण्याचा बेत केला. बोटीवर आलों, तों बोट भरलेली. साहेब मला आंत घेईता. मग एका शिपायाने साहेबास सांगितले, त्याला आंत घ्या. तो आमचाच मनुष्य आहे. तेव्हां साहेबाने आम्हाला बोटीवर घेतले. मग मी मुंबईस आलों व फकिराला भेटलों. माझे काळीज सुपा-एवढे झाले. गोष्ट संपल्यावर महाराज म्हणाले, “शामा, यांता घरी नेऊन जेऊं घाल.” गोष्ट चालू असतां दोघा भावांच्या डोळ्यांतून अश्रुधारा वहात होत्या. महाराजांच्या आज्ञेप्रमाणे माधवराव दोघांना घेऊन आपल्या घरी गेले. जेवण झाल्यावर माधवराव त्या गृहस्थांना म्हणाले की मघा महाराजांनी जी गोष्ट सांगितली ती आपल्याला तर कांहीं समजली नाही. पण ती होती तुमच्यावर. तुमच्या डोळ्यांतून सारख्या अश्रुधारा वहात होत्या तेव्हां तुम्हांला कांहीं समजले असेल तर सांगा. त्यावर त्यांतील एक गृहस्थ म्हणाले या गोष्टीने महाराजांनी आपले अंतःसाक्षित्व आम्हांला चांगलेच पटविले. हकीगत अशी आहे की आम्ही मूळचे दोघेही दक्षिणेतील राहणारे. नोकरी निमित्ताने बुंदेलखंडांत गेलों. प्रथम पंधरा रुपये पगार मिळू लागला, म्हणून दस्ताला नवस केला होता की १५ रु. देईत.

हल्ली मला पगार ८०० रुपये मिळतो परंतु १५ रुपयांचा नवस फेडण्याचा विस्मरणाने राहिला तो राहिला. त्याची खूण महाराजांनी आज देऊन १५ रु. मागून घेतले व नवसांतून मला मुक्त केले. पगार चांगला मिळू लागल्यामुळे मजजवळ ब्रव्यसंचय चांगला झाला. पण एकदां ब्राह्मणाने माझे घरी चिरा काढून चोरी केली व एकतीस हजारांच्या माझ्या नोटा चोरल्या. ब्राह्मण तीस वर्षांचा जुना होता. पोलिसांत चोरीची वर्दी दिली. परंतु कांहीं पत्ता लागेना. त्यामुळे मी खिन्न होतो. एकदां मजकडे एक फकीर आला व मला म्हणाला, मी शिडीहून आलो. तुम्ही शिडीच्या साईबाबांच्या दर्शनास जाण्याचा नवस करा, व आपला एखादा आवडीचा खाण्याचा जिन्नस सोडा, म्हणजे तुमचे रुपये सांपडतील. त्याच्या सांगण्याप्रमाणे मी नवस केला व भात खाणे सोडले. सुमारे १५ दिवसांनी ब्राह्मणाने आपण होऊन माझ्या चोरलेल्या एकतीस हजारांच्या नोटा आणून दिल्या. अर्थात् मला अतिशय आनंद झाला, त्यांतले २००० रुपये मी त्या ब्राह्मणास बक्षीस दिले. पुढे २।३ महिन्यांनी कांहीं कामाकरितां गोव्याच्या बाजूला आलो. एका रात्री दृष्टान्त झाला. स्वप्नांत साईबाबा दिसले. तेव्हां ताबडतोब नवस फेडण्याकरितां शिडीस जाण्याचा बेत केला. बोटीवर आलो, परंतु जागा नाही. तेव्हां एका शिपायाने ही आपलीच माणसे आहेत असे सांगून

आम्हाला बोटीवर घेतलें. मुंबईस आलो व तेथून दर्शनाला येथें आलो. याप्रमाणें घडलेली हकीगत बाबांनी गोष्टीच्या रूपानें सांगितली. तेव्हां साहजिकच आम्ही चकित झालो व आमचे डोळ्यांतून आनंदाशू वाहूं लागले.

(अहमदनगरचे दामूशेट कासार यानी सांगितलेली आठवण.)

रा. गणेश गोपाळ महाजन, ठाणें, यांचे अनुभव.

आमचे आईवडील निवर्तल्यामुळें आम्ही मालवण सोडून ठाण्यास आलो. वडिलांच्या भागें आल्याने पालन केलें. थोडा विद्याभ्यासहि करून घेतला. थोडेसेच शिकल्यामुळें मला नोकरी करावी लागली. धाकट्या भावास थोडेसे शिक्षण देणें भाग होतें. खटाव मकनजी मिलमध्ये मी नोकरी पत्करली. आमची मातोश्री वडिलांच्या सहवासानें सुसंस्कृत होती. ती भिकाऱ्यास यथाशक्ति मदत करीत असे. फकिरांकडे ही आदरशील दृष्टीनें पाहात असे. आम्ही भावंडे याचें कारण तिला विचारीत असूं. ती म्हणाली, तुझ्या वडिलांस जरी लहानपणापासून विद्येचा नाद असला तरी पण ते ठाणें जिल्ह्यांत गेले असतांना त्यांना एका फकिरानें प्रसाद दिल्यापासून ते आपल्या अल्पवयांतच कीर्ति मिळवून गेले. कीर्तन, ज्योतिष, गायन, मंत्रविद्या (सात्त्विक पंचाक्षरी विद्या) यांचा त्यांचा बराच अभ्यास असून वैद्यकीत तर त्यांचा हातखंडा असे.

मातोश्रीचे मनांत मी शिरडीस जाऊन श्रीचरणरजस्पर्शनें पुनीत होऊन यावें असे होतें, व माझीही तीव्र इच्छा होती. परंतु आमचें दारिद्र्य फार. पगार १५ रु. शिर्डीस जाऊन येण्याचा खर्च १५ रुपयेच. तेव्हां हा योग कसा जमावा? ठाण्यास एकेवेळी जिकडे तिकडे उंदीर पडूं लागले. त्याच वेळी धाकट्या वंधूस वराच ताप आला. आमचे विन्हाडासमोर मिशनरी दवाखाना होता व तेथील डॉक्टर फारच कनवाळू व आपल्या विद्येत पूर्ण पारंगत असत. त्यांच्या हाताखाली एक पाशी डॉक्टर असून त्यांनीही आपली योग्यता लोकांस पटवून प्रीति संपादन केली होती. वरील दोन्ही डॉक्टरांस मी आमचे भावास दाखवून तपासविलें व त्यांनी हा ताप विपारी, कदाचित् ग्रंथिज्वर असण्याचा संभव आहे, कारण याची मान दुखत आहे म्हणून जपलें पाहिजे, इतकें सांगून योग्य औषधयोजना केली व आम्हांस न धाबरण्याविषयी सांगितलें. घरी आणून त्याला औषध दिलें. मी नौकरीवरून रजा घेऊन येतो असे मातोश्रीस सांगितलें. ती म्हणाली तूं बेलाशक कामावर जा. कारण उपचार करणें आपलें काम आहे. गुण देणारा श्री आहे. तूं घरी राहून काय करणार?

त्याप्रमाणें मी मिलमध्ये गेलो असतां मॅनेजर साहेबांस श्री. रामचंद्र आत्माराम तखंड यांना एक पत्र शिर्डीहून आलें, त्यांत तेथील बाबांचे विहिरीचा पंप बिघडला

आहे, कोणी तरी चांगला नीट करणारा धाडून द्या, असा मजकूर असल्यामुळे त्या कामी त्या मिलमध्ये असलेले रा. वामनराव विठोबा इंजिनिअर यांची योजना झाली. हा योग अनाथास आल्यामुळे रा. वामनराव सहकुटुंब निघाले. आमच्या म्येनेजर साहेबांची मंडळीही शिर्डीस जावयास निघाली. दादरहून दुपारी ४ वाजता सुटणाऱ्या दिल्ली प्यासेंजरने निघणार असल्यामुळे माझी योजना शिर्डीस नेण्याकरिता हार व फळफळावळ मार्केटमधून दादर स्टेशनकडे पोहोचविण्याकडे झाली. त्याप्रमाणे मी नुसत्या सदस्या टोपीनिशी हार व फळफळावळ घेऊन गाडीपूर्वी १५-२० मिनिटे स्टेशनवर हजर झालो. मॅनेजरसाहेब नुकतेच स्टेशनवर येऊन त्यांच्या जाणाऱ्या एकंदर मंडळीची तिकिटें काढून तयार होते. परंतु ऐनवेळीं त्यांच्या वांद्र्याहून येणाऱ्या मंडळीपैकीं एकाचा बेत रहित झाला, व एक तिकिट शिल्लक राहिले. गाडी स्टेशनांत आली. सर्व मंडळी गाडीत बसली. मला वाटले, सर्व जणांस दर्शनलाभ होणार. ते मोठे भाग्यवान आहेत. मी फार अभागी. इतक्यांत मॅनेजर साहेब म्हणाले, “पोन्या, तूं शिर्डीला जातोस का ? माझ्याकडे तिकीट शिल्लक आहे”. हें ऐकून माझे डोळे आनंदाश्रूंनी भरून आले. त्या भरांत माझा भाऊ घरी अत्यवस्थ आहे या आठवणीवर जणू बाबांनी आपल्या मायेचें पूर्ण आच्छादन घातल्यामुळे ‘मी जातो’ म्हणून म्हटलें. घरी तसा निरोप पाठविला, व मॅनेजर साहेबांकडून रजा घेऊन मी गाडीत बसलो. माझा निरोप घरी पोचल्याबरोबर आईस विश्वास वाटला कीं आतां मुलाला गुण येणार. त्याप्रमाणेंच झालें. दुसऱ्या दिवसापासून माझ्या भावास आराम वाटू लागला.

आम्ही वाटेत कोपरगांवला गोदावरीचें स्नान करून शिर्डीस पोचलों. श्रीची स्वारी आसनाधिष्ठित असून पूजा चालू होती. आम्ही सर्व कैलासांत असून समोर श्रीशंकरच आहेत असा आम्हास भास झाला. आम्हाला बाबांनी उदी व प्रसाद दिला. पुढें माझ्या मनांतील इच्छेप्रमाणें बाबांनी मला राम उपासनाही दिली.

एकदां बाबांनी आम्हाला धुनींतील विस्तृत प्रज्वलित करण्यास सांगितलें. उन्हाळ्याचे दिवस व भर दुपारची वेळ म्हणून आम्हास उष्णता असह्य होऊन अंगांतून घामाच्या धारा निघू लागल्या. महाराज मात्र शांत होते. घामाचा लेशही नव्हता. परंतु आमचेकडे पाहून महाराजांना दया आली. तेव्हां त्यांनी कृपा-दृष्टीनें आमचेकडे पाहिलें, तों त्याच परिस्थितीत आम्हास थंडावा भासू लागला व आराम वाटला.

श्रींनी आम्हास दोन आठवडे राहवून घेतले. त्या अवधीत बाबांनी कित्येक भक्तांवर कृपा करून त्यांचीं दुःखें दूर केल्याचें आम्ही प्रत्यक्ष पाहिलें. इकडे मी फार दिवस शिर्डीस राहिल्यामुळे आईस काळजी वाटू लागली तों एका फकिरानें स्वप्नांत येऊन आईस सांगितलें कीं ‘काळजी करूं नको. तुझा मुलगा उद्यां परत

येईल.' त्याच दिवशीं बाबांनी मला घरीं जाण्याची परवानगी दिली. लगेच मी निघालों व दुसरे दिवशीं आईला व भावाला भेटलों. बाबांबद्दलच्या कृतज्ञतेचे अश्रू सर्वांच्या डोळ्यांतून वाहूं लागले. पण त्या अश्रूंच्या मार्गे अपार समाधान होतें.

फकीराचा परीस

(ले. :- द. शं. टिपणीस)

(साईबाबांनी परीस दिला आहे. तो जीवनावर घासून त्याचें सोनें करणें आपलें काम आहे.)

एकाद्या घनदाट अरण्यांत शिरावें. कस्तुरीचा मादक सुगंध घ्रावा, त्यानें मोहित होऊन कस्तुरीमृगाच्या शोधार्थं देहभान विसरून जंगलभर फिरावें. शेवटीं कस्तुरीमृग वा कस्तुरी हातास लागूं नये व मग हाताश होऊन थकून बसावें. अशा वेळीं बसल्याबसल्या कस्तुरीच्या सुवासांत आनंदानें डुलत राहाण्या-खेरीज आपण दुसरें काय करूं शकूं? आपणाला मोहित करणारी, गुरफटून घेणारी एकादी चांगली गोष्ट कशी घडते, कोण घडवितो, हें जेव्हां समजत नाही तेव्हां शहाणपणाचा मार्ग कोणता? हाताश व निराश होऊन स्वस्थ बसावें कीं जें कांहीं सहजासहजीं मिळेल त्याचा स्वीकार करून जीवन जितकें उत्तम करतां येईल तेवढें करण्याचा प्रयत्न करावा? असाच प्रश्न निष्ठावंत साईभक्तांना श्रीसाईच्या ह्यातीत शिर्डीस गेल्यावर अनेक वेळा पडत असे. बाबांना पाहिल्यावर कांहींतरी दिव्य, मोहित करणारी शक्ति आपल्याला खेचून घेत आहे, आपल्या वासना गळून पडत आहेत व आपल्या अंतरंगांत एक प्रकारचा दिव्य आनंद स्फुरत असून आपल्या कष्टांचा व दुःखाचा दाह तो शांत करीत आहे असें भासत असे. ही सर्व किमया करणारा फाटक्या कफर्जांतील हास्यवदन फकीर समोर दिसे. त्याचें दिव्यतेज डोळे दिपवी. पण हें दिव्यतेज नक्की कोठून येतें, कसें येतें हें त्या अमृतदृष्टीच्या शीतल चांदण्यांत न्हाऊन निघालेल्या भक्तांना कळेनासें होई. अशा वेळीं भक्त बाबांच्या पायांशीं नत होऊन शरणागति देऊन ते सांगतील त्यांतील शब्दन् शब्द निष्ठेनें पाळण्याचा प्रयत्न करीत.

आजही शिर्डीस समाधिमंदिरांत गेल्यावर बाबांची, त्या पांढऱ्या शुभ्र मूर्तीची 'मला सर्व कानाकोपरा दिसतोय' असें दर्शविणारी दृष्टि आपल्या प्रत्ययास येते. त्याचप्रमाणे श्रीसाईसच्चरित्राचीं पारायणे करतांना कांहीं अनुभव येतात, क्षणैक ज्ञानदीप चमकून जातो. जसजशीं पारायणे करावी तसतसा मानवतेचा मोहविणारा सुगंध शब्दांमागून येत असतो. बाबांच्या मानवतेचा सुगंध पानापानां-

तून वा शब्दाशब्दांतून दरवळत घेऊन आपल्याला आनंदित करतो, पण हे सर्व सुगंध जगभर उधळणारे बाबा कोण, कोठून आले, कसे आले, याचा मात्र शोध-शोधून कधीं पत्ता लागला नाही. असल्या गोष्टींचा विचार करण्यांत काहीं फायदा नाही. बाबा कोण याबद्दल डोकें पिकवण्यापेक्षा साईचरित्रांत बाबांच्या आचारधर्माचा जो सुवास दरवळत आहे त्यापासून आनंद घेऊन बाबा जें सांगतात तें ऐकावें व निष्ठेनें आचरणांत आणण्याचा प्रयत्न करावा हें साई-भक्तांना अधिक श्रेयस्कर आहे, त्यांतच त्यांचें परम कल्याण आहे. अशा प्रकारें आचारधर्म दर्शविणारे जे जे प्रसंग साईचरित्रांत आढळले त्यांचें विवेचन गेल्या ८-१० वर्षांत श्रीसाईलीलेच्या अंकांतून करण्याचा प्रयत्न करीत आलों आहें. अशाच एका आचारधर्माचा कीं जो राष्ट्राला अत्यंत निकडीचा आहे व ज्याचा गाजावाजा राजकारणांतून होत आहे त्याचा विचार येथें करावयाचा आहे.

साईसत्चरित्रांत बाबांचें जें चरित्र दिलें आहे तें पाहतां असें दिसतें कीं बाबांचें कर्तृत्व चढत्या क्रमानें तीन भागांत विभागलें गेलें आहे. त्यांतील पहिल्या भागाचा आपल्या विषयाशीं संबंध असल्यामुळें त्याचा विचार करूं. सुरुवातीला बाबांची रहाणी म्हणजे मन मानेल तसें भटकणें, मनांत येईल तेथें झोपणें, लोकांना जवळ येऊं न देणें अशी होती. वेडा फकीर म्हणूनच ते ओळखले जात. पुढें त्यांची योग्यता ओळखून म्हाळसापति, काशिनाथ आदि चार मंडळी त्यांच्या भोंवती निष्ठेनें गोळा झाली. त्यांच्या बैठका होत. कोठें तरी फिरणें बंद होऊन बाबा मशिदींत स्थिर झाले. मधूनमधून ते हकीमी करीत. गोरगरिबांना मोफत औषध देऊन ते त्यांना रोगमुक्त करीत. आज शिर्डीला हॉस्पिटल व मोफत औषधपाण्याचा जो वटवृक्ष पसरत आहे त्याचें बीज बाबांनी स्वतः सुमारे १० वर्षांपूर्वी शिर्डीच्या भूमीत पेरलें होतें. रोग्याला तपासणें हें प्रकरण त्यांच्याकडे नव्हतें. ना नाडी पहाणें, ना छातीवर ठोकणें, पीडिताकडे पाहून ते औषध देत व रोगी बरा होई, तपासणी फी वगैरे काहीं नव्हतें. हमखास गुण त्यांच्या हाताला होता. त्यांची ही शक्ति पुढें इतकी वाढली कीं शब्द, स्पर्श, दृष्टि व उदी हीं त्यांचीं रामबाण औषधें ठरलीं, हें साईचरित्रांत आलेल्या अनेक घटनांवरून सहज समजेल. बाबा स्वतःचीं कामें स्वतः करीत. जेवणखाण हा त्यांच्याकडे महत्त्वाचा प्रश्न नव्हताच. भिक्षावृत्तीनें ते राहात. लहर लागली तर पांच घरीं भिक्षा मागत, नाहीं तर पांच पांच सहासहा दिवस स्वस्थ बसत. बरें, मिळेल ती भिक्षा स्वतः खातच असेंही नाही. आपल्यासाठीं स्वयंपाक करावयाचे कष्ट त्यांनीं कधीं कोणास दिले नाहीत. त्यांची प्रसिद्ध हंडी, कीं जींतील अन्न ते गोरगरिबांना आग्रहानें स्वतः वाढून जेवूं घालीत, ती करण्याची त्यांना लहर आली कीं तीसाठी ते स्वतः श्रम करीत. त्यांना मदत करायला पुष्कळ लोक तयार असले तरी ते त्यांचे श्रम घेत नसत. स्वतः बाजारांत जाऊन जरूर तें समान

खरेदी करीत. धान्य पाखडीत, निवडीत व चूल पेटवून हुंडी स्वतः तयार करीत. ज्यांतून श्रीसाईसत्चरित्र लिहिण्याची स्फूर्ति श्री. दाभोळकरांना झाली तो गहू दळण्याचा प्रसंग प्रसिद्ध आहे, व त्यांचे भक्तांना स्मरण व्हावे म्हणून अजूनही द्वारकामाईत गव्हाचे पोते व जाते ठेवलेले आहे. स्वतःचे कपडे म्हणजे लंगोटी व कफनी ते स्वतः शिबीत. पाण्याचे घट खांद्यावर वाहून एक फुलबागही त्यांनी निर्माण केली होती. तिच्यासाठी जरूर ते श्रम त्यांनी स्वतः केले. हातांत थापी घेऊन त्यांनी विटांवर विटा रचून एक भितही मशिदीत बांधली होती, असा उल्लेख चरित्रांत आहे. आपल्या कामाला अनेक भक्त मदत करायला तयार असतांनाही त्यांचे श्रम न घेतां स्वतः श्रम करण्याची हीस बाबांना कां होती ? असें करण्यांत त्यांचा उद्देश काय ? उत्तर अगदी सोपे 'स्वावलंबन.' स्वावलंबनाचे महत्त्व भक्तांना पटवून देणे व स्वतःची कामे स्वतः करावी, इतरांचे श्रम घेऊं नयेत, हें शिकविणे हा त्यांचा उद्देश होता. येथपर्यंत ठीक आहे. पण पुढे बाबा असेही सांगत की 'इतरांपासून घ्यावे काम, परि जाणावे त्यांचे श्रम.' हा विरोध दिसतो. त्याची सांगड कशी घालावी ? कांहींतरी बोलणारे वा कृति करणारे बाबा नव्हते. त्यांच्या कृतीत व बोलण्यांत अर्थ असे. सकृददर्शनीं तो कळत नसे एवढेंच. दुसरें असं की जी गोष्ट बाबांना करतां येईल ती इतर सामान्य जनांना करतां येईलच असं नाही. म्हणून सामान्य जनांना अव्यवहार्य असं कांहीं करण्यास बाबा आपल्या भक्तांना कधी सांगत नसत. यामुळे स्वावलंबन व दुसऱ्याचे श्रम घेणे हें एका माळेत वसत असावे असे बाबांच्या म्हणण्यावरून वाटते. वाटते खरे, पण त्याचा मेळ कसा घालावयाचा ? असं करतां आलं तर स्वावलंबनांत किती खोल अर्थ आहे हें समजेल व बाबांच्या दोन विरोधाभासाच्या समन्वयाचे व त्यांच्या दूरदृष्टीचे कौतुक वाटून इंदिरा गांधींच्या तोंडून त्यांनी 'स्वावलंबनाचा' मंत्र राष्ट्रासाठी व पर्यायाने सर्व जगासाठी कां वदवला हें कळून येईल.

स्वावलंबनावद्दल आजपर्यंत भरपूर सांगण्यात आले आहे. आमच्या साधु-संतांना स्वावलंबनाचे महत्त्व पुरेपूर माहीत होतें, व त्यांचे पालन करण्याबद्दल ते वेळोवेळीं सांगत आले आहेत. तुकाराम महाराज म्हणतात, 'भिक्षापात्र अवलंबणे' या भिक्षापात्रांत फक्त अन्नच आहे असें आपण समजतो, पण त्यांत आणखी कांहीं पुष्कळ आहे. त्यांत श्रम आहेत, कष्ट आहेत. आपल्या सुखासाठी दुसऱ्याचे श्रम वा कष्ट घेणे म्हणजे 'जळो जिणे' आहे. आपली चतुराश्रम-व्यवस्थाही संपूर्णपणे स्वावलंबनावर आधारलेली आहे. पूर्वापार चालत आलेली व्रतवैकल्ये स्वावलंबनाला फार महत्त्व देतात. पण व्रतवैकल्ये करणारे हें विसरून गेले आहेत. हें साहजिकच आहे. आम्हा हिंदूंना धर्मपेक्षां धर्माची टरफले चघळण्याची आवड जास्त, यामुळे आमच्या अध्यात्मांत स्वावलंबन दिसून येत नाही.

स्वावलंबन म्हणजे स्वतःची कामे स्वतः करणे एवढाच अर्थ नसून आपल्या जीवनास जें जें जरूर तें सर्व आपण स्वश्रमानें मिळविणें हाही त्यांत अर्थ आहे. म्हणून मोठमोठ्या विभूतींनीं स्वावलंबनाची कास धरण्याबद्दल वेळोवेळीं सांगितलें आहे. हें सर्व कांहीं खरे असलें तरी लोकांना मात्र त्याचें विशेष महत्त्व वाटत आलें नाहीं. पण आमची काय गंमत आहे बघा. ज्याला ए-हवी कांहीं भाव येत नाहीं तो राजकारणांत गेला की त्याला भलताच भाव येतो. असेंच स्वावलंबनाबद्दल झालें आहे. १९७२ ची शिफारस म्हणून आपल्या राष्ट्रीय नेत्यांनीं हा शब्द प्रथम वापरला तेव्हां त्याला भलताच भाव आला आहे. म्हणून आम्हालाही हें लिहिण्याची स्फूर्ति झाली. औद्योगिक व व्यापारी स्वावलंबनाचें किती महत्त्व आहे हें आपले नेते सांगत आहेत. पण त्याचें व्यक्ति व समाजजीवनांत किती महत्त्व आहे हें लक्षांत घेतलें कीं मग साईबाबांनीं कृतीनें व उपदेशानें स्वावलंबनाबद्दल जें सांगितलें आहे त्याचें महत्त्व पटून, धर्म हा व्यक्तीप्रमाणें समाजधारणेसाठीही आहे, हा धर्माकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन लक्षांत घेईल, या दृष्टीनेंच बाबा वागले व याच दृष्टीनें भक्तांनी वागावे हीच त्यांची इच्छा. ही दृष्टि कोणती? विषय मोठा आहे. म्हणून संक्षिप्तपणें एकदोन गोष्टींचा विचार करूं.

आपल्या जीवनाला जें जें जरूर तें सर्व स्वश्रमानें कमवून त्याच्या साह्यानें आपलें जीवन उन्नत करणें हें जितकें महत्त्वाचें आहे तितकेंच जे जे कोणी असा प्रयत्न करित असतील त्यांना स्वावलंबी होण्यासाठीं जमेल ती मदत स्वावलंबी व्यक्तीनें करणें हेंही महत्त्वाचें आहे. आपण शहाणे होऊन इतरांनाही शहाणे करावें हें या ठिकाणीं लागू आहे. असं जर न केलें तर स्वावलंबनामुळें जे यश मिळेल त्यांत कमतरता राहून जाईल. एकादें राष्ट्र स्वावलंबनाबद्दल जेव्हां बोलतें तेव्हां त्यांत हे दोन्ही अर्थ अभिप्रेत असले पाहिजेत व तशी कृतीही त्या राष्ट्राकडून झाली पाहिजे, तरच राष्ट्राचें स्वावलंबन पूर्ण होईल. जें राष्ट्र औद्योगिक, व्यापारी व इतर साधनसामुग्रींत स्वावलंबनाची कास धरते तें राष्ट्र बलवान व वैभवशाली होते. कोणाचेही मिधे नसल्यामुळें जगांत तें ताठ मानेनें चालू शकतें. पण याचे वैमनस्य इतर राष्ट्रांना वाटणें शक्य असल्यामुळें अशा राष्ट्राला उघड नसले तरी गुप्त शत्रू असतात. यामुळें जागतिक राजकारणांत संघर्ष होऊन शांति ढळते. यास्तव अशा सामर्थ्यवान राष्ट्रांनें इतर कमजोर पण स्वावलंबी होण्यास प्रयत्नशील असणाऱ्या राष्ट्रांना शक्य ती मदत करणें अवश्य आहे. यामुळें एकमेकांना अशी मदत करणाऱ्या राष्ट्रांमध्ये जागतिक शांतता नांदण्यास मदत होईल. दावानें धाकट्या भावास प्रेमळपणें सांभाळून घेणें व त्याला योग्य मार्ग-

दर्शन करणे हें दादाचें कर्तव्य ठरतें. अशक्तांवर दादागिरी करणें नव्हे. जेथें वडील मंडळी हें कर्तव्य वजावतात त्या कुटुंबांत शांतता नांदते. राजकारणांत स्वावलंबनाला स्थान देऊन वरील प्रकारें पुढें वाटचाल करण्यांत भारतानें पुढाकार घेतला आहे. स्वावलंबनासंबंधी राष्ट्राला जें लागू आहे तेंच समाज व व्यक्ति यांनाही लागू आहे.

शास्त्र या दृष्टीनें हें सर्व ठीक असलें तरी प्रत्यक्ष व्यवहारांत असल्या प्रकारचें स्वावलंबन उतरूं शकेल काय ? समजा, तसें तें उतरलें तर तें राष्ट्र-कल्याणास पोषक होईल का ? औद्योगिक व व्यापारी क्षेत्रांत त्याचे परिणाम हानिकारक होणार नाहीत कशावरून ? आजची समाजपरिस्थिति अशी आहे कीं एकमेकांचे व्यवहार एकमेकांवर अवलंबून आहेत. स्वावलंबनामुळें ही सहकार्याची सांखळी तुटणार तर नाही ना ? जो तो स्वतःस पाहिजे ते स्वतःश्रम करून मिळवूं लागला तर मग श्रम देऊन पोट भरणाऱ्या श्रमजीवी लोकांचें काय होईल ? उदाहरणार्थ, प्रत्येकानें आपलें अन्न आपण शिजवायचें, कपडे धुवायचा, भांडीं घासायचीं वगैरे कामें केलीं तर मग आचारी, गडी, मोलकरणी वगैरे श्रमजीवी लोकांच्या पोटपाण्याचें काय ? एवढ्या थराला स्वावलंबन गेलें तर त्यामुळें आर्थिक परिणाम इष्ट कीं अनिष्ट होतील ? ज्या व्यक्तीला स्वतःची धुणीभांडी, चहा पाणी करण्यापेक्षां समाज व राष्ट्रहिताच्या दृष्टीनें अधिक महत्त्वाचें व मूल्याचें काम करावयाचें आहे तिनें आपले श्रम व वेळ जर असल्या स्वावलंबनांत खर्ची घातले तर त्या व्यक्तीला आपल्या मुख्य कार्यासाठीं वेळ व उत्साह कसा राहील ? व तसा तो न राहिल्यास समाज वा राष्ट्रकार्याची हानि नाही का होणार ? अशा प्रकारच्या शंका कोणाच्याही मनांत येणें साहजिक व योग्य आहे. स्वावलंबनाचा वापर तारतम्यबुद्धीनें कोणी, किती, केव्हां करावा या भर्वादा ओळखून केला तर वरील शंकांत व्यक्त झालेली चिंता निर्माण होण्याचें भय नाही. ज्या योगें आर्थिक व्यवस्थेला व औद्योगिक व व्यापारी क्षेत्रास धक्का लागणार नाही अशा प्रकारें स्वावलंबनाचा उपयोग केल्यास त्या योगें राष्ट्रहित व व्यक्तिहित साधलें जाईल. असें व्हावें म्हणूनच बाबांनीं स्वावलंबनाबरोबर त्याला सकृत् दर्शनीं विरोधी वाटणारें 'दुस्वभापासून ध्यावें काम, परि जाणावे त्याचे श्रम' हें विधान केलें. यांत खरोखर विरोध नाही तर पुष्टि आहे. कसें तें पाहूं.

ज्या व्यक्तीला राष्ट्र, समाज वा कुटुंबधारणेसाठीं श्रमपूर्वक आपलें दैनंदिन कर्तव्य करावयाचें असतें तिला योग्य ती विश्र्वांति व कामाचा श्रमपरिहार करणारी व व्यक्तिगत जीवनास पोषक अशीं साधनें विनाश्रम मिळालीं पाहिजेत. तो तिचा नैतिक हक्कच आहे. अशा व्यक्तीला त्याच्या कामाबद्दल भरपूर वेतन मिळालें पाहिजे. म्हणजे त्या पैशाचा उपयोग करून जीवनाच्या सुखसोयी पैशाच्या मोबदल्यांत त्याला उपलब्ध करून घेतां येतील. अशा व्यक्तीनें आपली वैयक्तिक

व खाजगी कामें पैसे देऊन इतरांकडून करवून घेतली व आधुनिक सुखसोयींनी आपलें घर सुसज्ज केले तर त्यांत कांहींच बिघडलें नाहीं; एवढेंच नव्हे तर जरूर नाहीं तें स्वावलंबन करणें हें हास्यास्पद व समाजघातक ठरेल. उदाहरणानें हें अधिक स्पष्ट होईल. असें कोण म्हणेल कीं ज्याला राष्ट्रकार्याचा व्याप उरकण्यास २४ तास पुरत नाहींत, धड झोपायलाही वेळ मिळत नाहीं कीं कुटुंबीयांत रोज चार क्षण आनंदांत घालवावयास मिळत नाहीं अशा राष्ट्रधुरीणानें आपले कपडे आपण धुवावेत, आपला स्वयंपाक आपण करावा, आपली इतर खाजगी कामें आपण करावीत व जाणें येणें पायीं करावें ? असलें स्वावलंबन त्याच्या राष्ट्रकार्याचा वेळ खाऊन वसलें तर तें अंती राष्ट्रघातक नाहीं का ठरणार ? दुसरें एक अगदीं साधें उदाहरण म्हणजे विद्यार्थी. परीक्षेच्या वेळीं अशा विद्यार्थ्यानिं अभ्यासाचा वेळ आपली चार कामें करण्यांत घालविला तर तें आपण योग्य म्हणू का ? सारांश हाच कीं ज्यांना ज्यांना महत्त्वाचीं कामें आहेत त्यांनीं पैशाचें साहाय्य असल्यास चार माणसें ठेवून वा अन्यप्रकारे इतरांकडून आपलीं कामें करवून घेतल्यास स्वावलंबनानें राष्ट्र बलशाली बनविण्याच्या कार्यास काडीमात्रही बाध येणार नाहीं. उलट तें पोषकच होईल. यामुळें श्रमविभागणी होऊन एकाच शिक्षांत पैसा पडून न राहातां तो अनेकांच्या शिक्षांत गेल्यामुळें त्यांच्या पोटापाण्याची सोय होईल. आजची समाजव्यवस्था श्रमविभागणीवर आधारलेली असल्यामुळें त्या विभागणीला बाध येईल अशी कोणतीही गोष्ट करणें म्हणजे राष्ट्रीय गुन्हा करणें होय. अशा विभागणींत दुसरा एक फार मोठा फायदा आहे तो हा कीं, पोटापाण्यासाठीं कां होईना, जो तो आपल्या वाटचास आलेल्या कामांत जर आस्थेनें अधिक लक्ष घालूं लागला तर तो आपलें काम अधिक सुलभ व्हावें म्हणून अधिकाधिक सुधारणा करण्याचा प्रयत्न करील. त्यांतूनच नवीन शोध व सुखसाधनें निर्माण होतील. पुन्हा श्रम व पैसा यांची विभागणी होऊन अनेकांच्या पोटापाण्याची व्यवस्था होईल. स्वतःचे कपडे स्वतः शिवावे हें स्वावलंबन खरें, पण तेच शिंप्याकडून शिववून घेतले तर श्रम व पैसा यांची विभागणी होईल. शिंप्यालाही आपल्या कामांत अधिक लक्ष घालायला, कौशल्य दाखवावयाला, धंदा अधिक किफायतशीर व सुकर करायला उत्साह वाटून तशा दिशेनें त्याची बुद्धि काम करूं लागेल. शिवण्याची नवीन नवीन साधनें व नाना फैशनचे कपडे निर्माण होतील. आपल्या वायकोला चार दिडक्या कमावण्यासाठीं रात्रभर जागून हातानें कपडे शिवतांना पाहून कळवळलेल्या मजुराच्या मनानें हें शिवण्याचें काम अधिक सुकर व थोड्या वेळांत कसें करतां येईल याचा विचार सुरू केला व त्यांतून त्यानें शिवण्याच्या मशीनचा शोध लावला. गरजेपोटी शोध जन्मास येतो तो असा, आणि काम करूं लागलें कीं गरजा भासूं लागतात. स्वावलंबनाच्या मर्यादा ओळखून त्याचा अवलंब केल्यानें

राष्ट्रकल्याण साधले जाईल. या गोष्टी भक्तांना शिकविण्यासाठी बाबांनी त्यांची कामे करायला भक्त तयार असतांनाही स्वावलंबन स्वीकारलें. पुढें जसजशी भक्तांची गर्दी वाढत गेली तसतसा त्यांचा लोककल्याणाचा व्यापही वाढला. म्हणून काहीं गोष्टींतील स्वावलंबन त्यांनीं सोडून दिले व स्वावलंबनाच्या मर्यादा दाखविणारी 'दुसऱ्यापासूनही घ्यावें काम, परि जाणावे त्याचे श्रम' ही घोषणा दिली हें त्यांच्या चरित्रावरून स्पष्ट होतें.

कोणी म्हणतील, का हो, तुम्ही सुरुवातीला स्वावलंबनाची तरफदारी केली. आतां पाह्यावे तर विरुद्धच लिहितां आहांत, शंका योग्य आहे. ज्या व्यक्तींना समाज व राष्ट्रकल्याणासाठीं महत्त्वाची कामें उरकावयाची आहेत व ज्यांना त्यामुळें फुरसत मिळणें दुरापास्त आहे, अशा व्यक्तींना वरील विवेचन लागू आहे. पण दैवयोगानें वसून खाण्याइतकी वडिलोपाजित संपत्ती ज्यांच्यापाशीं आहे त्यांनीं गाद्यांगिद्यांवर लोळत वसून खाणें पाप आहे, गुन्हा आहे, एवढेंच नव्हे तर तो राष्ट्रद्रोह आहे. पैशासाठीं नसले तरी समाजऋण व पर्यायानें राष्ट्रऋण फेडण्यासाठीं एकादें कल्याणकारी कार्य करण्यांत त्यांनीं आपले श्रम वेचावे. असें न केलें तर हे निरुद्योगी लोक समाजाला घातक ठरतील. त्यांची रिकामी मनें वेळ जाण्यासाठीं कांहीं तरी उपद्रव्याप व चैनबाजीच्या शोधांत फिरत असतात. केवळ पैशाच्या जोरावर अशाच लोकांकडून सामाजिक अन्याय व अत्याचार होत असतात. अशा लोकांनीं स्वावलंबनाचा मार्ग म्हणून शारीरिक बौद्धिक श्रमाचीं कामें केली तर तीं त्यांना शरीर, मन व बुद्धि यांचें आरोग्य मिळवून देतील. मानवी शरीर व बुद्धि लक्षांत घेतली तर निसर्गानें मानवाला दुसऱ्याच्या श्रमावर जगण्यासाठीं निर्माण केलेला नसून उलट शरीर व बुद्धि या साधनांनीं श्रम करून या अफाट विश्वांतील पाहिजे तें सुख मिळवावें असाच निसर्गाचा उद्देश असला पाहिजे असें दिसतें. आपले हातपाय धडधाकट असतां केवळ पैशाच्या जोरावर अकारण दुसऱ्याचे श्रम घेणें कांहीं भूषणावह नाही. 'भिक्षापात्र अवलंबिणें । जळो जिणें लाजिरवाणें ॥' या तुकारामाच्या भिक्षापात्रांत श्रमही आहेत हें ओळखून श्रम करण्यांत लाज नाही, हलकेपणा नाही, तर भिक्षापात्र फिरविण्यांत आहे. कोणतेंही काम हलकें नाही, मग तें झाडूवाल्याचें कां असेना ! प्रतिष्ठेच्या भ्रामक कल्पना सोडून देऊन Dignity of labour आपण ओळखली पाहिजे. जीवनासाठीं आपण जेवढे श्रम इतरांचे घेतो त्या श्रमांचा मोबदला श्रमानें दिला पाहिजे; व तसा तो विल्यास समाजांत समतोल राहील, नाही तर संघर्ष निर्माण होईल. यदा— कदाचित् आपण दुसऱ्याचे श्रम घेतले—समाज व्यवस्थित चालण्यास तसे ते घ्यावेही लागतात—तर त्याचा योग्य पुरेपूर मोबदला पैशाच्या रूपानें त्या व्यक्तीस द्यावा. कारण तोच पैसा त्याचें जीवन फुलविण्यास उपयोगी पडेल व मागे सांगितल्या प्रमाणें श्रमविभागाचें रहाटगाडगें सारखे फिरत राहून राष्ट्राच्या वैभवांत

व बलांत भर पडेल. यावरून स्वावलंबनद्वारा स्वतः श्रम करावेत व इतरांचेही श्रम घ्यावेत असे विरोधी वाटणारे पण एकमेकांशीं निगडित व पूरक असणारे विचार बाबांनीं कां सांगितले हें लक्षांत घेईल. आज आपण समाजवाद ऐकतो व व्यवहारांत आणण्याचा प्रयत्न करतो आहोंत. पण या समाजवादाची मूहूर्तमेढ ७०-८० वर्षांपूर्वी बाबांनीं महाराष्ट्रांत रोवली. जग ज्या मानवतेकडे आज किलकिले डोळे करून पाहात आहे, त्या मानवतेचा उगम सुमारे पाऊणशें वर्षांपूर्वी शिर्डीस झाला व तेथें उगम पावलेली मानवतेची गंगा गेल्या ७५ वर्षांत हळू हळू वाढत सर्व भरतखंडभर पसरून आज ती अन्य देशांमध्ये वाहूं लागली आहे.

स्वावलंबनासंबंधी कोणाला सवलती असाव्यात व कोणाला नसाव्यात या बद्दल द्रोटक दिग्दर्शन येथपर्यंत केले. लहान, मोठा कसाही असला तरी त्यानें श्रम केले पाहिजेत. ऐदी व आळशी माणसाचें वा राष्ट्राचें जीवन म्हणजे माळरान. स्वावलंबन व श्रम यामुळे अनेक फायदे होतात. व्यवसायांतून निवृत्त झाल्यावर माणसाला रिकामपण मिळतें. दिवस कसा घालवावा हें समजत नाही. 'काय करावें, दिवस जातां जात नाही.' हे शब्द पुष्कळ वेळां ऐकूं येतत. अशा लोकांनीं स्वावलंबन व श्रम केले तर त्यांचा तर फायदा होईलच, पण त्याबरोबर कुटुंब, समाज व राष्ट्राचाही फायदा होईल. आपण स्वश्रमानें एकादें काम केले म्हणजे तें काम करणाऱ्या श्रमजीवी लोकांच्या श्रमाची कल्पना आपणांस येते, व त्यांनाही आपण त्यांच्या जवळचे आहोंत असें वाटतें. यामुळे समाजांत एकमेकांबद्दल सहानुभूति वाटून आम्ही सर्व एक ही भावना दृढ होण्यास मदत होते.

आजची समाजव्यवस्था अशी आहे कीं एकमेकांच्या सहकार्याशिवाय जीवन जगणें अशक्य आहे. नुसता बुद्धिजीवी व नुसता श्रमजीवी असे दोन निरनिराळे घटक आज असूं शकत नाहीत. हरएक कार्यांत बुद्धि व श्रम यांचें मिश्रण असतें. यास्तव जे बुद्धिमान आहेत त्यांनीं जरूर ते श्रम करणें प्राप्त आहे व जे श्रमजीवी आहेत त्यांनींही आपल्या कामांत बुद्धि वापरण्यास शिकलें पाहिजे. श्रम करणें, काम करणें, हें हलक्या प्रतीचें न समजतां प्रत्येकानें श्रम करण्याची संवय लावून घ्यावी. ही गोष्ट लहानपणापासून स्वावलंबनद्वारा व्यवहारांत आणीत राहिलें पाहिजे. श्रम हे तुच्छ नव्हेत. जीवन हें श्रमाचेंच बनलें आहे. वेळ पडली तर कोणतेंही काम करण्यांत हलकेपणा मानूं नये. श्रम करण्यानें नंतर एक प्रकारचा आनंद मनाला वाटतो. अशा प्रकारें जीवनाचें सोनें करणारा स्वावलंबनाचा व श्रमाचा परीस बाबांनीं आपणांस दिला आहे. त्याचा उपयोग करून आपलें तसेंच समाज व राष्ट्राचें कल्याण साधणें हें आपलें कर्तव्य आहे.

“मी अनुभवलेले कांही भाग्यक्षण”

लेखक - चित्रकार स. कृ. काळे

(पंढरपुरास श्रीविठ्ठलाचे द्वारी, व आळंदीस श्रीज्ञानदेवांचे समाधीसमोर चित्रकार श्री. स. कृ. काळे यांनी जे कांहीं भाग्याचे क्षण अनुभविले त्यांचें हृदय-स्पर्शी व बोलकें वर्णन त्यांनीं इथें केलें आहे. त्यांच्या इच्छेवरून हा लेख या खास अंकांत छापण्यांत येत आहे. साईलीला मासिकाचें हें भाग्यच होय.)

१९४५ डिसेंबर महिन्यांत श्रीक्षेत्र पंढरपूर येथें जाण्याचा योग कै. चंद्रशेखर आगाशे यांच्या कृपाप्रसादामुळे आला. त्यांना श्रीपांडुरंगाचें तैलचित्र पूजेकरितां पाहिजे होतें. ती कामगिरी त्यांनीं भजवर सोंपविली.

भाग्यवान मी. माझा मलाच अभिमान वाटूं लागला. आमचें कुलदैवत श्रीपांडुरंग, आणि त्याचीच कामगिरी. ही एक खरोखर सुवर्णसंधीच होय.

तेथें गेल्यावर पहाटे चंद्रभागेचें पवित्र स्नान करण्यास जात असे. जातां येतां काकड आरतीचे मुर कानावर पडत होते. आसपासचे मठांतूनही भजनाचे व भूषाळ्यांचे आवाज. अरे वा रे वा ! काय सुंदर वातावरण ! प्रथम दिवशीं स्नान करून घरी आल्यावर कामाचें साहित्य घेऊन मंदिराचें आंतील गाभान्यांत प्रवेश केला. ज्यांच्या तर्फे कामाची संधी मिळाली त्यांचे प्रतिनिधि कै. अण्णासाहेब काळे मजबरोबर होते. श्रीपांडुरंगास स्नान घालण्याचे वेळी जो काय वेळ मिळेल तेवढ्या वेळांतच कामगिरी करण्यास परवानगी मिळाली. चारपाच दिवस नित्य दर्शन घ्यावें, घरी जाऊन कामगिरी करावी व पुनः शंका आल्यास दर्शनास यावें असें चाललें होतें.

तो काळ असा होता कीं श्रीपांडुरंगाचा फोटो काढावयाचा नाही. मंदिरांत कॅमेरा अगर कोणतेंही प्रकाशाचें साहित्य न्यावयाचें नाही. समईच्या प्रकाशांत जें काय दर्शन होईल तेवढेंच. मला जो काय पेंटिंगची परवानगी मिळाली, त्या-प्रतिवर्त्य कै. चंद्रशेखर आगाशे यांनी बरीच खटपट केली होती. जवळजवळ पांच दिवस मी पांडुरंगस्वरूपांत दंग होऊन गेलों होतो. पेंटिंग पूर्ण स्वरूपांत आल्यावर अखेरचे फायनल टच रंगसाहित्यानिशीं गाभान्यांत टाकावे असें ठरविलें. त्या रात्री झोपेत अंग अगदी हलकें झाल्याचा भास होत होता. डोळ्यांसमोर लख्ख प्रकाश व त्यांत श्रीपांडुरंगदर्शन. अव्याहत रात्रभर दर्शनाचा सुखसोहळा अनुभविला. आनंदीआनंद.

ठरविल्याप्रमाणें रंगसाहित्यानिशी मंदिरात गेलो व समईच्या उजेडांत जें काय दृश्य दिसेल त्याप्रमाणें चित्रावर प्रकाशयोजना केली. तें चित्र पांडुरंगाचे चरणी ठेवून कडकडून मिठी मारिली. काय अवर्णनीय आनंद ! प्रत्यक्ष पांडुरंगाची माझ्या कलाकृतीसह भेट. पांडुरंगानें उजवा हात उचलल्याचा भास. विठ्ठला,

पांडुरंगा, अरे काय काय म्हणून आळवू ? बोल, बोल रे बाबा विठ्ठला, विठ्ठला ! मुखांतून शब्द फुटोता. डोळ्यावाटे आनंदाश्रू वाहू लागले. चरणांवर अनेक वेळां मस्तक ठेविलें. परंतु खरें समाधान होईना.

पेंटिंग पूर्ण करून मंदिरांतून वरीं येण्यास निघालो त्या वेळी पाठीमागून कोणी तरी येत असून मला सारखें चाचपत आहे असें वाटे. पाठीमागे बघावें तर कोणीही नसावें. असा अनेक वेळा भास झाला.

रात्री तें पेंटिंग घेऊन पुण्यास निघालो. आगगाडीत डबा लहानसाच, त्यांत कसा तरी घुसलो व बैठक मारली. आंत गेल्याबरोबर एक वारकरी म्हणाला, “अरे ह्योच त्यो वामन. ह्यानी पांडुरंगाचा फोटु काढलाय. अवो पाव्हणं, वाइच दर्शनी या किंव.” पेंटिंगवरचें आच्छादन काढून पेंटिंग सर्वांना दर्शनास खुलें जरा उंचावर (सामानाच्या जाग्यावर) ठेविलें. काय भाग्याची वेळ ! दर्शन होतांच “पुंडलीक वरदा हरी विठ्ठल, श्रीज्ञानदेव तुकाराम” असा जयघोष सुरू झाला. रात्रभर भजन करीत करीत माझी विठाई माउली पुण्यापर्यंत आली.

पेंटिंग घेऊन स्टेशनवाहेर येतों तोंच, एक म्हातारा वारकरी पत्नीसह सामोरा आला व म्हणाला, “जणु पांडुरंग भेटल्यावानी वाटतय, यात्रा पूर्ण झाली रे बाबा.” ती व्यक्ति पंढरपुरापासून पुण्यापर्यंत नक्की गाडीत नव्हती. मला काय वाटलें कुणास ठाऊक, मी पेंटिंग वरील आच्छादन काढून त्यांस दाखविले. त्यांनीं मला कडकडून मिठी मारली व पायाखालील माती आपल्या कपाळास व अंगास लावली. त्याच्या स्पर्शानें मला ब्रह्मानंद झाला. कांहीही विचार न करतां प्रत्यक्ष पांडुरंगचं भेटला असें वाटले, व मीहि त्याचे चरणीं मस्तक ठेवून त्याचे चरणकमलाखालील माती माझ्या कपाळीं व सर्व अंगास लावली. क्षणाचाही विलंब न होता मी मागे बघतांच ती व्यक्ति अदृश्य झाली.

१९६१ साली कार्तिकी एकादशीस आळंदीचें निसर्गचित् रंगविण्याचे निमित्तानें “सकाळ” वर्तमानपत्र याचा बातमीदार व छायाचित्रकार यांचे समवेत आळंदीस जाण्याचा योग आला. श्रीज्ञानेश्वरांचे समाधीचें दर्शनास आम्ही तिघेजण गाभाऱ्यांत गेलो. आंत गेल्यावर मी माझे भान विसरून अनेक वेळां समाधीवर मस्तक ठेविले व श्रीरुक्मिणी पांडुरंगाचेही दर्शन घेतले. छायाचित्रकारानें आंतील फोटो घेतले. बातमीदाराने पुजाऱ्यांस विचारून कांही टिपण करून घेतले. आम्ही बाहेर निघालो त्यावेळी पुजाऱ्यानें माझे हातांत तीन मोठे हार व प्रसाद दिला.

मी बेहोष होऊन आनंदानें नाचत नाचतच मंदिराबाहेर पडलो. बाहेर येतांच माझी भाग्यदेवता माझ्यापुढे “ज्ञानदेव तुकाराम, ज्ञानोबा माउली” म्हणून उभी.

सा. ली. ३

१९४५ साली पुणे स्टेशनवर भेटलेला वारकरी असावा मला असा भास झाला. त्याला वंदन करून, एक हार गळ्यांत, एक पताकेस व एक त्याच्या डाव्या हातावर ठेविला. कडकडून अनेक वेळा मिठ्या मारून चरणावर मस्तक ठेवून, पायाखालील माती मस्तकास लावली. इतर लोक माझेकडे बघून थट्टा करू लागले. पण मी आनंदाचे क्षण अनुभवले हें खास. मी भारावून गेलो. माझी विठाई माउली अनेक वर्षांनी श्रीज्ञानेश्वर मंदिरांत एकादशीचे दिवशी भेटली. भाग्याचाच दिवस, भाग्यक्षणच. बातमीदारांस हे दृश्य पाहून अचंबा वाटला, व त्याने त्या व्यक्तीस नांव, गांव, वय वर्षे किती असे अनेक प्रश्न विचारले. एकाही प्रश्नाचे उत्तर समाधानपूर्वक मिळाले नाही. थोडे आश्चर्य वाटून बातमीदारांनेही आपले मस्तक त्या वारकऱ्याचे चरणी ठेवून आनंद मिळविला.

माझ्या आनंदास तर पारावार उरला नाही. मी नाचलो. "पांडुरंग हरी, वासुदेव हरी" भजनांत दंग झालो. अनेक वेळां ज्ञानेश्वर मंदिराचे कळसास श्रद्धेने नमस्कार केले.

वाचकहो, ही सत्य घटना आपणास सांगण्यास मला मनापासून आनंद होत आहे. बोला पुंडलीक वरदा हरी विठ्ठल. श्रीज्ञानदेव तुकाराम.

श्रीसाई प्रभाव

लेखक : लेफ्टनंट कर्नल मु. व. निंबाळकर (निवृत्त), पुणे

श्रीसाईबाबांविषयी इतके अनुभव मला आहेत की ते किती व कसे लिहावे हेच कळत नाही. तरीपण श्रीसाईसच्चरितांत वाचलेल्या कांहीं गोष्टी किती तंतोतंत पटल्या हे स्पष्ट करून देण्याकरितां माझे कांहीं निवडक अनुभव मी खाली देत आहे.

(१) बाबांनी म्हटले आहे कीं

“माझे माणूस कितीही दूर । असेना सातसमुद्रांपार ।

चिडी सारखा मी बांधूनिया दोर । ओढून सत्वर आणितों ॥”

अ. ५१ ओ. २८ ॥

श्री. दाभोळकरांची स्वतःची, श्री. दीक्षितांची व सप्तशृंगी देवीचे उपासक काकाजी वैद्य वगैरे कितीतरी भक्तांच्या आपल्या दर्शनाच्या इच्छा बाबांनी सर्व संकटे दूर करून सत्वर व सुखकारक तऱ्हेने पूर्ण केल्या !

आपल्या भक्तांचे पुरवावे हेत । आणावे तयांस दर्शनार्थ ।

पुरवावे स्वार्थ वा परमार्थ । हेच मनोरथ बाबांचे ॥ अ. ३० ओ. ११४ ॥

तसाच माझाही अनुभव आहे. १९६७ सालची मुंबईतील गोष्ट. जुलै महिन्यांत प्रथमच मी श्रीसाईसच्चरित गुजरातीतून वाचले. नंतर प्रस्तावनेतील भाषांतरकाराचा अनुभव वाचून मी पुन्हा ते चरित सात दिवसांत वाचले. आठव्या दिवशी सकाळी (३ ऑगस्ट) 'लोकसत्ता' उघडले व त्यांत बातमी वाचली की श्रीसाईबाबांच्या पादुका शिरडीहून लंडनला नेण्यात येत आहेत व त्या त्याच-दिवशी सायंकाळी फणसवाडीत श्रीविठोबाचे देवळांत दर्शनासाठी ठेवण्यात येणार आहेत. मला खूप आनंद झाला. मला शिरडीस श्रीबाबांच्या समाधीच्या दर्शनाला जायची इच्छा झाली होती, आतां जणू श्रीसाईबाबांच मला सांगत होते की मीच मुंबईस आलोय, तर मला येथेंच कां भेटून जात नाहीस ?

लगेच त्या दिवशी सायंकाळी मी माझ्या पत्नी व सासूबाईंसह फणसवाडीकडे टॅक्सी करून निघालो. टॅक्सीवाल्याला फणसवाडीत श्रीविठोबाचे देवळाकडे घेऊन चल असे म्हटले. माझ्या कल्पनेप्रमाणे फणसवाडीकडे जायचा जो रस्ता होता त्याहीपेक्षां सरळ व जवळच्या रस्त्याने त्याने आम्हाला नेले व फणसवाडीत नेऊन टॅक्सी उभी केली व "मंदिर कुठे आहे ते मला माहीत नाही. तुम्ही तपास करा" असे म्हणाला. बाहेर उतरून पाहतो तो आश्चर्य असे की टॅक्सी नेमकी मंदिराच्या समोरच उभी, व भाडेही माझ्या अपेक्षेपेक्षा अगदी कमी झाले !

मंदिरांत पादुकांचे दर्शन घेतल्यावर तर आश्चर्याला सीमाच नाही. मी प्रथमच श्रीसाईच्या चरणांना स्पर्श केला व अंगातून एक गोड शिरशिरी निघून गेली. हात व मस्तक चरणांपासून दूरच करवेना. गर्दीमुळे फार थांबणे शक्यच नव्हतें. प्रदक्षिणा घालून पुन्हा तिथे आलो व कितीही दर्शन घेतले तरी मनाचे समाधान होईना. तेव्हापासून मनाने ठरविले की हे चरण कधीच सोडायचे नाहीत.

“लाघलों साईचा चरणस्पर्श । पावलों जो परामर्थ ।

तोचि या जीवाचा परमोत्कर्ष । नूतन आयुष्य तेथून ॥ अ. २ ओ. १४०॥

तसेच त्यानंतरही शिरडीस जेव्हां जेव्हां गेलों तेव्हांही प्रवास अत्यंत आराम-शीर होऊन दर्शनाची, राहण्याची व भोजनाचीही व्यवस्था श्रीसाईकृपेने अपेक्षे-पेक्षाही समाधानकारक होत आली.

(२) श्रीसाईसच्चरितांत म्हटलें आहे की--

‘साईबाबांच्या छबीचे दर्शन । तेंही प्रत्यक्ष दर्शनासमान ।

भाव मात्र असावा पूर्ण । वेळेवर खूप पावाल ॥ अ. ३३ ओ. १५०॥

तसलाच आणखी एक अनुभव सांगतो.

जून १९६८ ची गोष्ट. माझ्या धाकट्या मुलाला पुण्यास कॉलेजमध्ये अँडमिशनसाठी फार त्रास पडत होता. होस्टेलमध्ये तर नांवच नको. मुलाला

पुढे पाठविले होते व मुंबईहून मी निराशेनेच निघालो होतो. निघतांना श्रीसाईबाबांना नमस्कार करताना विचार आला की देवा ! या मुलासाठी किती कष्ट भोगावे लागतात ? आतां कसे होणार ? शेवटी श्रीसाईबाबांवर भार टाकून मी बिल्डिंगच्या बाहेर आलो व स्टेशनवर जायला टॅक्सी थांबविली. आंत बसलो तो काय आश्चर्य ? पुढे ड्रायव्हरच्या समोर श्रीसाईबाबांचा फोटो ! जणु काय दर्शन देऊन मला सांगताहेत की मी तुझ्या बरोबर येतोय ना ? कसली काळजी करतोस ? चल ! आणि खरोखरच त्या क्षणापासून माझे मन शांत झाले, व प्रवासांत काळजी करायचे मी सोडले. पुणे स्टेशनवर उतरतांच माझा मुलगा मला भेटला. त्याला मी अँडमिशनचे विचारलेही नाही. उलट त्यानेच मला सांगितले की अँडमिशन मिळाली, फीही भरली व लवकरच हॉस्टेलची पण सोय होणार आहे. डोळ्यांत अश्रु उभे राहिले. श्रीसाईमाउलीने आधीच माझे कार्य करून ठेविले होते.

(३) सद्धत्तीचें करितां नियमन । महाराज देती कैसें उत्तेजन ।

परिसा ओंठ हालविल्या वांचून । अनुग्रहदान साईचे ॥ अ. १९ ओ. १६२ ॥

श्रोता भावार्थी पोथीस जातां । निघावी पोथीतही ऐसीच कथा ।

कीं जी पूर्वोल कथेची दृढता । अर्थावबोधकता पूर्ण करी ॥ अ. १८ ओ. १०४ ॥

१९७० सालच्या रामनवमीची गोष्ट. आदल्या रात्री इच्छा झाली की उद्यां रामनवमीच्या दिवशी इतर नियमित वाचनाच्या अतिरिक्त श्रीरामरक्षा-स्तोत्र, श्रीरामाचे ध्यान व करुणाष्टकें वाचावीत आणि श्रीरामनामाचा जपही करावा. आश्चर्य हे कीं रामनवमीच्या दिवशी श्रीसाईसच्चरिताच्या माझ्या नियमित वाचनांतही नेमका १९ वा अध्याय आला कीं ज्यात चरित्र लेखकाचा स्वतःचा तसलाच अनुभव आणि तोही श्रीरामनामाबद्दलचा वर्णन केला आहे ! नंतर १९७१ च्या रामनवमीच्या दिवशीही माझ्या वाचनांत ६ वा अध्याय आला. कीं ज्यांत शिरडीतील श्रीरामजन्मोत्सवाच्या सुरवातीची कथा आहे. या दोन्ही अनुभवांमुळे अर्थातच मनाला खूप आनंद झाला. वाटले की श्रीसाईबाबांनी माझ्या विचारानां जणु काय अनुमोदनच दिले.

या नंतरही असे कितीतरी वेळां घडले कीं एकादी शंका उत्पन्न व्हावी किंवा एकादा विचार मनांत यावा तर तोच विषय त्या दिवशीच्या श्रीसाई-सच्चरिताच्या वाचनांत यावा.

(४) दान देण्याचा उपदेश तर श्रीसाईबाबा स्वतः दक्षिणा मागून वारंवार करीत असत. भक्तांचा पैशाबद्दल लोभ कमी करीत असत. त्या बरोबरच ते म्हणत असत कीं ते कांहीं उगीच मागत नाहीत, त्यांना शतपट द्यावे लागते.

करी जो मज जीव प्राण । ऐसियाचीच मज वाण ।

तो देतां मज एक गुण । देतां मी शतगुण त्यासी ॥ अ. १४ ओ. ३५ ॥

१२ नोव्हेंबर १९७१ ची गोष्ट. मुंबईत त्यावेळेस मी माझा फ्लॅट विकायला काढला होता. अपेक्षित किंमत रु. ५१,००० सांगत होतो. परंतु रु. ४०,००० च्या वर अजिबात आशा नव्हती. एके दिवशी सकाळी कुणी दोघे शीख गृहस्थ कांहीं धार्मिक कार्यानिमित्त चंदा (वर्गणी) मागायला आले. आधी माझ्या पत्नीने त्यांना परतच पाठविले. परंतु त्यांनी मला पाहिले व मलाही विनंती केली की निदान त्या कार्यप्रसंगी लंगरकरितां (जेवणाकरितां) तरी कांहीं दान करावे. मलाही वाटले कीं आलेल्याला रिकाम्या हातानें पाठवू नये. अर्थात् सध्याच्या काळात सत्पात्री व कुपात्री दान कळत नाही. फसवेही बरेच असतात. तरीपण श्रीसाईबाबांना स्मरून मी रु. ५ त्यांना दिले. त्यांनीं खूप आग्रह केला कीं रु. ११ तरी द्या. परंतु मी खंबीरपणानें रु. ५ च दिले. मग त्यांनीं मला पावती दिली.

असो. त्याच दिवशी संध्याकाळी माझेकडे एक गिऱ्हाईक स्वतः होऊन आले व त्यानें रु. ४३,००० देऊ केले. म्हणजे कल्पने पेक्षा रु. ३००० ची जास्तच ऑफर आली. नंतर दुसरे दिवशी रु. ४५,००० ची ऑफर आली व एक पुऱ्या रकमेची म्हणजे रु. ५१,००० ची ही आली. पुऱ्या रकमेच्या गिऱ्हाईकाशी एक आठवडा वाटाघाटी चालल्या, परंतु सौदा होईना. तेव्हां एकदम मला त्या दोन शिखांनी रु. ११ ची मागणी केल्याचे व मी फक्त रु. ५ च दिल्याचे आठवले. मग खात्री पटली कीं मी कल्पिलेल्या किंमती (रु. ४०,०००) पेक्षा रु. ११,००० जास्त कधीच येणार नाहीत, परंतु रु. ५००० जास्त जरूर येतील. तशी श्रीसाईबाबांची इच्छाच आहे. मी लगेच रु. ४५,००० चा सौदा निश्चित केला व तोही विनद्योक त्वरित पार पडला.

वरच्या अनुभवावरून मला पटलें की श्रीसाईबाबांनी माझी दान देण्याची परीक्षा पाहिली व माझे कडून रु. ५ घेऊन मला रु. ५००० चे अचित्यदान दिले. धन्य आहे बाबांच्या उदारतेची !!

(५) नट नाटकी ही माउली साई ।

संकटसमयीं धांवत येई । भावापायीं भक्तांच्या ॥ अ. ३३, ओ. ११९ ॥

ऐसें कांहीं सूत्र चाळविसी । न कळे कोणा कुठें अससी ।

परी परिणामीं वाटे मनासी । आहेस कीं पाठीशी भक्तांच्या ॥ अ. ४६, ओ. ५ ॥

निज तान्हिया कनवाळू माई । तैसा निजभक्तां प्रत्यक्ष साई ।

वसों कुठेंही धांवत येई । कवण त्या होईल उतराई ॥ अ. ४०, ओ. २० ॥

प्रत्येक संकटाचे वेळी श्रीसाईबाबांनी माझी हांक ऐकून रक्षण केले आहे. बऱ्याच वेळां परिणाम यायला उशीर झाल्याने किंवा सुरवातीला संकट जास्तच तीव्र झाल्याने माझ्या अज्ञानामुळें धीर सुटला व श्रद्धेतही चलबिचल झाली. परंतु शेवटी परिणाम नेहमीच सुखकारक व मनासारखा घडला. श्रीसाईबाबा

कधीही दगा देत नाहीत, मात्र आपली 'निष्ठा' व 'सबूरी' पाहिजे, हे बारंवार पटले. त्यातले त्यांत परक्या व्यक्तीच्या कल्याणाकरिता प्रार्थना केल्यास हटकून यश येते. माझे दोन निवडक अनुभव पहा.

(अ) १० डिसेंबर १९६८ ची रात्र. माझ्या मुलीचे पहिले बाळंतपण होते. कांहीं केल्या सुटका होईना. फार काळजी लागली होती. शेवटी श्रीसाईबाबांचा धावा केला व श्रीसाईसच्चरिताचा सप्ताह करण्याचा नवस केला. पहांटे कळले की बाळंतपण पार पडले, परंतु बाळाची प्रकृति चिंताजनक आहे, तुम्ही सर्व लगेच या. मनातील श्रद्धा किंचित् डळमळली. परंतु सर्व कांहीं नीटच होईल असेही वाटले. तिथे जातो तर कळले की बाळाची आईच D. I. (Dangerously Ill) वाढ मध्ये आहे. तिथे धावत गेलो तर तिला रक्त देण्यांत येत होते व डॉक्टर जवळच बसून होते. त्यांनी खून केली, की सर्व ठीक आहे, भिण्यासारखे कांहीं नाही. मुलगीही हांसली. परंतु बाळ कुठे दिसेना. पुन्हा मनांत शंका आली. हळूच डॉक्टरांकडे चौकशी केली तेव्हां कळले की तेव्हाी मुखरूप दुसऱ्या खोलीत आहे. बाळंतपणाला उशीर झाल्याने ते गुदमरले होते, तेव्हां काही वेळ प्राणवायू दिल्यानंतर वरे झाले. अशा प्रकारे श्रीसाईबाबांनी बाळबाळंतीण दोघांनाही सुत्ररूप ठेवून माझे संकट दूर केले.

(ब) जून १९७१ ची गोष्ट. मी स्वतः हृदयविकाराच्या आजारामुळे मुंबईत I. N. S. ASVINI या नौकादलाच्या दवाखान्यांत पेशंट होतो. तिथे माझ्याच वार्डमध्ये कॅप्टन हरदीपसिंग हा तरुण ऑफिसर ४-५ महिन्यांपासून फार आजारी होता. त्याला अन्न मुळीच पचत नसे. अंगातले रक्त हळूहळू नाहीसे होत होते. डॉक्टरांना कांही उपायच सांपडत नव्हता. येता जाता त्याच्या तरुण पत्नीला नवऱ्याची सतत सेवा करताना पाहून मला फार वाईट वाटत असे. एके दिवशी सकाळी ती मला भेटल्यावर मी सहज तिच्या नवऱ्याची तब्येत विचारली, तों तिच्या डोळ्यांतून खळकन अश्रू बाहेर पडले. तिने मला अगदी केविलवाण्या स्वरांत सांगितले की डॉक्टरांनी आशा सोडलीय, आजची रात्र कठीण आहे व वाटल्यास त्यांना घरी हलविण्यास सांगितले आहे. काय उत्तर द्यावे हेच मला कळेना. माझ्या खोलीत आलो, पण दुपारभर चैन पडेना. कशी या पोरीला मदत करावी ? एकदम विचार आला की श्रीसाईबाबांचा फोटो तिला द्यावा, येवढेच माझ्या हातांत आहे. एवढ्याने जरूर तिचे संकट टळेल. परंतु ते शीख धर्माचे. माझे म्हणजे त्यांना रुचेल का ? त्यातूनही परक्या तरुण स्त्रीला आपण कसे सांगायचे ? अशा वऱ्याच शंका कुशका मनांत आल्या. शेवटी संध्याकाळी माझी पत्नी आल्यावर तिला मी सर्व सांगितले व तिच्याकरवी त्या ऑफिसरच्या बायकोला मी श्रीसाईबाबांचा फोटो तिच्या नवऱ्याच्या उशाखाली ठेवण्यास दिला आणि धीर दिला की जोंवर बाबा जवळ आहेत तोंवर कांहींच वाईट होणार नाही. तिनेही अत्यंत भावपूर्वक तो घेतला व माझे आभार मानले.

दुसरे दिवशी सकाळी तपास करता कळलें कीं त्याची प्रकृति एकदम सुधारली व तो सर्वांशी नीट बोलतो देखील. संध्याकाळी माझी पत्नी त्याला वाई ऑफिसमध्ये टेलिफोनवर बोलण्यासाठी चालत आलेला पाहून तर आश्चर्याने थक्कच झाली. नंतर त्याची बायको माझेकडे आली व मला विचारू लागली कीं ते कोण आहेत की ज्यांचा फोटो तुम्ही मला दिला होता व ज्यांच्या कृपेने माझ्या पतीचे प्राण वांचले ? तिने माझेकडून सर्व माहिती लिहून घेतली व शिरडीला दर्शनाला जाऊन यायचाही बेट केला. नंतर मी तिला थोडीशी उद्दीही दिली.

अशा प्रकारे श्रीसाईबाबांनी त्या तरुणाला त्या रात्री काळाच्या दाढेतून ओढून काढून नुसत्या माझ्या हाकेला 'ओ'च दिली नाही तर मी त्या तरुणीला दिलेले आश्वासन खरे करून दाखवून माझी अब्रूही राखली.

(६) जया भक्ताचे जैसे उद्गार ।

तैसे ते पूर्ण करवून घेणार । ब्रीद हें साचार साईचें ॥ अ. ३३, ओ. १९६ ॥

जया परमार्थाची खरी गोडी । तयांची साईस मोठी आवडी ।

वारुनि सर्व तयांचीं सांकडीं । स्वानंद जोडी देतयां ॥ अ. ४१, ओ. ७५ ॥

श्रीसाईबाबांची सेवा करण्याचा निश्चय केला व त्यांचेवरच सर्व भार टाकला कीं ते कुठल्याही प्रकारे सर्व संकटे दूर करून आपली सेवा व्यवस्थित करून घेतात. मात्र मी असे केले, तसे केले, हा गर्व नसला पाहिजे. माझे आणखी काहीं अनुभव खाली देत आहे.

श्रीसाईसच्चरिताचा एक अध्याय मी रोज नियमानें बरेच वर्षे वाचीत असतो. प्रवासातही श्रीसाईसच्चरित बरोबर असतें. अजूनपर्यंत तरी श्रीसाईबाबांच्या कृपेने त्यात खंड पडला नाही. श्रीसाईबाबा सर्व अडचणी दूर करून या पामराचा नियम पार पाडवून घेतात. एकदा हा नियम धेण्याच्या सुरवातीला बडोद्यास गेलो असतांना श्रीसाईसच्चरित बरोबर घ्यायचे विसरलो. काय करावे सुचना. इतक्यांत आमच्या सासूबाईकडे हा ग्रंथ पूर्वी पाहिल्याचे आठवले. लगेच त्यांचेकडे गेलो व ग्रंथ आणून वाचन चालू ठेवले. दुसरा अनुभव ताजाच म्हणजे २९ मे १९७२ चा आहे. पुण्याहून मी जामडाला (ता. चाळीसगांव) माझ्या बहिणीकडे तिच्या सासू वारल्या म्हणून जावयास निघालो. रात्रीच्या एम्. टी. ने पुण्याहून धुळ्यास गेलो. तेथून सकाळी आगगाडीने जामद्यास जायचे ठरविले. मध्ये बराच वेळ असल्याने व सुतकाचे घरी जाण्याचे अगोदर आंधोळ करून व श्रीसाईसच्चरितांतील अध्याय वाचून घेण्यासाठी म्हणून स्टेशनच्या वेटिंग रूम मध्ये गेलो. तर त्या दिवशी संडास बाथरूममध्ये पाण्याचा येबही नाही. सर्व घाण पडलेली. पुढे बाहेर प्लॅटफॉर्मवरील संडास व नळ पाहिले तर तेथेही तीच परिस्थिती. स्टेशनच्या चौकीदाराला विचारले तर कळलें की सध्या पाण्याचे नळ बंदच असतात व पाणी भरूनही ठेवणे शक्य नाही. तेव्हां फार निराशा झाली व विचार करीत वेटिंग रूममध्ये बसलो.

इतक्यांत एक चमत्कार घडला. मी पाण्याचे नळ चालू आहेत का हे पहात असतांना एक मुका मुसलमानसा दिसणारा माणूस आला होता व नळाला पाणी नाही म्हणून हाताने मला खुणा करीत होता. तोच पुन्हा आला व बाथरूममध्ये गेला. थोड्याच वेळांत नळ उघडून आनंदाने पाणी येत आहे म्हणून जोरजोरात मला खुणा करू लागला. मी जाऊन पाहिले तो खरोखरच नळाला पाणी येत होते आणि थोड्या वेळाने तर ते खूप जोरात येऊ लागले. लगेच तिथला मेहेतर आला व त्याने संडास बाथरूम अगदी स्वच्छ धुवून दिले व मी मनसोक्त प्रातर्विधी व स्नान आटपून श्रीसाईसच्चरिताचा अध्याय मोठ्या प्रेमाने वाचला. अशा प्रकारे श्रीसाईबाबांनी माझी इच्छा पूर्ण करून आपली सेवा यथासांग करवून घेतली.

बाबांविषयी माझे अनुभव

— सौ. सुशीलाबाई हजारे, मालेगांव कॅम्प.

(१) हा अनुभव श्रीबाबांचा पुतळा बसविण्यापूर्वीचा आहे.

चार दिवसा साठी आम्ही शिरडीला गेलीं होतो. प्रदोष होता त्या दिवशी. अभिषेकाकरिता पूजा साहित्य घेऊन मी उभी होते. माझ्या मनांत त्यावेळी सारखा विचार येत होता कीं आज सोमप्रदोष आहे, तेव्हां अभिषेक समाधीवर न करतां निववृक्षाखाली शिवलिंगावर करावा. परंतु तेवढ्यांत आमचा नंबर आला व अभिषेकाला सुरवातही केली.

यथासांग अभिषेक करून, नमस्कार करून मी खाली आले व हात जोडून, डोळे मिटून प्रार्थना करीत उभी राहिले, तों क्षणाधात बाबांच्या फोटोऐवजी श्रीशंकराचा फोटो दिसू लागला. गळ्यांत रुळणारा सर्प जणुं काय माझ्या दिशेने येत आहे. हें पाहून मी झटकन् डोळे उघडून समोर पाहू लागले तों श्रीसाईबाबांचाच फोटो मजकडे पाहून जणू मंद स्मित करीत असल्याचे दिसले. मी व शंभो दोन नसून एकच आहोत असेच मला बाबांनी सुचविले नाही का ?

या अनुभवानंतर बाबांच्या प्रेरणेने मला जें सुचलें तें कवितारूपाने मी मांडले आहे.

(२) ऑगस्ट १९५४. वसईहून माझ्या काकांनी पत्र लिहून ही हकीगत मला कळविली होती.

रोजच्या दिनक्रमाची सांगता करून, माझ्या काकी देवापाशीं बसून जप करीत होत्या. रात्रीचे अकरा वाजून गेले होते. माडीवर घरांतील सर्व मंडळी झोपण्यासाठी गेली होती. त्यांच्या गप्पागोष्टी चालूच होत्या. तेवढ्यांत खालून

काकींचें ओरडणे ऐकू आले. काय झालें म्हणून त्यांना विचारतात तों त्या म्हणाल्या "माझ्यामागें कोणीतरी जोरांत टाळी वाजविली म्हणून मी दचकून ओरडू लागलें." सर्वजण पाहतात तों काकींच्या मागे असलेल्या भितीवर, दरवाज्यावरून एक लांबलचक साप चढतांना दिसत होता. सर्वांनीं मिळून त्या विघ्नाची शांती केली. तें अत्यंत विषारी, एक लहरीचे भयंकर जनावर होतें. तो साप वर गेला असता तर ! सर्व लहान मुलें वर झोंपलीं होती. काय घडलें असतें ! पण बाबांनींच सूचना देऊन विघ्न दूर केलें. माझे काका साश्रुनयनांनी ही हकीगत नेहमी सांगत. त्यांची श्रीबाबांवर नितांत श्रद्धा होती.

(३) १९५६ सालीं आम्ही ७-८ मैत्रिणी मिळून दसरा उत्सव पहाण्यासाठीं शिरडीला गेलों होतों. सर्व कार्यक्रम शांततेत, यथासांगरीत्या पार पडल्याने व भक्तश्रेष्ठ श्री. देव सपत्नीक बसून बाबांची शास्त्रोक्तरीत्या पूजाविधि करताना पाहून मन अगदीं भारावून गेले होते. समाधिर्मंदिरांतून पाय निघत नव्हता. परंतु घरीं तर पोहोंचण्याची घाई असल्याने पहाटेच निघालों व ६११-७ चे सुमारास मालेगांवी घरीं आलों. स्नान इ. उरकून रोजच्या प्रमाणे "श्रीसाईनाथस्तवन-मंजिरी" वाचत असतां, जागरणातें डोळे आपोआप मिटू लागले. तोंच श्रीसाईबाबा माझ्या मागें उभे व माझ्या उजव्या खांद्यावर हात ठेवून मला म्हणाले "काळजी कां करतेस ? मी अजून जीवंत आहे." मी "भग पुण्यतिथी कां" असें मोठ्याने ओरडतच डोळे उघडले.

(४) माझी चार वर्षांची नात "ऋता" गोवराते खूपच आजारी होती. जवळ-जवळ ५ पर्यंत ताप व हैराण करणारा वेदम खोकला. डॉक्टरनें तिला ताबडतोब हॉस्पिटलमध्ये हलविलेंच पाहिजे म्हणून सांगितलें. परंतु हॉस्पिटलमध्ये कांट रिकामी नव्हती. अपरात्रीची वेळ, त्यामुळें श्रीबाबांवर सर्व भार सोपविला व दुसऱ्या दिवशीं सकाळींच हॉस्पिटल मध्ये नेण्याचें ठरवून तिच्या जवळ आम्ही बसलो. श्वास, घेतांना तिला खूपच द्रास होत होता. तिच्या त्या यातना बघवत नव्हत्या. तिला झोंपणें अशक्य होत होतें. त्यामुळें २-४ उशा ठेवून त्यांना टेकवून तिला बसतें केलें व मी तिच्याजवळ श्रीबाबांचें नामस्मरण करीत, उदी लाडून बसून राहिले.

पहांटे चारच्या सुमारास चि. कु. ऋता जोरांत ओरडली. "काय झाले ग" म्हणून मी तिला जवळ घेऊन विचारूं लागले तेव्हां ती म्हणाली "एक म्हातारा बाबा येथें उभा राहून दम देत होता व "आतांच्या आतां ही बाण उचला" असें सांगत होता. तेवढ्यात कुठुनतरी चार माणसें आली व त्यांनीं माझ्या पलंगाखालून घाणीच्या टोपल्या काढल्या व त्या घेऊन ते निघून गेले. शी, केवढी बाण होती त्यात ! नंतर तो म्हातारा बाबा माझ्या कपाळावर हात फिरवून

मला म्हणाला "बेटी डरो मत, सब ठीक हो जायगा." म्हणजे काय हो आजी ? तो पहा तो बाबा दारांत उभा राहून माझ्याकडे हासून बघतो आहे."

काहीं वेळांतच तिचा ताप कमी होऊ लागून धाम सुटला व तिला बरीच हुशारी वाटू लागली.

देवांजवळ भितीवर श्रीसाईबाबांचा फोटो टांगलेला होता. तेथे पाहून ती म्हणाली. "आजी, हेच बाबा रात्री मला दिसले. असाच तो म्हातारा बाबा दिसत होता."

ह्या प्रसंगानंतर श्रीबाबांवर तिची जी श्रद्धा बसली ती अजूनही आहेच. बाबांविषयी तिला अपार श्रद्धा वाटते. तिचे आराध्य दैवत बाबाच बनले. आता ती जवळ जवळ १३-१४ वर्षांची आहे, पण बाबांना नमस्कार केल्यावांचून ती काहीच करित नाही.

उदीप्रभाव

(५) एकदां मी शिरडीला ३-४ दिवस राहण्यासाठी गेलें होतें. लेंडीबागेतून परत येत असतांना संध्याकाळी एक ३०-३५ वर्षांची बाई रडत असतांना दिसली. तेव्हां तिच्याजवळ जाऊन विचारपूस करतां कळलें कीं तिचा १०-११ वर्षांचा मुलगा लघवी होत नसल्यानें अगदीं बेचैन झाला आहे व कालपासून पोट इ. फुगले आहे. ती म्हणूं लागली "मी प्रथमच दर्शनाला आले. मुलगा अगदीं चांगला होता. येथें येऊन हें काय झालें? साईबाबा नवसाला पावतात, मग आमच्यामागे हा घोर कां लावला?" मी त्यांना सांगितलें कीं त्या मुलाला उदी लावा. पाण्यांत घालून थोडी पाजा व पोटाला चोळा. त्या म्हणूं लागल्या "तुमची बाबांवर श्रद्धा आहे तर तुम्हीच हें करा." मी मंदिरांतून उदी घेऊन त्यांच्या बरोबर गेले. पहाते तो मुलगा अगदीं तळमळत पडला होता. त्याला उदी पाण्यातून प्यावयास दिली व पोटाला चोळली. बाबांची प्रार्थना करीत त्याच्याजवळ बसले. आणि काय बाबांची लीला ! तो मुलगा थोड्याच वेळांत उठून लघवीला गेला व त्याला वरें वाटू लागले. संध्याकाळच्या आरतीला मुलासमवेत त्या बाई देवळांत आल्या. आरती सुरू होती. त्यांच्या डोळ्यांतून घळघळां अश्रुपात सांडत होता. मी त्यांना म्हटलें "आतां कां रडतां ? मुलगा तर बरा आहे." त्या म्हणाल्या "बाबा किती कृपाळू आहेत. मी मात्र त्यांनाच दोष देत होते. त्यांनीच मुलाला आजारी पाडलें म्हणून दूषण देत होते. त्याचा मला पश्चात्ताप होत आहे." दुसऱ्या दिवशीं अभिवेक व सत्यनारायण करून त्या बाई मुलासह घरीं परतल्या. असे हे बाबा कृपाळू कनवाळू आहेत.

जाणा येथें आहे साहाय्य सर्वास

सौ. श्री शहाणे, डोंबिवली.

(१) गेल्या आठवड्यांत पंढरपूरला जाण्यासाठीं म्हणून आम्ही आधीच आठ दिवस मद्रासमेलचे रिझर्व्हेशन केलें होतें. गर्दीचा सीझन असल्याने कल्याणला बसण्याची परवानगी मिळत नाही, म्हणून बोरीबंदरला बसण्यासाठीं स्लीपर्सचे रिझर्व्हेशन केले होते. मद्रास मेल रात्री दहाला सुटते. डोंबिवलीहून रात्री ८-९ ला सुटणाऱ्या लोकल गाडीने व्ही. टी. ला जाण्यासाठीं पावणेआठ पूर्वीच स्टेशनवर आलो. तर वरील गाडी नेमकी उशीरा आली. इतकी उशीरा की, ८-४० झाले तेव्हां कोठे गाडी हालली. आम्हाला वाटलें कीं आतां ही गाडी पोहोचें पर्यंत मद्रासमेल निघून जाईल, किंवा आपण वेळेवर म्हणजे पावणेदहाला जरी पोहोचलो तरी आपली जागा शोधेपर्यंत गाडी सुटायची. इतकी काळजी वाटून 'कल्याणला जावे का?' हा हि विचार केला. पण तेथें एवढी गर्दी असते कीं आंत चढण्यासाठीं डबा शोधणें व आंत चढणे म्हणजे एक दिव्यच असते. रिझर्व्ह केलेल्यांची ही स्थिति ! मग रिझर्व्हेशन केले नाहीं त्यांचे हाल काय सांगावे ?

शेवटीं श्रीबाबांचें स्मरण करून गाडीत तर चढलो. आत चढल्यावर बाबांना एवढंच सांकडें घातलें कीं, श्रीसाईनारायणा ! आम्ही मेलमध्ये चढून जाऊं एवढा वेळ तरी आम्हाला मिळूं दे. असे म्हणून मी 'स्तवनमंजिरी' ही छोटी पोथी वाचण्यास आरंभ केला. (मी ती नेहमी घरी वाचते व प्रवासांत देखील ती बरोबर घेते.)

आणि काय आश्चर्य ! क्षणभर वाटलें कीं प्रत्यक्ष श्रीसाईनारायणच व्हीलवर असून गाडी एवढी जलद चालवीत आहेत. ज्यावेळीं माझी पोथी वाचून संपली त्यावेळीं क्षणैक डोळ्यांपुढें अंधारी आल्यासारखें वाटलें व अगदी त्या वेळेसच शुभ्रवेशधारी बाबा समोर उभे आहेत असा भास झाला. डोळे उघडून पाहता ते तो समोर व्ही. टी. स्टेशन. घड्याळांत पाहते तो ९-३२ झालेले. धांवत धांवत जाऊन १३ व्या प्लॅटफॉर्मवर पोचून डबा शोधून गाडीत चढले, तेव्हां फक्त ९ वाजून ४० मिनिटें झालेली होती. मनोमनीं इतके साईबाबांचे आभार मानले कीं, जी गाडी कॅन्सल होणार होती ती तूंच का साईदेवा सोडायची ठरविलीस ! हो ! खचित तुझ्या कृपेपेक्षा अशक्य गोष्टी कशा शक्य होतील ? कोणत्याहि प्रकारचें संकट असो. तुझा धांवा केला आणि तूं पावला नाहीस असं कधी व्हायचंच नाही. या बाबतींत श्रीसाईबाबांचीच वचनोक्ति स्मरते. "जाणा येथें आहे साहाय्य सर्वास । मागे जें जें, त्यास तें तें लाभे". बाबांची लीला अगाध आहे. त्यांच्याच कृपेनें पुढचा सर्व प्रवास सुखाचा झाला व विडुलाचें उत्तम दर्शन झालें.

(२) गेल्या वर्षी दि. २९ एप्रिलला माझे पोटाचे ऑपरेशन झाले. त्यावेळी मला आलेला अनुभव मी इथे सांगणार आहे.

ऑपरेशनपूर्वी सुमारे ४ वर्षे मला स्त्रियांना होणारा त्रास होत होता. इतका त्रास व्हायचा की प्रत्येक वेळी माझा जणू पुनर्जन्मच व्हायचा. ४-६ दिवस होणारा त्रास फक्त ४-६ दिवस बंद व महिनाभर चालू. मुंबईतले सगळे प्रसिद्ध तज्ज्ञ झाले पण कशाने व कोणाच्या औषधाचा गुण येईना. शेवटी एका वैद्याचेहि औषध घेऊन पाहिले. पण पुन्हा दुसरीकडे जाऊन अँलोपथीची ट्रीटमेंट चालू केली, तेव्हा मधुमेह असल्याचे निदान झाले. पुन्हा दोन्हीवर पथ्य व औषधे सुरू झाली. तरीहि गुण नाहीत. शेवटी बाबांवर भरवसा ठेऊन शिरडीला गेले. बाबांना सांकडें घातलें. परतल्यावर सुमारे २ महिने त्रास अजिवात झाला नाही. पण पुन्हा त्रास पहिल्यापेक्षा जास्त व्हायला लागला. इतका की शेवटी हॉस्पिटलमध्ये तपासून आले. शस्त्रक्रिया करायची ठरली. डॉक्टरबाईनी सल्ला दिला. तिथलेच वरिष्ठ डॉक्टर शस्त्रक्रिया करणार असल्यास शस्त्रक्रिया केलें करायला मी तयार आहे असे सांगितलं. पुन्हा नवीन गोळ्या व औषध चालू केलें.

दरम्यान पुन्हा त्रास एवढा वाढला की आमच्या नेहमीच्या डॉक्टरांनी ताबडतोब गांवातल्याच हॉस्पिटलमध्ये हलविण्याचा सल्ला दिला. तिथे ३ दिवस कसेबसे काढले व श्रीबाबांची प्रार्थना केली. येथे ऑपरेशन करायचें झाल्यास करावें की मुंबईलाच जावे? असा संभ्रम पडला होता. मधुमेहाची केस म्हणजे तज्ज्ञांकडेच शस्त्रक्रिया केलेली वरी! रात्री काय करावे अशा संभ्रमावस्थेतच मी झोपी गेले. तो मला स्वप्नांत असे ऐकू आले की "एक चष्मेवाला तुझे ऑपरेशन करील. तू येथे राहू नको. काळजी करू नको. वरी होशील". जागी झाले तो मला घरी नेण्यासाठीच हे आले होते. लगेच दुसऱ्या दिवशी मी मुंबईच्या हॉस्पिटलमध्ये अँडमिट झाले. तेथे जे डॉक्टर ऑपरेशन करणार होते, त्यांना मी पूर्वी कधीच पाहिले नव्हते. पण ते जेव्हा मला तपासायला आले, तेव्हा त्यांच्या डोळ्याला चष्मा पाहून मला अत्यंत भीण प्रकृती असतांना देखील फार आनंद झाला. पुढे दहा दिवसांनी शस्त्रक्रिया करण्याचे ठरले. तिची तारीख मात्र जेव्हा कळली तेव्हा मी जरा निराश अवस्थेत होते. स्वतःला फार भय वाटतंय, कापरं भरतंय, अशी अवस्था झाली होती. सर्व पूर्व तयारी होऊन आता ऑपरेशन थिएटरमध्ये न्यायला १-२ तासच उरले होते. समोरच्या खिडकीतून सूर्यनारायणाचे आरक्त बिंदू वर येत होते. मन अशावेळी जरी प्रसन्न होत असलं तरी मी मात्र फक्त साईनाथाचे स्मरण करीत असूनही काळीज धडधडत होतं. जसा सूर्यदेव वरवर येत होता तसा मला नवाच साक्षात्कार घडत होता. तो असा:-

पांढरे शुभ्र कपडे (कफनी व डोईचे फडके), ऑपरेशनच्या वेळी असते तसेच तोंडावरहि शुभ्र आच्छादन व हातात चकचकीत स्टील सुरी (अगदी

ताजुक) व डोळ्याला चष्मा अशा स्वरूपात त्या सूर्यबिंबातून मला श्रीसाईबाबा दिसू लागले. मग मात्र माझी भीति कुठल्याकुठे गेली. इतक्यातच घरची मंडळी आली. मला थिएटरकडे नेण्यासाठी ट्रॉलीवर घेण्यात आले. त्यानंतर नातेवाईकांसमोर आणण्यात आले. मी निक्षून सांगितल्या प्रमाणे ह्यांनी मला उदी लावली. डोळे (दोघांचेहि) पाण्याने भरले होते. पण आतां साईसारखा ज्ञाता, साईसारखा दिलासा देणारा, सूर्यासारखा प्रकाशरूपांत माझ्या मागेमागे येणारा, माझं रक्षण करून यमालाही दूर दकलणारा, आपल्या आवडत्या भक्ताचे रक्षण करून त्याला संकटमुक्त करणारा तो सूर्यनारायणस्वरूप श्रीसाईनारायण माझ्याबरोबर असताना मी खंत कां करावी? अशी मी मनाची समजूत करून घेतली. मग मला खूप समाधान वाटलं. अंतर्दाम शांत झालं. सुमारे पन्नास मिनिटें होणारी शस्त्रक्रिया आणखी एक अडचण (Complication) निघाल्याने सुमारे साडेतीन तासांनी, पार पडली. संपूर्ण दोन दिवस मी वेशुद्धच होते. पण ज्यावेळी जागी झाले त्यावेळी पहिल्यांदा उशाखालची उदी काढली, कपाळाला फासायला सांगितलं, व उशी खालचा फोटो काढून (सदैव माझ्या पर्स मध्ये एक लहान फोटो असतोच) श्रीबाबांचे दर्शन घेतलं. खरंच केवढा दिलासा दिला बाबांनी! “साईसारखे असतां दैवत। कां करावी मी खंत” असं साईचरित्रातले एक वाक्य आठवलं नि मग प्रत्यक्ष बाबांचे बोल आठवले—“जाणा येथे आहे साहाय्य सर्वास। मागे जें जें त्यास तें तें लाभे॥” खरंच माझ्या पतींनी माझे प्राण त्यावेळी बाबांजवळ मागितले, आणि बाबांनी त्यांचे मनोरथ पुरवले. असे अनंत अनुभव पदोपदी येतात. बाबांचा महिमा अगाध आहे. फक्त त्यांचे विस्मरण कधी न घडो हीच श्रीसाईनारायणाजवळ विनवणी.

श्रीसद्गुरु साईबाबा यांचा एक अनुभव

लेखिका :- रेखा मोतनीस, पिंपरी.

मी, माझी बहीण व भाजा भाऊ पिंपरी येथून खडकीला शाळेत जाण्यासाठी लोकलने गुरुवार दिनांक ९ सप्टेंबर ७९ रोजी चाललो होतो. आमचे डब्यांत तिकीट चेकर आला. त्याने तिकीट, रेल्वेपास मागतांच माझे बहिणीने व भावाने आपले पास दाखविले. त्याचप्रमाणे मीही भाजा पास चेकरला दिला, आणि आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे तो चेकर रागातच म्हणाला की, “ह्या पासावर खोडाखोड केली आहे तेव्हा तुम्हाला कोर्टात यावे लागेल.” मला धक्काच बसला. कारण सकाळीच पास व्यवस्थित पुस्तकात ठेवला अन् हा खोडाखोड केलेला पास आला

कसा ? मी चेकरला सांगितलें कीं, आमचा तिघांचा पास एकाच दिवशी काढला आहे. तेव्हा पिंपरी स्टेशनवर १० ऑगस्ट ७१ चे रजिस्टर मध्ये नोंद तपासून खात्री करून घ्या. परंतु चेकरला दया येण्याऐवजी चार चौघांत अपमान होईल असे तो बोलू लागला. “कोर्टात दोनशे रुपये दंड किंवा तीन महिन्यांची शिक्षा तुमचे पालकांस होईल” असे त्याचे शब्द ऐकताच मला रडे कोसळलें. माझ्या बहिणीला व भावाला खडकी स्टेशनवर उतरवून चेकरला मला सोडून देण्या बद्दल विनंती केली. पण चेकर मला सोडून देण्यास तयार होईना. माझ्या डब्यात एक बाई हे सर्व ऐकत होती. तिला स्त्री हृदयाची जाणीव झाली. तिने चेकरला माझे साठी पुष्कळ विनविले. तेव्हा त्यानें “अकरा रुपये दंड भरल्यास सोडून देतो” असे सांगितले. मजबूत पुस्तक बद्धा आणि पेन या शिवाय कांहींच नव्हते. त्या बाईची माझ्याशी ओळख नसताना तिने अकरा रुपये दंड भरला. तेव्हा चेकरने मला शिवाजीनगर स्टेशनवर सोडून दिले. या संकटातून तर सुटका झाली. परंतु आता शिवाजी नगर पासून खडकीला कसे जावे हा प्रश्न उभा राहिला. रेल्वे फाटक ओलांडून वाकडेवाडी बसस्टॉप जवळ आले. तेव्हा एक दाढी वाढविलेला, अंगात पांढरा नेहरू शर्ट, धोतर व डोक्याला रुमाल बांधलेला म्हातारा माणूस उभा होता. त्याला मी खडकीला जाणारा रस्ता विचारला. तेव्हा त्याने बस येथूनच खडकीला जाते असे सांगितले.

मी म्हणाले, “मला पायीच खडकीला जायचे आहे” तेव्हा त्याने माझ्या चेहेऱ्यावर उमटलेले भाव ओळखले आणि खाशांतून एक रुपया काढून मला दिला व बसने जाण्यास सांगितले. तो म्हणाला, “तू माझ्या मुली सारखी आहेस. मी परत केव्हा भेटेन तेव्हा माझा रुपया मला दे म्हणजे झाले.” मी रुपया घेतला आणि बसनें खडकीला वेळेवर शाळेंत पोहोचले. ही बाई कोण ? हा म्हातारा कोण ? याचा उलगडा झाला नाही. संध्याकाळी घरी आले आणि आई वडील यांना झालेला प्रकार व या प्रसंगातून सुटका कशी झाली तें सांगितले. माझ्या वडिलांना हे ऐकून गह्वरून आले. ते म्हणाले श्री तुळजा माता आणि श्रीसद्गुरु साईबाबा यांनी त्या त्या रूपाने तुला संकट मुक्त केले. आम्ही सर्वांनीच मनोभावे श्रीसाईबाबांची आरती केली व त्यांचे उपकार मानले. संकटात पडलेल्या भक्तास श्रीसाई कसे तारतात याचा मला एक सत्य अनुभव आला.

बाबांची उदी

लेखक :- श्री. चिपळूणकर गुरुजी.

हे विचित्र विश्व ज्याप्रमाणे आज आधिभौतिक संशोधनांनी चमत्कारिक बनले आहे त्याचप्रमाणे अनादिकालापासून ते दिव्य चमत्कारांनीहि भरलेले आहे. महाराष्ट्रभूमि ही संतांची भूमि आहे. संत हे ईश्वरी अंश असतात. त्यांच्या प्रत्येक कृतीत व त्यांच्या हातून मिळालेल्या प्रत्येक वस्तूत दैवी साक्षात्कार व प्रचीति अनुभवांवयास मिळते. अशा ईश्वरांश विभूतीपैकीं शिरडी क्षेत्रभूषण श्रीसाईबाबा एक होत व आहेत. त्यांच्याकडे ते सदेह असताना कोणी मनुष्य दर्शनास अगर निरोप मागण्यास गेला असता त्यांना बाबांनी प्रसादाबरोबरच मूठ-चिमूट आपल्या धुनीतील उदी दिल्याशिवाय कधी परत पाठविले नाही. बाबांची उदी हाच एक दिव्य प्रसाद आहे. आजही शिरडीस गेलेला मनुष्य प्रसंगी इतर प्रसाद घेणार नाही, परंतु उदी घेतल्याशिवाय मात्र तो परतणार नाही. या उदीचे दिव्य अनुभव साई भक्तांनी निश्चितच घेतले असतील. मीही काही अनुभव बाबांच्या सेवेसाठी येथे देत आहे.

बाबांची उदी निरनिराळ्या ठिकाणी विविध प्रकारे कामास येते. श्रीसाईसच्चरितात म्हटल्याप्रमाणे:-

“भाळीं लावितां उदीचे दिळे । देखुनियां महाकाळ पळे ।

यथासांग होईल भलें । अरिष्ट सारें जाऊनी ॥”

असेच अनुभव आजही प्रत्यक्षात येतात. माझाही अध्यात्म व ज्योतिष व्यासंग असल्यामुळे अनेक लोकांच्या संबंदात मी आलो व त्या त्या ठिकाणी जेथे आवश्यक तेथे मी उदीचा प्रयोग केला. त्या प्रयोगात बाबांच्या कृपेने मला व अडचणीत असणाऱ्या मनुष्याला यशःप्राप्ती झाली. हे अनुभव असे:-

१) एका गृहस्थास त्याच्या कामावरील रस्त्यावरून येताना किंवा अन्य काही प्रसंगात अकस्मात बेचैनी प्राप्त झाली व झोप अजिबात उडाली. अन्नावरील वासना कमी झाली. या गृहस्थास मी उदी देऊन ती एक चिमटीभर स्नान करण्याच्या पाण्यात टाकून स्नान करण्यास व स्नानानंतर कपाळी उदीचा टिळा लावून झोपतानाही उशाशी उदीची पुडी ठेवण्यास सांगितले. बाबांच्या कृपेने आठ-दहा दिवसांतच सदर गृहस्थास आराम वाटू लागला व पुढे पूर्ण बरे वाटले.

२) माझ्या नोकरीच्या ठिकाणी एक मुलगी आपल्या लहानग्या मुलाला घेऊन नेहमीप्रमाणे फिरावयास गेली असता कोठे काही ओलांडले वगैरे जाऊन तिचे बाळ रडू लागले. याप्रमाणे दोन-चार दिवस गेले. या संबंधी तिने मला विचारल्यावर मी बाबांची उदी देऊन तिला सांगितले की, सायंकाळचे वेळी चिमटीभर उदी श्रीरामरक्षा म्हणून बाळाचे कपाळी लावावी व थोडी नेहमीच्या पुढील दरवाज्यात फुंकरावी, म्हणजे सर्व ठीक होईल. याप्रमाणे तिने करताच खरोखरीच तीन-चार दिवसांत सर्व गोष्टी व्यवस्थित झाल्या.

३) माझ्या कामावरील एक गृहस्थ यांचे कुटुंब नेहमी कोकणात असते, ते आजारी असल्यासंबंधी पत्र आले. रजा ताबडतोब मिळण्यासारखी नव्हती. या संबंधी त्याने मला विचारता मी त्यास उदी देऊन सांगितले की, तुम्ही रजेची खटपट करा, पण दरम्यान उदी पोस्टाने पुढे जाऊ द्या, रोज थोडी कपाळी लावून पुडी मंडळीचे उशाशी ठेवण्यास लिहा. याप्रमाणे जसे सांगितले तसे त्यांनी केले. श्रीवावांच्या कृपेने सदर गृहस्थ रजा मिळून गावी गेले, तों त्यांचे मंडळीस आराम पडू लागला होता. त्यांनी रजेहून आल्यावर ही हकीकत मला सांगितली.

४) एक नवीनच नोकरीस लागलेला मुलगा त्याचे कामावर कोणी वैरभाव धरल्यामुळे भिऊ लागला. यासंबंधी त्याने मला विचारता मी त्यास उदी देऊन सांगितले की, "रोज कपाळी टिळा लावावा व उदीची पुडी कामावर जाताना नित्य जवळ ठेवावी. बावांस भक्तिभावाने नमस्कार करावा." त्याने याप्रमाणे करताच थोड्याच वेळात वैरभाव धरलेला मनुष्य वैर विसरून मित्र व सहाय्यकर्ता बनला. यासंबंधी त्यास विचारता त्याने सांगितले की, याला खास काही कारण नव्हते, आपण उगीचच वैरभाव धरला होता. पुढे सर्व ठीक झाले.

५) अशाच एका परिचित गृहस्थाने एके दिवशी नवी हॅडबॅग विकत घेतली. ती त्याने वापरण्यास घेतली, परंतु त्यानंतर त्याला पूर्वीप्रमाणे त्याच्या कामात यश मिळतसे झाले. कारण काहीही असो, परंतु त्याच्या मनाला चुटपुट लागून राहिली. याबाबत त्याचे माझे बोलणे होता सहजच मी त्यास सांगितले की, तुझ्या बॅगेत तांब्याचे दोन पैसे धूप दाखवून बावांच्या उदीची एक पुडी ठेव, आणि नंतर काय होते ते पहा. हा ही एक प्रयोगच होता. परंतु या प्रयोगातहि त्या गृहस्थास संपूर्ण यश प्राप्त झाले.

वर दिलेल्या निरनिराळ्या प्रकारचे व निरनिराळ्या प्रसंगांचे माझ्या घराबाहेरील लोकांस अगदी व्यवहारात लहान दिसणारे व सामान्य दिसणारे प्रयोग होते. परंतु त्यातही अनुभव व आशय तसेच श्रद्धेची फार मोठी प्रचीति पहावयास मिळते. आता खुद्द घरातील काही अनुभव सांगतो.

एका वेळी माझी मुलगी साधारणपणे वयाचे ७ व्या वर्षी आजारी झाली. अभ्यास नीट होईना. प्रकृति सुधारेना. दिवसेंदिवस खराबच होत चालली आणि आजाराचे कारण व स्वरूपही निश्चित होईना. आमचे वैद्यकीय उपचार चालूच होते. तरीही मी व माझे पत्नीने बावांची मनोमन प्रार्थना करून मुलीचे कपाळी उदी लावली. तेथपासून पुढे उतार पडत गेला. येथे आश्चर्याची गोष्ट अशी की, या वेळेपासून सतत सहा महिनेपर्यंत मला योगायोगाने (खरे म्हणजे बावांच्याच प्रेरणेने) हस्ते परहस्ते दर २०-२५ दिवसांनी नवी उदी मिळत होती. पुढे माझ्या मुलीस चांगले बरे वाटले.

उपरोक्त प्रसंगानंतर आम्ही सर्व मंडळी शिरडीस श्री बाबांचे दर्शनास नघालो असता वाटेत माझे मुलास मोटार लागून उलट्यांचा त्रास होऊ लागला. स्. टी. नाशिक येथे आल्यानंतर आम्ही तेथूनच परत येण्याचा विचार करीत होतो. परंतु त्याच वेळी बरोबरच्या एका गृहस्थाने आम्हाला धीर देऊन सांगितले की, बाबांच्या दर्शनास चालला आहात तर परत फिरू नका. बाबांचे स्मरण करून उदीची चिमटी मुलाच्या कपाळी लावा. म्हणजे काही होणार नाही आम्ही त्याप्रमाणे केले व आनंदाची गोष्ट अशी की पुढील सर्व यात्रा निर्विघ्नपणे पार पडली.

तिसरी गोष्ट अशी की, मी स्वतः जुलै १९६१ मध्ये अत्यंत आजारी पडलो मला कोठल्याही प्रकारची ताकद राहिली नाही. हातात लेखणी धरणे तर सोडाच, परंतु जागचे उठूनहि बसवत नाहीसे झाले. उपाय सर्व चालूच होते. परंतु गुण येईना. या वेळी माझ्या पत्नीने वैताग येऊन मला बाबांच्या प्रतिमे-समोर बसविले व चिमटीभर उदी माझे तोंडात देऊन उदी अक्षरशः उटणे लावतात त्याप्रमाणे माझ्या सर्वांगास फासली, आणि ती म्हणाली की, आज बाबांची उदी लावली आहे व उद्यापासून ज्या कोणाची दृष्ट किंवा करणी असेल ती ज्याची त्यास परत जाईल. मीही बाबांना नमस्कार करून प्रार्थना केली ती राव माझी अत्यंत शांततेत गेली व खरोखरच दुसऱ्या दिवसापासून मला झपाट्याने बरे वाटू लागले. याप्रमाणे उदीचे संबंधात माझ्या घरचे प्रत्यक्ष घेतलेले अनुभव वर दिले आहेत.

शिरडी, बाबांचे दर्शन, नामस्मरण व उदी या सर्व गोष्टी अलौकिक आहेत. आजही त्यांचे अनुभव या भारतात सर्व धर्मातील व सर्व जातीतील लोक घेत आहेत. कोणाला कसा अनुभव येईल हे ज्याच्या त्याच्या श्रद्धेवर अवलंबून आहे. उदी हे औषध नाही, परंतु तोडगा जरूर आहे. मी बाबांच्या उदीचे ताईत पुष्कळांस बनवून देऊन निरनिराळ्या प्रकारचे अनुभव घेतले आहेत. त्यातील मुख्य मुख्य असे काही अनुभव वर दिले आहेत. यावरून उदीचें माहात्म्य सर्वांस पटेल यांत शंका नाही.

साईबाबा जिवंत आहेत

—अनन्तराय आर्. पारिख, गाजियाबाद.

या १९७१-७२ साली सुद्धा सद्गुरू श्रीसाईप्रभु जिवंत आहेत. याबद्दलच माझा प्रत्यक्ष अनुभव येथें देत आहे.

सा. ली. ४

मी २९-१२-७१ रोजी कांहीं कामानिमित्त न्यू दिल्ली येथे गेलों होतो. इरविन हॉस्पिटल जवळ आमच्या स्कूटर रिकशाची व समोरून भरधाव येणाऱ्या रिकशाची भयंकर टक्कर झाली. आमची रिकशा वांकडी तिकडी होऊन उलटली व मी तिच्याखाली चेंगरला गेलों. मी त्या धक्क्याने जवळजवळ वेशुद्धच झालों होतो. इतक्यांत एका सद्गृहस्थांनी येऊन मला उठविलें. पण दोन्ही पायांना इतका भयंकर भार लागला होता की मला उभेंच राहवत नव्हतें. मला वाटलें. "आत्तां साईबाबा इथें असते तर त्यांनी ...." हा विचार मनांत येतो न येतो तोच माझ्या गळ्यांतल्या लॉकेटांतले साईबाबा मला दिसले. मी मनांत बाबांची क्षमा भाकून म्हटलें, "माझी साई माउली इथेंच माझ्याजवळ आहे. तीच मला यांतून तारील."

बाबांच्या आठवणीने मला खूप बरें वाटलें. मला हॉस्पिटलमध्ये नेण्यांत आलें. डॉक्टरांच्या मतें फ्रॅक्चर झालें असलें पाहिजे. परंतु एक्स-रे फोटोंत दिसून आलें की फ्रॅक्चर नाही ! त्यानंतर आठपंधरा दिवसांनी मी बरा होऊन नेहेमी-प्रमाणें कामावर जाऊं लागलो.

एवढ्या मोठ्या अपघातांत कुठेंही फ्रॅक्चर कसें झालें नाही याला कोणी चान्स म्हणेल, पण मी मात्र विश्वासानें म्हणतो की ही साईबाबांचीच कृपा-या कृपारूपी वज्रानेंच मी बचावलो.

* * *

चालविसी हातीं धरोनिया

ले:- श्री द. सा. मांजरेकर, चेंबूर.

तो छोटासा हॉल माणसांनीं गच्च भरून गेला होता. सर्व स्तरांतील स्त्रीपुरुष तेथें दाटीदाटीने बसले होते. मला पुढें सरकतां येईना. दरवाज्यापाशींच थोडा बाजूला भिंतीला टेकून मी बसलो. हॉलमध्ये सुगंधी उदबस्त्यांचा व फुलांचा वास दरवळून राहिला होता. समोर उच्चासनावर महाराज बसले होते. तेथेंच एका बाजूला श्रीपादश्रीवल्लभ व त्या शेजारी श्रीसाईबाबा यांची तैलचित्रें मांडलेली होती. दोन्ही तैलचित्रे माझ्याच कुंचल्यातून चितारली गेलीं होती. नुकतीच पूजा आटोपली होती. हॉलमध्ये बसलेलीं सर्वच मंडळी आर्त होती; संसार तापाने पिडलेली होती. ज्या भाग्यवंताला महाराजांचें बोलावणें येईल तो धन्य. प्रत्येक-जण आपणालाच बोलावणें येईल या आतुरतेनें महाराजांकडे पहात बसला होता.

"तुम ह्यां आव."

माझ्या दिशेनें निर्देश करून महाराज म्हणाले. मला वाटलें माझ्या शेजारच्या गृहस्थांना महाराज बोलावीत आहेत. मी माझ्या उजव्या डाव्या बाजूंना वळून

पाहिलें, पण सर्वांच्याच नजरा माझ्यावर खिळून होत्या. मी थोडा भांबावलो. महाराज अंगुलिनिर्देश करून मलाच बोलावीत होते. मनामध्ये आनंदित होऊन गर्दितून वाट काढीत काढीत महाराजांसमोर जावून मी उभा राहिलों,

“मागच्या गुरुवारी तुम्ही या दरबारामध्ये आला होतां नाहीं का ! तुम्हाला समंदाची व पिराची बाधा आहे. मागच्या वेळीं आपणायला सांगितलेले नाडापुडी-लिंबू साहित्य तुम्ही सोबत आणले आहे का ?”

“महाराज, सांगितलेलें साहित्य मी घरी आणून ठेवलें आहे.”

“मग सोबत कां नाहीं आणलें ?”

“गेल्या गुरुवारी आपली भेट घेऊन मी घरी गेल्यावर त्या रात्री स्वप्नामध्ये एका पांढरी कफनी धातलेल्या सत्पुरुषाने मला दर्शन दिलें. समुद्रकाठीं आम्ही दोघे चालत होतो. त्यांनी मला विचारलें - “मी तुझ्या पाठीशीं असतां, तुजें सर्वतोपरी संरक्षण करीत असतां, दुसऱ्याकडे जाण्याची तुला काय जरूरी आहे ?” असें म्हणून त्या सत्पुरुषानें माझ्या हाताला धरलें व मला सागराच्या पाण्यावरून चालवीत घेऊन तो दूर निघून गेला.”

माझ्या उत्तरानें महाराज क्रुद्ध झाले. “चले जाव यहांसे, इधर कायकू आया ?” मला मेल्याहून मेल्यासारखे झालें. सर्वांगाला दरदरून घाम सुटला. अंगाला कंप सुरू झाला. कसाबसा धडपडत मी मागे गेलों व पहिल्याच जागी भितीला टेकून बसलों. निराशेने मला घेरी येत होती. वाटलं मोठ्याने रडावं, पण डोळ्यांतून अश्रू बाहेर पडत ना. मी मान खाली धालून बसलो. सगळ्यांच्या नजरा माझ्या दीनवाण्या चेहऱ्याकडे वळल्या होत्या.

अकस्मात् माझ्या डोक्यावर कांहीतरी पडलें. दचकून मी वर बघितलें. माझ्या अंगावर गुलाबांच्या फुलांचा वर्षाव होत होता. माझ्या डोकीच्यावर भितीला श्रीसाईबाबांची तसबीर टांगलेली होती. या चित्राला जो हार बाहिला होता त्याच्यातील गुलाबाचीं फुले कोसळून त्यांच्या पाकळ्यांचा माझ्या डोकीवर वर्षाव होत होता. त्या क्षणी मी येवढा भारावून गेलो कीं आतांपर्यंत माझ्या डोळ्यांत वाळून गेलेलीं आसवें आतां माझ्या गालांवरून वाहूं लागली. मात्र यावेळीं ते आनंदाश्रू होते. श्रीबाबांची कृपा असतांना मी खंत कशाची करायची ?

पुढील गोष्टीची सुरवात घडली लंडन शहरामध्ये. श्री. आशर म्हणून एक मुंबईकर व्यापारानिमित्त तेथें वास्तव्य करून होते. थोर दत्तभक्त प. पू. श्रीशंकर महाराज यांचे शिष्य. प. पू. श्रीशंकर महाराजांची समाधी सध्या पुण्यापासून सातारच्या मार्गावर पांचव्या मैलावर आहे. प. पू. श्रीशंकर महाराजांच्या कृपेनें एके दिवशी श्री. आशर यांना भगवान् श्रीदत्तात्रेयांचें दर्शन झालें. गिरनार पर्वतावरील एक निर्जन स्थान, रात्रीची वेळ. सगळीकडे लख्ख चांदणें पडलें आहे. पण आकाशांत चंद्र मात्र कुठें दिसत नाहीं. अशा या प्रसन्न वतावरणांत उभे

होते - भगवान् श्रीदत्तात्रेय ! एक मुखी, गळ्याभोवती छाटी पांवरलेले, एका हातामध्ये त्रिशूळ व दुसऱ्या हातामध्ये कमंडलू. चंद्रप्रकाशामध्ये श्रीदत्तात्रेयाचे मुखकमल अधिकच खुलून दिसत होतें. श्री. आशर यांना हें दर्शन क्षणभरच झाले. पण त्या दिव्य दर्शनानें त्यांना वेडे करून सोडले. त्यांना श्रीदत्तात्रेयाचें जें दर्शन झालें तशी तसबीर आपणांपाशीं पूजेसाठीं असावी असें त्यांस वाटत होते. पण अशी तसबीर मिळणार कोठून ?

कालांतराने लंडन शहर सोडून श्री. आशर भारतामध्ये आले. मुंबईमध्ये सुद्धां त्यांना हवी असलेली तसबीर कोठेच सांपडेना. ठाण्याचे श्री. बाबा प्रधान— Towards the silver crests of the Himalayas—या प्रसिद्ध ग्रंथाचे कर्ते हे श्री. आशर यांचे गुरुबंधू. श्री. आशर यांनीं आपल्या मनाची व्यथा बाबा प्रधान यांस सांगितली होती. म्हणून बाबा प्रधान सुद्धां अशा तऱ्हेचे चित्र कोठें मिळेल का म्हणून शोधत होते.

एक दिवस श्री. बाबा प्रधान माहीम येथे श्री. के. के. प्रधान यांच्या घरीं आले होते. श्री. के. के. प्रधान प. पू. श्री. गजानन महाराज गुप्ते यांचे पट्ट शिष्य व थोर गुरुभक्त. श्री. के. के. प्रधान यांच्या देवघरामध्ये श्रीसाईबाबांचें एक तैलचित्र आहे. चित्राच्या कोपऱ्यांत चित्रकाराची सही आहे. बाबाप्रधान रात्रीं तेथेच मुक्कामाला होते. रात्री स्वप्नामध्ये बाबा प्रधान यांस श्रीसाई बाबांचे दर्शन झालें श्रीबाबांनी देवघरातील स्वतःच्या तैलचित्राकडे बोट दाखवून चित्रांतील चित्रकाराच्या सहीकडे प्रधानांचे लक्ष वेधले. सकाळी उजाडताच बाबा प्रधानांनी के. के. कडे तें बाबांचें तैलचित्र कीणी केलें याबद्दल चौकशी केली. चित्रकाराची ओळख पटतांच प्रधानद्वय चित्रकाराच्या घरीं गेले व त्यांस मोटारीत घालून श्री. आशर यांच्या बंगल्यावर नेले. श्री. आशर यांनी आपणांस जसा साक्षात्कार झाला होता त्याचें वर्णन करून “आपण असें चित्र मला बनवून घाल काय ?” अशी पृच्छा केली. चित्रकारानें तें सर्व वर्णन पुनः एकवेळ ऐकून घेतलें व असें चित्र आपण तयार करून देऊं असें आश्वासन श्री. आशर यांस दिलें

चित्रकार घरीं आले आणि भगवान् श्रीदत्तात्रेयाचें स्मरण करून त्यांनी कामाला आरंभ केला. श्री. आशर यांनीं गिरनार पर्वतावरील त्या चांदण्या रात्रीचें जें वर्णन केलें होतें तें दृश्य क्षणोक्षणी चित्रकाराच्या मनःपटावर चमकून जात होते. जणू चित्रकार स्वतःच तें दृश्य पहात होते. कधीं प्रत्यक्ष नजरेसमोर क्षणमात्र स्वप्नांतील दृश्य दिसावें, कधीं अमुक ठिकाणीं अमुक रंगाची छटा चढवावी अशी अंतःस्फूर्ती व्हावी, तर चित्रांतील विशिष्ट भाव चित्तारीत असतांना सगळीकडे एक दिव्य सुगंध पसरला आहे असें भासावें - अशा तऱ्हेनें दैवी सूचना मिळत मिळत तें चित्र पूर्ण झालें. एका शुभ दिवशीं सकाळीं चित्रकार तें चित्र घेऊन श्री. आशर यांच्या बंगल्यावर गेले. हॉलमध्ये चित्र ठेवून ते श्री. आशर

यांची मार्ग प्रतीक्षा करीत बसले. समोरचा दरवाजा उघडून श्री. आशर हॉलमध्ये आले. ते नुकतेच स्नानगृहांतून बाहेर आले होते. चित्रकाराने चित्रावरचे आवरण काढून ते टेबलावर अशा तऱ्हेने मांडले होते की दरवाज्यांतून आत येणाऱ्या श्री. आशर यांची नजर प्रथम त्या चित्रावर पडली. चित्र पहातांच श्री. आशर जमिनीला जणू खिळून गेले. आनंद आणि आश्चर्य यांच्या छटा त्यांच्या चेहऱ्यावर चमकत होत्या. त्यांच्या शरीरावर सात्विक भाव जागृत झाले. त्या तशाच स्थितीमध्ये त्यांनी चित्रकाराला कडकडून मिठी मारली. या हृदयीचे त्या हृदयी मिळावे त्या प्रमाणे चित्रकारहि आनंदाने व भक्तिरसाने भारावून गेले.

सन १९६९ साली श्रीसाईबाबांच्या मूळ पादुका मुंबईमध्ये आणण्यांत आल्या होत्या. सेंट झेवियर्स कॉलेजच्या आवारांत द्वारकामाईची प्रतिष्ठाति बनवून तेथे श्रीच्या पादुका दर्शनासाठी ठेवण्यांत आल्या होत्या. तेथूनच पुढे जगांतील संतांच्या चित्रांचे प्रदर्शन मांडण्यांत आले होते. एकूण अठ्ठावीस संतांची चित्रे तेथे मांडण्यांत आली होती. त्या चित्रांच्याच शेजारी त्या चित्रविषयाशी संलग्न असलेल्या तपोभूमीचे लँडस्केप मांडण्यांत आले होते. हे प्रदर्शन संपले तेथे पुस्तकांचे प्रदर्शन होतं. ज्या थोर संत चित्रकारावर श्री साईबाबांची पूर्ण कृपा आहे त्यांच्याच कुचल्यातून ही सर्व चित्रे चितारली गेली होती. श्रीच्या पादुकांचे द्वारकामाईत दर्शन घेऊन मग प्रेक्षक या चित्र प्रदर्शनामध्ये येत. एकएक चित्र पहात भाविक वाकून चित्राला डोकें टेकून नमस्कार करीत व पुढे जात. हा सोहळा पांच दिवस चालला होता. एके रात्री चित्रकाराच्या स्वप्नामध्ये श्रीसाईबाबा आले. सेंट झेवियर्स कॉलेजाच्या आवारांत एका बाजूला श्रीबाबा उभे होते. शेजारी उभे होते चित्रकार. श्रीच्या पादुकांचे दर्शन घेवून लोक चित्र प्रदर्शनामध्ये विविध संतांचे दर्शन घेत होते. त्या दृश्याकडे बोट दाखवून श्री बाबा चित्रकाराला म्हणाले - "पहा, पहा, तुझ्या चित्रकलेचे कौतुक तू पहा." या स्वप्नाला मोठा अर्थ होता. पांचह दिवस चित्रकार प्रदर्शनाच्या बाजूला उभे राहून भाविकांचे दर्शन घेत होते. त्यांतच कोणीतरी ओळखीची व्यक्ति असली म्हणजे ती चित्रकाराकडे अंगुली निर्देश करून बाजूच्या लोकांना म्हणायची - "पाहिलेत, ते तिथे उभे आहेत ते चित्रकार. या प्रदर्शनाचे जनक. प्रसिद्ध संत चित्रकार..." कांही जण तर भारावून भर प्रदर्शनामध्ये चित्रकाराच्या पायावर डोकें ठेवण्याचा प्रयत्न करायचे तर कांहीजण चित्रकाराला मिठी मारायचे. श्री. बाबांनी ज्याच्या कलेचे कौतुक केले त्याचा आणखी मोठा गौरव तो काय होणार !

(संत चित्रकार श्री. स. कृ. काळे यांच्या आठवणीतून.)

सुदर्शन आर्ट प्रिंटिंग प्रेस

उद्योग भवन, वडाळा, टे. नं. ४४३५७३

बाबांस आमचे सविनय प्रणाम

मालकः पांडुरंग बाबाजी बागवे ऊर्फ "हरि ३०"

माझे अनुभव

लेखक - आ. ग. मानकर, नागपूर.

श्रीसाईकृपेने माझ्या आयुष्यांत आलेले प्रत्यक्ष अनुभव खाली निवेदन करित आहे.

१९५५ सालची गोष्ट. मी त्यावेळी जिल्हा कचेरी, बुलढाणा, येथे काम करीत होतो. मला बुलढाण्याहून खामगांव येथे वारंवार निवडणुकीच्या याद्या छापण्याबाबत कामासाठी दौऱ्यावर जावे लागत असे. एकदां खामगांव मुक्कामी असताना मला श्रीसाईबाबांचा फोटो खरेदी करण्याची इच्छा झाली. त्यानुसार मी एक फोटो खरेदी करून त्यास फ्रेम करून बुलढाण्यास परतल्यावर माझ्या देव घरांत तो लावला आणि त्याची मनोभावे पूजा दररोज करू लागलो. पुढे काय चमत्कार झाला तो पाहा. माझे बुलढाणा येथील प्रिय मित्र अँडव्होकेट श्री. नागेश रामचंद्र कानिटकर यांच्या मुलाच्या आणि मुलीच्या लग्नासाठी पुणे येथे जाण्याचा मला योग आला. हा योग फोटो खरेदिल्या पासून आठ दिवसांत आला. आम्ही लग्न मंडळी हाफटन गाडीनें जालना-औरंगाबाद-अहमदनगर मार्गाने गेलो होतो. येवला येथे पोहोचल्यावर आम्हांस असे समजले की शिरडी देवस्थान तेथून अवघ्या १६ मैलावर आहे, व ते आमच्या वाटेवर आहे. तेव्हां मी तर चकितच झालो. कारण तोपावेतो शिरडी देवस्थान कोठे आहे हे मला माहित नव्हते. पुण्याकडे जाताना आम्ही सर्वांनी शिरडी येथे श्रीसाईबाबांचे दर्शन घेतले. ही गोष्ट १९५५ च्या मे महिन्यातील होती. लग्नानंतर परत जाताना पण आम्ही सर्वांनी श्रीसाईबाबांचे दर्शन घेतले. त्यानंतर लवकरच मी श्रीसाईलीला मासिकाचा वर्गणीदार झालो व हे मासिक आजही वाचणे चालू आहे. हा माझा पहिला अनुभव आहे आणि मी सत्य परिस्थिती कथन केली आहे.

त्यानंतर माझा दुसरा अनुभव. १९५९ मध्ये माझी बुलढाण्याहून नागपूर कमिशनर ऑफीस मध्ये बढतीवर बदली झाली. मला कामावर ताबडतोब रुजू होण्याचा आदेश होता. त्यानुसार मी आणि माझा मोठा मुलगा चंद्रकांत असे दोघेजण नागपूर येथे गेलो. मँट्रीक पास झाल्यानंतर पुढील शिक्षणासाठी मला मुलास नागपूर येथे नेणे जरूरीचे होते. त्यास Polytechnic मध्ये पुढील शिक्षणासाठी टाकून मी कमिशनर ऑफीस मध्ये रुजू झालो. बुलढाणा येथे माझे स्वतःचे घरांत माझी मातोश्री श्री. गं. भा. भागीरथीबाई, पत्नी आणि दोन मुले यांना तेथेच ठेवून आलो, कारण दोन मुलांचे शालेय शिक्षण व्हावयाचे होते. १९६० मार्च मध्ये मी चार महिन्यांची रजा घेऊन बुलढाण्यास परतलो. सुट्टी संपल्यानंतर, नागपूर येथे कामावर रुजू होण्यापूर्वी मला श्रीसाईबाबांचे दर्शन घ्यावे अशी इच्छा झाली. त्या प्रमाणे मी, माझी पत्नी सौ. लक्ष्मीबाई आणि

धाकटा मुलगा रमाकांत असे तिघेजण शिरडी येथे गेलो. दर्शनाचा दिवस गुरुवार दि. ९-६-१९६० होता आणि त्याशिवाय बटसावित्री पौर्णिमा पण होती. तेथे आम्ही सर्वांनी श्रीसाईबाबांना अभिषेक केला आणि मनोभावे पूजा अर्चा केली. तेथे मी श्रीसाई सुमनांजली आणि श्रीसाईमहात्म्य ही पुस्तके खरेदी केली, आणि त्याच दिवसापासून आजपावेतो ती मी पूजेचे वेळी वाचत असतो. ती आता मला मुखोद्गत झाली आहेत. दर्शन झाल्यानंतर आम्ही बुलढाणा येथे परतलो. तेथून आम्ही सर्वजण घरास कुलूप लावून नागपूर येथे आलो आणि मी लवकरच कामावर रुजू झालो. १९६१ मध्ये कमिशनर ऑफीसमध्ये हाउसिंग सोसायटी स्थापन झाली. खरे पाहिले तर मला त्या सोसायटीचा सभासद होण्याची काहीं जरूरी नव्हती, कारण माझे स्वतःचे घर बुलढाणा येथे होते आणि मी पुढील ५-६ वर्षांतच सेवानिवृत्त होणार होतो. मुलांचे शिक्षण तो पावेतो आटोपून बुलढाणा येथे सेवा निवृत्तीनंतर राहण्यास जावे ही इच्छा होती. पण माझ्या इतर मित्रांच्या आग्रहाने सोसायटीचा सभासद झालो. योगायोगाने मला सोसायटीतून एक प्लॉट स्वस्त दराने मिळाला. प्लॉट घेतल्यानंतर किंमत आल्यानंतर तो विकून टाकू असे त्यावेळी वाटत होते. यावेळेपावेतो माझा मोठा मुलगा Archited ची परीक्षा पास होणार होता. तो म्हणाला, आपण नकाशा काढून पास करून घेऊ आणि घर बांधण्याचे पुढे पाहू. त्यानेच घराचा नकाशा काढला व तो N. I. T. मध्ये पास झाला. मग मात्र घर बांधण्याची इच्छा मला झाली. १९६६ मध्ये मला Vidarbha Premier Co-operative Society, Ltd., Mohal, नागपूर यांचे कडून रु. २०,००० चे कर्ज मंजूर झाले. कर्जाच्या पैशात प्राव्हिडंट फंडाचे पैसे आणि शेती विकल्याचे पैसे टाकून लक्ष्मीनगर मध्ये घर बांधण्यात आले. घर बांधण्याचे काम माझा मोठा मुलगा चंद्रकांत आणि श्री. रमेश मंमित्रराव देशमुख यांनी प्रत्यक्ष त्याच्या देखरेखीखाली करवून घेतले. वास्तुशांती नंतर आम्ही नव्या घरात जून १९६७ मध्ये राहावयास आलो. त्यानंतर मी आणि माझी पत्नी यानी श्रीबद्रीनाथ व श्रीकेदारनाथ यांची यात्रा पण केली. दि. १-७-१९६८ मध्ये सेवा निवृत्त झालो. मागील कार्तिक शु. १ प्रादव्याचे शुभदिनी (२०.१०.७१) मी माझ्या घरास "श्रीसाईकृपा" असे नांव दिले.

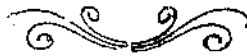
मी नागपूर येथे ७-८ वर्षांच्या आतच घर बांधू शकेन ही कल्पना सुद्धा नव्हती. श्रीसाईबाबांच्या शिकवणीप्रमाणे श्रद्धा व सवुरी यांचे हे फळ आहे, असे मी समजतो. वयाच्या ७ व्या वर्षी वडिलांचे छत्र गेल्यामुळे माझ्या मातो-श्रीने माझे संगोपन केले. हाडाची काडे करून शिक्षण केले. "न मातुः परदैवतम्" माते सारखे दुसरे दैवत नाही. येवढेच मी या ठिकाणी नमूद करतो.

वर दिलेल्या सत्यपरिस्थितीवरून वाचकांना असे दिसून येईल की मी हे सर्व श्रीसाईकृपेमुळे करू शकलो.

माझ्या प्रिय वाचकांना अशी आग्रहाची विनंति आहे की त्यांनी श्रीसाईलीला मासिक वाचण्यास सुरवात करावी, आपल्या पूजेत श्रीसाईबाबांची छबी ठेवावी आणि मनोभावे काहीं आशा न वाळवतां पूजा अर्चा करित जावी. आपणास पण माझ्या सारखेच अनुभव येतील अशी मी तुम्हांस ग्वाही देतो.

आनंदराव गणपतराव मानकर

दि. २४-८-१९७२

चि. प्रकाश

[श्री. का. सी. पाठक, रिसीव्हर, शिरडी संस्थान, यांचे पुत्र]

व सौ. कां. सुनीता

[डॉ. ल. म. कुलकर्णी, नासिक, यांची कन्या]

यांचा विवाह नासिक मुक्कामी तारीख १३-७-१९७२

रोजीं साजरा झाला.

बाबांचे चरणी बधूवरांचे विनम्र प्रणाम.

बाबांची अद्भुत कृपा

-- द. वि. कुलकर्णी, वाकोला, सांताक्रुझ.

माझे वडील कै. श्री. वि. स. कुलकर्णी हे बाबांचे निस्सीम भक्त होते. त्यामुळे ते आजारी पडण्यापूर्वी बाबा त्यांना आजाराची पूर्वसूचना देत. आम्ही वरील पत्त्यावर सुमारे ३ वर्षांपूर्वी राहाण्यास आलो. तेथे आल्थाबरोबरच वडिलांना खोकला वगैरेचा त्रास फार होऊ लागला. कफ वगैरेही खूप पडत असे. त्यामुळे त्यांना नोकरी करणे अशक्य झाले. परंतु माझ्या वडिलांचा बाबांवर पूर्ण विश्वास असल्याने त्यांनी डॉक्टरला दाखवले नाही. परंतु एके दिवशी वडील झोपले असता त्यांना श्रीदत्त व श्रीसाईबाबा या दोघांनी मिळून दृष्टांत दिला व दत्तांनी झोळीतून चाकू काढून गळा कापून आतून कांहीतरी बाहेर काढले व गळा परत शिवला. बाबांनी वरून हात फिरवला व दोघेही अदृश्य झाले.

ही जणू वडिलांना ऑपरेशनची पूर्व सूचनाच होती. आम्ही डॉक्टरांकडे त्यांना घेऊन गेलो असता डॉक्टरांनी हा फार मोठा कॅन्सर असल्याचे सांगितले व ऑपरेशन खूप अवघड आहे व ते तुमच्याच जबाबदारीवर करण्यास मी तयार आहे असे सांगितले. परंतु बाबांच्या वरील दृढ विश्वासाने आम्ही ऑपरेशन करण्यास संमती दिली. मी स्वतः शिरडीला येऊन बाबांना ऑपरेशन यशस्वी करण्यास सांगून गेलो.

आणि आश्चर्य (आश्चर्य कसले ? बाबांची कृपाच ती) म्हणजे ऑपरेशन संपूर्णपणे यशस्वी झाले व डायवेटीस असूनही ३ दिवसांत टाके भरून आले. सर्वच डॉक्टरांनी तोंडात बोटे घातली. कारण येवढे यशस्वी ऑपरेशन त्यांनी पूर्वी कधीच केले नव्हते. ज्या डॉ. कर्णिकांनी त्या बद्दल शंका घेतली होती तेही चकित झाले.

थोडक्यात म्हणजे बाबांच्या कृपेने हे ऑपरेशन यशस्वी झाले व त्यानंतर वडिलांनी २ वर्षे नोकरीही केली. बाबांची कृपा असल्यावर अशक्य असे काहींच नाही. बाबांची फक्त भक्ती मनःपूर्वक केली पाहिजे.

यानंतरचा माझा अनुभव :-

माझे वडील श्री वि. स. कुलकर्णी हे कॅन्सरच्या विकाराने आजारी होते. त्यामुळे व मी घरात सर्वात मोठा मुलगा असल्याने मला त्यावेळी नोकरी शोधणे अत्यंत आवश्यक होते. कारण मला वडिलांच्या मागे ७ माणसांचे मोठे कुटुंब सांभाळायचे होते. मी खूप प्रयत्न केले. असलेल्या सर्व ओळखींचा उपयोग केला. पण मला कांही नोकरी लागली नाही. त्यातच भर म्हणून माझ्या वडीलांची तब्येत अचानक बिघडू लागली. त्यामुळे त्यांना नोकरी सांभाळणे फार जड जाऊ लागले. त्यामुळे मी बाबांना शिर्डीला जाऊन असा नवस केला की मला

जर ६ महिन्यात नोकरी लागली तर मी माझा पहिला पगार शिर्डीला आणून देईन. ही गोष्ट साधारणपणे १९७१ आक्टोबर महिन्यातील होती. त्यानंतर माझे वडील जास्तच आजारी पडले व पुढेवाने १५ जानेवारीला त्यांना देवाशा झाली. आम्हाला घरात सांभाळायला फक्त आई व मोठी बहीण होती. बहीण अॅप्रेन्टीसशीप सारखी नोकरी करीत असल्याने जेमतेम ७५-८० रु. घरात येत.

यावेळेला आमच्या लक्षातही नव्हते की मी नवस केला आहे पण बाबांचे भक्ताकडे किती पूर्ण लक्ष असते ते वघा ! मला त्याचवेळी दिल्लीहून एन्युमरेटरच्या नोकरीसाठी कॉल आला. परंतु अशा परिस्थितीत मला दिल्लीला जाणे शक्य नव्हते. म्हणून मी मुंबई महापालिकेत अर्ज केला व माझी स्पेशल केस करून नोकरी द्यावी असे त्यात म्हटले. आणि बाबांच्या पूर्ण आशीर्वादाने मला एप्रिल महिन्यापासून कॉर्पोरेशन मध्ये नोकरी लागली. त्यामुळे आमच्या कुटुंबाला फार मोठा आधार मिळाला. त्यानंतर मी बोलल्याप्रमाणे शिर्डीला जाऊन माझा पहिला पगार देऊन आलो.

बाबांचे भक्ताकडे किती लक्ष असते व त्याला अडचणीतून तारण्यासाठी ते सदैव कसे त्याच्या पाठीशी उभे असतात याचेच हे प्रत्यक्ष उदाहरण आहे.

श्री. सत्यव्रत दत्तात्रेय परचुरे
व सौ. सुजाता सत्यव्रत परचुरे

[कुबल निवास, गोखले रोड नॉर्थ, दादर, मुंबई २८]

यांस १२ जुलै १९७२ रोजी पुत्र झाला.

पुत्राचे नांव मिलिन्द ठेवले.

चि. मिलिन्दवर साईबाबांची नित्य कृपा असो.

श्री. सुरेश माधवदास शहा,

बुकसेलर्स अँड स्टेशनर्स, पेण-कुलाबा

यांचा अगदीं अलीकडचा अनुभवः

मी पेण येथे राहाणारा गुजराथी इसम आहे. मी हल्ली प्रभात स्टेशनरी स्टोअर्स या दुकानाचा मालक आहे. १९६५ साली मी याच दुकानात नोकर होतो. त्यावेळी मला ७५ रु. पगार होता. पेण गावापासून आठ मैलावर मुंबई-गोवा रोडवर माझे एक मोठे घर होते, व ते मी विकण्याच्या विचारात होतो. तसेच आमच्या दुकान मालकाचा दुकान विकण्याचा विचार होता. त्यानी १५००० रु. स दुकान विकावयाचे आहे असे मला सांगितले. हे दुकान मला घेण्याची इच्छा होती. परंतु माझ्या घराची किंमत जेमतेम ७००० रु. येत होती. मी मोठ्या विवंचनेत होतो. नोकरी चालूच होती.

अशा परिस्थितीत असताना माझा मोठा भाऊ शांतिलाल याचे काही महिन्या-पूर्वी लग्न झाले व तो शिर्डी येथे दर्शनासाठी जोडप्याने निघाला. त्याने निघताना मला म्हटले की, "सुरेश, तूही चला आमचेबरोबर." तेव्हा मलाही जाण्याची इच्छा झाली. दुकानाचे मालक हिरालालशेट हेही बाबांचे भक्त असल्यामुळे त्यानी मला त्वरित जाण्याची परवानगी दिली. मी, माझा मोठा भाऊ शांतिभाई व सौ. वहिनी जयाभाभी असे तिघेजण शिर्डी येथे दुपारी पोहोचलो. आम्हास नवीन बांधलेल्या बिल्डिंगमध्ये माडीवरील रुम मिळाली. आमच्या शेजारील रुममध्ये एक पारशी जोडपे व त्यांचे लहान ५-६ वर्षाचे दोन मुलगे उतरलेले होते.

मी एकदा सहज गॅलरीत उभा होतो व ती दोन पारशी मुले बाहेर गॅलरीत खेळत होती. दोन्ही मुले माझ्याकडे बघून हसायला लागली. मी त्यांना दोन दोन गोळ्या दिल्या. तेवढ्यात ते पारशी जोडपे गॅलरीत आले व आमच्या रुममधून माझा भाऊ व वहिनी आल्या. आम्हा सर्वांची बोलणी सुरू झाली. आम्ही आमची माहिती दिली व त्यानी त्यांची माहिती दिली. त्यानी आम्हास विचारले की, "तुम्ही नाशिक येथील त्र्यंबकेश्वर येथे जाणार का ?" माझ्या भावाने सांगितले की, "होय, आम्ही जाणार आहोत." तेव्हा त्या पारसी इसमाने त्वरित ५ रु. काढून दिले व तेथील शंकराचे देवळात प्रसाद व फुले चढविण्यास सांगितले. आम्ही ते ५ रु. ठेवून घेतले.

नंतर सायंकाळी ७ वाजतां साईबाबांचे दर्शन घेतले व आरती सुरू झाली. खूप गर्दी झाली होती. आरती व्यवस्थित चालू होती. मी, माझा भाऊ व वहिनी तिघेजण बाबांच्या मूर्तीकडे पहात होतो. तसेच आमचेपुढे कांही अंतरावर ते पारसी जोडपे व त्यांची दोन मुलेही आरतीमध्ये गुंग होती. त्या दोन मुलांपैकी

एक मुलगा त्या पारसी इसमाच्या कडेवर होता. तो मुलगा माझेकडे पाहून हसू लागला. इतक्यात त्याला चक्कर आल्यासारखे व्हावयास लागले व त्याने एकदम डोळे बंद केले. आरती चालूच होती. मी एकदम घाबरलो, त्या गर्दितून पुढे गेलो, व त्या पारसी इसमाला म्हटलें की 'तुमच्या मुलाला एकाएकी असे काय झाले?' तेव्हा त्या पारसी इसमाला नवल वाटले व त्वरित तो त्या मुलाला घेऊन रूमवर गेला. पुढे आरती संपल्यावर आम्हीही रूमवर गेलो व त्या मुलाची चौकशी केली. तेव्हा तो मुलगा माझेकडे बघून खेळावयास लागला. याबद्दल आम्हा सर्वांना कौतुक वाटले. नंतर रात्री जेवून आम्ही सर्व झोपलो रात्री तो मुलगा माझ्या स्वप्नात आला, व पेणपासून आठ मैलांवर असलेल्या माझ्या घराबद्दल मराठी भाषेत तो विचारू लागला की, 'तुला घराची किंमत किती पाहिजे? १० हजार की १५ हजार?' हे ऐकून माझे मन थोडे चलबिचल झाले. मी एकदम जागा झालो व पाहातो तर हे स्वप्न पडलेले आहे.

नंतर दुसऱ्या दिवशी सकाळी आम्ही शिर्डीहून त्र्यंबकेश्वर-नाशिक येथे जाऊन दोन दिवसांनी पेण येथे सुखरूप आलो. आठ दिवसात मला माझ्या घराची किंमत १५ हजार रुपये आली. मी ८ फेब्रुवारी १९६६ ला ते दुकान घेतले. ते व्यवस्थित भरभराटीत चालू आहे.

असा बाबांचा मोठा साक्षात्कार मला शिर्डी येथे झाला. तेव्हापासून माझी बाबांवर फारच श्रद्धा बसली आहे. तुम्ही माझे घरी व दुकानात जिथे पहाल तिथे बाबांचा फोटो नेहमी दिसेल.

Gram : 'OCCEAN'

With best Compliments of :

Off. :- 256463

Res:- 361049

Saibaba Trading Corporation

51/5, BANGANGA, BOMBAY-6 (WB).

CONTACT Us for Steel Balls, Cycles Spare Parts, Ball Bearings, Cars and Trucks parts, Aluminium Bottles, Carrier Bags, Scrap Materials, all Electrical instruments and any other your requirements.

साईबाबांचे कृपेचा अनुभव

(कृ. आशालता चिंतामण वेलणकर, अंबरनाथ, मध्य रेल्वे.)

तारीख १-५ ते १०-५-७२ पर्यंत माझा नाशिक येथे भागवत सप्ताह ठरला होता, व त्यानंतर शेगांव अग्नर चांगल्या स्थानी गायत्री पुरश्चरण करावयाचे होते, म्हणून क्रमाने १) शेगांव २) नेवासा ३) एवलाबाद व ४) श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडी, येथे पत्रे लिहिली. शेगांवचे निश्चित पत्र व्यवस्था होणार नाही असे आले. शिर्डीचे उन्हाळ्याचे सुटीनंतर यावे असे पत्र आले. नेवासे ज्ञानेश्वर मंदिराने सोबत ज्ञानेश्वरी पारायणाची अट घातली.

शेवटी सप्ताह झाल्यावर नाशिक येथून तारीख ११ रोजी शिर्डीस यावे असे ठरले, व तेथून त्र्यंबकेश्वर व इतर तीर्थस्थाने करीत शेवटी शेगांव गाठावे असे ठरले. परंतु तारीख १-५ रोजी नाशिक येथे यावयाचे दिवशी माझे दादा (थोरले भावसभाऊ, जे प्रवासात नेहमीच माझे बरोबर असतात) यांना श्रीबाबांचा दृष्टांत झाला की "सप्ताहानंतर व त्र्यंबकेश्वर नंतर लगेच शेगांव घ्यावे व शेवटी शिरडी येथे यावे."

त्या प्रमाणे आम्ही कार्यक्रम बदलला, व तारीख १२-५ रोजी प्रथम शेगावास गेलो. पाहातो तर नेमके तारीख १२-५ ते २१-५ पर्यंत ज्यांना प्रवचनांची सेवा दिली होती ते येणार नाहीत असे पत्र आले होते. व्यवस्थापक तो कार्यक्रम कसा जोडावा या विचारात होते. आम्ही वेळेवर पोहोचल्याने तो कार्यक्रम दुपारी ५ ते ६ श्री. अ. ग. दातार (माझे दादा) यांस व रात्री ८ ते ९ मला असा मिळून गायत्री पुरश्चरणास निवासस्थान, संस्थान शेगांव तर्फे सर्व व्यवस्था, व ज्या वास्तव्यात आम्हाला गायत्री पुरश्चरणासाठी रुपये १०० खर्च येऊन शिवाय गैरसोय होणार होती तो पुरश्चरण खर्च न येता सुमारे ४२ रुपये शेगाव संस्थान-कडून संभावना म्हणून मिळाले. पुरश्चरणही स्वास्थ्याने व आनंदाने पार पडले. जर श्रीबाबांचा दृष्टांत झाला नसता, तर हे भाग्य आम्हाला लाभले नसते. साईबाबांची कृपा ती हीच.

कृतांताच्या दाढेतून

- पांडुरंग भिकू महाले, मुलुंड.

२९ मार्च १९६९ ला शनिवार असल्याने मी आणि माझी सौभाग्यवती लोणच्याच्या कैऱ्या आणण्याच्या निमित्ताने, भायखळ्याला जाण्यासाठी सकाळी मुलुंडस्टेशनवर फक्त चहा घेऊन निघालो. भायखळा मार्केट मुंबईतील भाजी-पाल्याबाबत नावाजलेले असल्याने कैऱ्या खरेदी केल्यावर, थोडीफार भाजी, एकादशी असल्याने एक कलिंगड, दोन टरबुजे अशी दोन पिशव्या भरून खरेदी

केल्यावर, भायखळा स्टेशनवर पोहोचलो. स्टेशनवर येतांच कल्याणला जाणारी लोकल आल्याने, मुलुंडला उतरण्यासाठी त्रास होऊ नये, म्हणून हातांत दोघे भरलेल्या पिशव्या घेऊन आम्ही लोकलच्या दारांतच उभे राहिलो. त्यांतून कल्याणलोकल म्हणजे बसावयास जागा मिळणे कठीणच.

आमचा भायखळा ते कुर्ला एवढा प्रवास सुरळित झाला. कुर्लास्टेशन सोडून लोकल 'विद्याविहार' स्टेशन जवळ पोहोचते तोंच काय झाले हे कोणाच्याही लक्षांत न येता, एखादी बैलगाडी जोरांत हांकलली असतां जसे आडवे तिडवे होऊन हादरे बसावेत, तसे आम्हाला जाणवले. मला तर त्या प्रसंगाने आपली आयुष्याची दोरी आता येथेच तुटणार, असे वाटू लागताच कांहीही न सुचल्याने घाबरून जाऊन साईबाबांना मोठ्याने ओरडून हांक मारली "बाबा ! बाबा !! आता तुझ्या विना या संकटांतून तारणारा कोणी नाही रे" अशी करुणा भाकली. आम्हा प्रवाशांची स्थिती त्यावेळी काय झाली असेल, याची आठवण न केलेलीच बरी.

मी बाबांना गाव्हाणे घालायला आणि आम्ही बसलो होतो तो लोकलचा डबा गाडीपासून तुटायला एकच गांठ पडली, आमचा डबा सावकाशीने वाजूच्या खडीत रुळावरून खाली घसरून रुतला गेला. आणि आम्ही प्रवासी खाली उतरून पाहतात, तो लोकलचे ओव्हरहेड स्ट्रक्चर तोडून आमचा डबा पुढे गेला होता. आश्चर्याची गोष्ट आमच्या डब्यांतील कोणाही प्रवाशाला कांहीही इजा झाली नाही. अॅक्सिडेंट बघून जो तो पुष्कळ प्रवासी दगावले असतील असा अंदाज बोलून दाखवीत होते. माझ्या संकटकालीन हाकेला बाबांनी साद देऊन—

"कृतांताच्या दाढेतून । काढीन मी निजभक्ता ओढून . . ."

(सा. स. ओवी . १७ अ. ३) ही ओवी खरी करून दाखविली.

“श्रीसाईबाबां वाचत माझा दिव्य अनुभव”

लेखिका :- सौ. शालिनी चिंतामण ढापरे,

मुक्काम पोस्ट-फणसा,

जिल्हा-बलसाड, गुजरात स्टेट.

शरण मज आला आणि वाया गेला ॥

दाखवा, दाखवा, ऐसा कोणी ॥१॥

हे श्रीबाबांचे बोधवचन खरोखर भक्तांना आव्हानच होय. आमचे कुटुंब म्हणजे मी स्वतः, माझे पती व पांच मुले. आम्ही सर्वजण बाबांचे निस्सीम भक्त व श्रीबाबांचेवर आमची पूर्ण श्रद्धा. ही श्रद्धा अनुभवाने दृढ झाल्याने दररोज पूजा, आरती, भजन, प्रार्थना वगैरे केल्याशिवाय राहावयाचे नाही.

सन १९६९ चे डिसेंबर महिन्यांत माझी ज्येष्ठ कन्या कनकप्रभा हिचे विवाह स्थळाबाबत नुसती माहिती मिळविण्याचे कामकाज सुरू केले. श्रीबाबांचे कृपेने अवघड वाटणारी विवाह समस्या चटकन सुटली. कारण एकच ठिकाणी मुलगी दाखवून पसंत असल्याचे पत्र आल्याने मनास समाधान झाले. मनास समाधान झाले खरे, पण विवाह खर्चाचे काय ? ही मोठी चिंता वाटू लागली. मुलीचे स्थळ चांगले पाहून वरपक्षाकडील मंडळी विवाह कार्य लवकर उरकून घ्यावे असे सांगू लागले. मी पण आपणांस लाभलेले उत्तम स्थळ केवळ पैशाचे अभावी लांबणीवर टाकल्याने हातचें घालविणार, ह्या विवंचनेत पडले.

माझे यजमानांची नोकरी, ग्रामपंचायत राज्यांतील तलाठी कम मंत्री (Talathi-cum.-Mantri, Gujarat state.) ची अल्प पगाराची. मुलीचे लग्न करावयाचे व आपला वधूपक्ष म्हणजे सध्याच्या महागाईत निदान ३ ते ४ हजार रुपये लागणार. हे कोठून तयार करावयाचे ह्याची काळजी दिवसेंदिवस लागून राहिली. मात्र थोड्याच दिवसांत सायंकाळी प्रार्थनेत श्रीबाबांच्या पुढील वचनाची स्फूर्ती मिळाली :-

“ Why should you fear when I am here ?

Cast all your burdens on me and I will bear them ”

ह्या स्फूर्तीनुसार मी अंतःकरण पूर्वक श्रीबाबांना प्रार्थना केली. लगेच तीन-चार दिवसांत माझे माहेरच्या मंडळीकडून विवाह जुळल्याचे वृत्त ऐकून सहकार्यांचा हात उचलणेची संमतिदर्शक पत्रे आली व माझे यजमानांच्या नातेवाईकांकडून व इष्टमित्रांकडूनही सहकार मिळाला. हा सहकार घेऊन आम्ही विवाह मुहूर्त ठरवून मार्च १९७० मध्ये म्हणजे तीनच महिन्यांनी विवाह सभारंभ उरकून घेतला. हे सर्व जे कांहीं झाले ते श्रीबाबांचे कृपेनेच होय. अशा तऱ्हेने माझे कडील हे विवाह मंगल कार्य निर्विघ्नपणे पार पडले. या प्रकारे अनेक वेळां श्रीबाबांचे सहाय्य आम्हांस अद्यापही मिळत आहे व त्या योगे मी माझा संसार बल्प पगारांत ह्या महागाईत सुखाने चालवीत आहे.

शेवटीं माझी वाचकांस नम्र विनंती कीं श्री बाबांच्यावर पूर्ण श्रद्धा ठेवून जात, धर्म वगैरे कांहीं एक न मानतां आपण अंतःकरण पूर्वक प्रार्थना करीत जावी.

बाबांची कृपा:

सुतळीच्या तोड्यासहि धक्का लागला नाही.

१९५३ अखेर एका मोठ्या दुखण्यांतून मी नुकताच बाबांच्या कृपेने उठलो होतो. तो अनुभव 'बाबां विनाऽऽश्वासयिता क एषः?' या संस्कृत काव्यासह साईलीलेत १९५४-५५ साली प्रसिद्ध झालेला आहे. त्यानंतरच्या बाबांच्या कृपेचा अनुभव पुढे देत आहे:-

कल्याणला तेव्हां नळ नव्हते. आमच्या वाड्यांतली विहीर आधीच खोल. तिच्यातील पाणी ओढून लावून आणावयाचे व माडीवर चढवावयाचे म्हणजे कष्टाचेच काम. मोलकरीण धुणे-पाणी-भांड्यासाठी ठेवली तरी तिचे महिन्यांतून ८-१० खाडे हे ठरलेलेच. इतरत्र असली तरी आमच्या वाड्यांत त्यावेळेस वीज नव्हती. शिवाय रेल्वेस्टेशन सुमारे मैलभर लांब. ठाणा-कल्याण वाजूला राहून मला कंटाळा आला होता.

धमराजाच्या पाशातून सुटलो असलो तरी प्रकृति कामावर जाण्याइतकी निरामय झाली नव्हती. सिक रजेवरच मी होतो.

वर्तमान पत्र रोज वाचतां वाचतां मालाडला पश्चिमबाजूस नळ व इलेक्ट्रिक लाइट सह डिपॉझिटवर भाड्याने खोली नव्याने बांधलेल्या चाळीत उपलब्ध असल्याचे कळल्यावरून चौकशीसाठी मी मालाडला गेलो. जागा पाहिली. नळाचे पाणी पिऊन पाहिले. चाळ वैठी-एकच खोली व पुढे मोकळी जागा. स्टेशन-पासून १०-१२ मिनिटांच्याच अंतरावर. भाडे-डिपॉझिट परवडण्या जोगे असल्याने एके दिवशी पुन्हा मालाडला गेलो व रीतसर पैसे भरून पावती घेऊन खोलीला कुलूप लावून मी कल्याणला परतलो.

'मे' च्या प्रारंभीच माझ्या दोन अल्पवयीन मुलींसह एका लॉरीत विन्हाडातील सर्व सामान भरून मी मालाडच्या नव्या जागेत मोठ्या उत्साहाने गेलो. तेथे पोहोचलो ती पौर्णिमेची रात्र असल्यामुळे चांदण्याने उत्साहात भर टाकली होती. सामानाची बांधाबांध, वरोवर सोबत, सामानाची नव्या जागेत व्यवस्थित मांडणी, नवीन अनोळखी जागेत धान्य किराणा माल, वगैरे मिळण्याची व्यवस्था इत्यादि साठी गावातून एक नात्यांतला तरुण मुलगा मुद्दाम मी बोलावून घेतला होता. त्याने ही सर्व कामे उत्तम रीतीने पार पाडली. बाजारातून अवश्य त्या वस्तू आम्हाला रोज विचारून स-वेतन आणून देण्यासाठी त्याच्या ओळखीच्या एका गृहस्थांचा आमच्याशी परिचय त्याने करून दिला व तो युवक परत गावाला नघून गेला.

आठ-दहा दिवस मोठ्या मजेत गेले. जवळच्या आंबराईच्या छायेत चटईवर आराम करावा, संध्याकाळी खाडीवर फिरावयास जावे, करमणुकीसाठी 'हितोप-

देशा' तील संस्कृत श्लोकांची मराठी समश्लोकी रचना करावी, मुलींनी म्हटलेली रेडिओतील गाणीं ऐकावी असा कार्यक्रम व्यवस्थित चालला होता.

पण सुधारत चाललेली प्रकृति लौकरच उलटू लागली. दादरला जाऊन जुन्या डॉक्टरांकडून औषध आणलें. त्यांनी स्थानिक डॉक्टरांकडे जाण्याचा सल्ला दिला.

दम्याने उचल खाल्यामुळे गांवाला आमच्या मदतीस आलेल्या मुलाच्या वडिलांना (अण्णांना) शेजार्याकडून तार करविली. ते त्वरित आले. स्थानिक डॉक्टरांकडे मला घेऊन गेले व औषधाची व्यवस्थाही त्यांनी लावून दिली.

कल्याणची जागा मुद्दाम मी नावावर ठेवली होती. म्हणून आवश्यक तेवढेच सामान मी मालाडला नेणें योग्य झालें असते. पण तसा सल्ला मला पटेल अशा रीतीनें समजावून कुणी नातेवाइकाने दिला नाही हें खरें.

कल्याणची जागा मी नांवावर ठेवल्याचे अण्णांना माहीत होते. त्यांना आणखी रहावयास सवड नव्हती. म्हणून जातांना त्यांनी मला व मुलींनाहि विचारलें 'कल्याणला परत जायचे का? तशी इच्छा असल्यास मी तुम्हांला तेथे पोचवून मग पुढे जाईन.'

नळ व लाइटच्या विशेष सोयीमुळे आम्ही आमची परत जाण्यास नाखुषी व्यक्त केली. 'गावाला जाऊन तेथील कामाची व्यवस्था लावून फिरून येतो,' असे ते म्हणाले व गेले. पण बोलल्याप्रमाणे ते पुन्हा येऊ शकले नाहीत.

रजा संपत आली, जवळचे पैसे संपत आले. अर्धा पगार म. अं. नें आला. पण तो किती दिवस पुरणार? नव्या ठिकाणी दीर्घकाल उधार माल कोण देणार? अशा अनेक अडचणी निर्माण झाल्या.

डॉक्टरच्या औषधानें प्रकृतीत विशेष सुधारणा होत नव्हती. इतक्यांत जून उजाडला. पाऊस जोरात पडू लागला. वाऱ्याचाहि जोर होताच. एका रात्री चाळीतील एका खोलीवरील पत्रे अक्षरशः वाऱ्याने उडून दूर जाऊन पडले व ते सिमेंटचे असल्यामुळे त्यांचे तुकडे तुकडे झाले. आमचे शेजारच्या खोलींत पत्रा फुटून पाण्याची धार लागली म्हणून तो शेजारी बायको-मुलांसह आमच्या खोलीत आसऱ्यास आला.

विचारा-अंतीं कल्याणला परत जाण्याचें मी ठरविले, एका शेजार्यास 'आम्हाला दादरला कल्याणच्या गाडीत बसवून देईपर्यंत कोणीतरी मदतीस कृपया द्या' अशी विनंती केली. त्या भल्या माणसाने आपल्या पुतण्याला (दामोदरला) ती कामगिरी सांगितली. मुलींना 'जेवणें लौकर उरका' म्हणून मी सांगितलें. दमा सुरूहोता तरी मूल्यवान् जिनसा आठवण कर-करून टुंकेत भरल्या. कपड्यांनीं एक पेटी भरली व आणखी जवरीच्या वस्तूंचे एक गांठोडे कसे बसे बांधले.

जेवणे होतांच सर्व आवरासावर मुलींनीं केली.

इतक्यांत ठरल्यावेळी दामोदर तांगा घेऊन आला. बावांचे स्मरण करून मी खोलीला कुलूप लावलें व शेजार्यास कृतज्ञतापूर्वक प्रणाम करून मुली-सामानासह तांग्यांत वसून निघालो, व संध्याकाळचे आंत सुखरूप कल्याणास सा. लि. ५

घरी येऊन पोहोचलो. एकाद्या धर्मशाळेत उतरावे तसे स्वतःच्या जागेत उतरलो-
आम्हाला पाहून शेजाऱ्यांना तबल वाटलें.

त्यांच्या व नातेवाईकांच्या कानावर सर्व हुकीकत धातली. त्यांच्या सल्ल्याने
व साहाय्याने मुंबईच्या एका नामांकित डॉक्टरला प्रकृति दाखवून त्याच्या
मार्गदर्शनाखाली स्थानिक डॉक्टरांकडून औषधपाणी सुरू केले.

मध्यंतरी अण्णा भाईया समाचारास येऊन गेले. पावसाळा जोरात होता.
रोग वाढत होता. औषध-पाणी चालू होते, पण ते निरर्थक आहे हें ओळखून
मी मृत्यूस आनंदानें सामोरा जाण्यास मनानें सिद्ध झालों. भगवन्नामस्मरणासह
बाबांची आर्त प्रार्थना चालू होती. उपाध्यायानें भाईया विनंतीवरून ताबडतोब
अन्य तिघा ब्राह्मणांसह 'नमो भगवते वासुदेवाय' हा जप एक सुरांत नियमानें
मला रोज तासभर ऐकवण्याची व्यवस्था केली. हळू हळू रोगास उतार पडू
लागला. वार्षिक पार्थिव गणेशाची पूजा मी स्वतः करू शकलो, इतका बरा
झालों. मृत्यु पुन्हा माघारा मेलत होता.

मालाडची जागा विचारावती सोडायचें ठरवून तसें तेथील मालकास
कळवून भाईया बहिणीच्या यजमानांना माझें सामान लॉरीतून परत घेऊन
यावयास विनंति केली. त्यांनीं तेथें जाऊन मालकाला झालेलें भाडें डिपॉझिट
मधून वळते करण्यास सांगून जागा ताब्यात दिली. सर्व सामान त्यांनी कल्याणला
लॉरीतून आणलें. ते उतरून घेतल्यावर सर्व जसेंच्या तसें सुरक्षित आहे हें पाहून
मी आश्चर्यचकित झालों व 'बाबांची कृपा' असें ओळखून कृतज्ञतेनें भारावून गेलों.
वास्तविक ती नवी चाळ वस्तीपासून दूर, मुसळधार पावसाच्या आवाजांत रातीं
खोलीचे कुलूप फोडून सर्व सामान धुवून चोरांनीं नेले असतें तर शेजाऱ्यांनासुद्धा
कळण्याची शक्यता नव्हती. किंवा पल्याला भोक पडून खोलीत पाणी गळून
गाद्या, मोकळीं पांघरणें, कपडे वगैरे भिजून कुजून वाया गेले असते, हार्मोनिअम-
मध्ये पाणी शिरून भाता विघडला असता, सूर बसले असते. पण तसें कांहींच झालें
नाहीं. डिपॉझिटची रक्कम ताबडतोब परत मिळाली ही बाबांची कृपा नव्हे काय ?

चांगला बरा झाल्यावर आधीं मालकास कळवून डिपॉझिटची रक्कम परत
मिळविण्यासाठीं मी मालकाकडे गेलो. त्यानें भाडे वळतें करून उरलेली रक्कम
ताबडतोब मला रोख दिली. हा आश्चर्याचा दुसरा गोड धक्का मला बसला
मी त्याला 'How far that little candle throws its beams, so shines
a good deed in a naughty world' ही शेक्सपीअरची उक्ति अर्थासह सांगून
गौरविलें व हादिक धन्यवाद देऊन मी परतलों. मला आलेला दुसरा पाहून मालक
घरांत दडून बसला असता व 'मालक बाहेर गांवीं गेले' असा निरोप नोकरांकडून
मला त्यानें ऐकविला असता तर मी त्याचें काय वांकडे करूं शकलों असतो ?
पण बाबांनी प्रेरणा दिल्यामुळें त्यानें त्वरित मला रक्कम दिली असें मी
कां समजूं नये ?

वि. के. छत्रे, कल्याण.

भिवपुरी येथील श्रीबाबा मंदिर जीर्णोद्धार व श्रींची धुनी

लेखक - रा. वा. आ. गुप्ते - ट्रस्टी,
श्रीसाईनाथ मंदिर, भिवपुरी रोड.

श्रीबाबांनी दिलेल्या प्रतिमेची पूजा अर्चा घराशेजारी बांधलेल्या मंदिरांत कै. श्री. प्रधानांचे हयातीनंतर श्रीसद्गुरु साईनाथ सेवासंस्था पाहू लागली. अनेकांना श्रीबाबांचे तेथील अस्तित्वाची प्रचीति पटू लागली. त्यामुळे प्रतिवर्षी भक्तमंडळींची येजा वाढू लागली, व उत्सवादि कार्यास तर मंदिर अपुरे पडू लागले. त्यातून ते फारच जीर्णवस्थेत असल्यामुळे कमेटीने भक्त मंडळीकडून देणग्या मिळवून मंदिराचा जीर्णोद्धार करण्याचा निर्णय घेतला, व ता. ११.१.४९ रोजी श्रींची प्रार्थना करून कामास सुरुवात केली. जुन्या इमारतीच्या मातीच्या भिती पाडून जाणा अधिक रुंद घेऊन नव्या भिती विटा व दगडांनी बांधून काढल्या. परंतु छप्पर व कौले टाकण्याचे काम बाकी राहून गेले, कारण अंदाजापेक्षा खर्चाचे प्रमाणही वाढले. सामान सुमान, मालमसाला इत्यादि मिळण्याची प्रत्येक वेळी अडचणच भासू लागली. म्हणून श्रींचे समोर साईसत्चरिताचे सतत वाचन सुरू केले. त्यावेळचे मंदिराचे पुजारी कै. नारायणराव पुरोहित यांनी हे वाचन निष्ठेने चालविले होते. मंदिराचे कार्य व्यवस्थित लवकर पूर्ण व्हावे म्हणून कमेटीने सांगितल्या प्रमाणे रोज हे सांकडे ते श्रीसाईबाबांना टाकीत होते. त्यानंतर ३४ दिवसांनी त्यांना दृष्टान्त होऊ लागले की, श्रीसाईबाबा मंदिराचे आजू-बाजूस फिरत आहेत. जवळच्या दगडाच्या राशीतून दगडांची फेंकाफेंक करून 'मेरी धुनी कहाँ है?' असे विचारित आहेत. ग्रंथसमाप्तीचे आदले दिवशीचे दृष्टांतात तर पहाटेस ३-४ चे सुमारास त्यांना असे दिसले की बाबा पिंपळाचे पारावर मोठा लोखंडी चिमटा एका हातात घेऊन उभे आहेत व रागाने डोळे लाल करून ओरडून म्हणत आहेत की, 'मेरी धुनी किधर है? धुनी बिगर क्या ये शिरडी हो सकती है? धुनी बिगर मेरा मंदिर पूरा नहीं होगा.' ते दिसल्यावर कै. नारायणराव यांनी अत्यंत घाबरलेल्या अवस्थेत श्री. गुप्ते यांचे घरी दादरला येऊन त्यांना ही हकीगत सांगितली. सर्व मंडळींना हा मोठा विचारच पडला. कारण धुनी बांधली तरी तिचे कार्य अव्याहत चालविणे अवघड होईल. तथापि दुसरे दिवशी श्री. गुप्ते कमेटीसह भिवपुरीस आले, व श्रींची प्रार्थना करून त्यांचे समोर चिठ्ठ्या टाकून विचारणा केली. त्यांत श्रींची आज्ञा 'धुनी बांध' अशी आली, व त्यावेळी जागेचाही खुलासा मिळाला. ताबडतोब एक धुनी कुंड ८'x४' चे मुक्रर केलेल्या जागी त्यावेळी काम करीत असलेले कॉन्ट्रॅक्टर

चव्हाण यांचे करवी बांधविण्यांत आले, व ते काम पूर्ण झालेवर ता. ७-४-१९४९ रोजी श्रीरामजन्मोत्सवाचे दिवशी सकाळीं १०-११ चे सुमारास श्रींचे भक्त श्री. अ. रा. वालावलकर (कै. दामोदकर-श्रीसत् चरित्र लेखक - यांचे नातू) यांचे हस्ते श्रींची धुनी प्रज्वलित करण्यांत आली. या घटनेपूर्वी कांहीं दिवस श्री. वालावलकर यांचेकडे त्यांना श्रीसाईबाबांनी शिरडीस दिलेल्या दृष्टांता प्रमाणेच आगमन झाले होते. भिवपुरीस जावून राहाण्याची त्यांना आज्ञा झाली होती, व त्या प्रमाणे त्यांचे वास्तव्य तेथे कांहीं दिवस होते. त्या काळांत त्यांना स्वतःला या जागृत स्थानाची अनेकदा प्रचीति आलेली आहे.

दुसरी घटना म्हणजे त्यांचे सुमारास श्री. कुमारसेन समर्थ व कमिटीचे कांहीं सभासद यांची अचानक ते शिरडीस जात असतां गांठ पडली. त्यांचे कानावर ही हकीगत पडल्यावरुबर त्यांनी या धुनीवरील छप्पर व बाजूचे बांधकाम स्वखर्चाने सिमेंट काँक्रीटमध्ये बांधून दिले. सुरवातीस कांहीं वर्षे लांकडे व गंडेच्या कै. चव्हाण (डोंबिवली) यांचे कडून देणगीरूपाने मिळत होत्या. त्या नंतर कांहीं भक्तमंडळीकडून त्याप्रीत्यर्थ येणाऱ्या देणगीतून हा खर्च अब्याहत चालू असून ही धुनीमाई आजतागायत अहोरात्र तेवत असून उदी प्रसाद सर्वांना वाटीत आहे. शेवटी म्हणजे श्रीबाबांचे आशीर्वादाप्रमाणे धुनीची सुरवात झालेल्या नंतर मंदिर जीर्णोद्धारास अनेक भक्तमंडळी कडून देणग्याही मिळाल्या व येणाऱ्या सर्व अडचणी दूर होऊन ते काम नोव्हेंबर १९४९ अखेर पूर्ण झाले.

कै. श्री. केशवराव प्रधानांना "मी प्रतिमेशेवत भिवपुरीस आहेच" असे मागे वजावल्याप्रमाणे श्रीसाईबाबांनी वरील चमत्कार दाखवून आपल्या म्हणण्याची ही प्रचीतिच दिली नाही का ?

शिरडीवृत्त, ऑगस्ट, १९७२

श्रावण महिना असल्यामुळे साईदर्शनासाठी बाहेरगांवचे भक्तांची गर्दी बरीच होती. कांही कलाकारांनी श्रीच्यापुढे हजेरी दिली ती खालील प्रमाणे :-

कीर्तन १) संस्थान गवई, काव्यतीर्थ श्री. ग. वि. जोशी शास्त्री यांची कीर्तने नेहमी प्रमाणे एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली. (२) ह. भ. प. रामराव गोविंद पाटील, जि. बुलढाणा. (३) सौ. कमलाबाई रत्न-पारखी, जि. अकोला. (४) ह. भ. प. कमलाकर बुवा चौपडेकर, जि. बीड. (५) ह. भ. प. लक्ष्मणबुवा वाघचौरे, शिर्डी. (६) स्वामी नामानंद महाराज, सोलापूर.

प्रवचन :- (१) ह. भ. प. निवृत्तिबुवा गोंदकर, शिर्डी.

भजन, गायन (१) श्री. निनुजी महाराज भारुड मंडळ, नागपूर.

(२) जुने खेडले भजनी मंडळ, जि. नाशिक.

(३) श्री. मोहनलाल देवाणकर, दिल्ली.

(४) डॉ. बाबाजी व भक्तगण भजनी मंडळ, सिमला, दिल्ली.

रौप्यमहोत्सव कार्यक्रम :- १५ ऑगस्ट १९७२ रोजी सकाळी ७-३० वाजता माननीय श्रीयुत का. सी. पाठक साहेब, कोर्ट रिसीव्हर, यांचे शुभ हस्ते श्रीचे समाधिमंदिर गच्चीवर झेंडावंदन कार्यक्रम झाला, कार्यक्रमास श्रीसाई-नाथ माध्यमिक विद्यालयातील प्राथमिक शाळेतील शिक्षक वर्ग व विद्यार्थी विद्यार्थिनी उपस्थित होत्या. त्यामुळे कार्यक्रमास विशेष शोभा आली. मुलांना खाल व मोठ्या मंडळींना चहा देण्यात आला. अशाप्रकारे रौप्यमहोत्सव कार्यक्रम साजरा झाला.

गोकुलाष्टमी कार्यक्रम :- गोकुळ अष्टमी कार्यक्रमानिमित्त तीन दिवस श्री. तुकाराम बुवा आजगांवकर, परभणी, यांच्या कीर्तनाचा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. गुरुवार व गोकुळअष्टमी एकाच दिवशी असल्यामुळे भाविकांची भक्तिप्रेमामुळे फार गर्दी झाली होती. रात्री गुरुवारची पालखी झाल्यावर कृष्णजन्म कार्यक्रम झाला. दुसरे दिवशी गोपाळकाला कीर्तन झाल्यावर रात्री श्रीच्या रथाची मिरवणूक गावांतून फिरून मंदिरात आली. मिरवणुकीचे वेळी ग्रामस्थ लोकांनी भारुड कार्यक्रम केले.

माननीय लोकांच्या भेटी :- (१) श्री शर्मा, डेप्युटी कमिशनर, अॅग्रिकल्चरल सेक्शन महाराष्ट्र.

(२) श्री. आर. जी. साळवी, आय. ए. एस्, सचिव, समाज कल्याण, क्रीडा व पर्यटन खाते, महाराष्ट्रराज्य.

(३) डॉ. एम्. एन्. देसाई, मॅनेजिंग डायरेक्टर, महाराष्ट्र स्टेट, फायनान्स कॉर्पोरेशन.

(४) श्री. सुब्रह्मण्यम्, जिल्हाधिकारी, नगर.

हवापाणी :- शिर्डी येथील हवापाणी उत्तम असून रोगराई कांही नाही.

ऑगस्ट मधील

रु. १००१ पेक्षा जास्त देणगी देणाऱ्या भक्तांची यादी

अ.न	नाव	गांव	रक्कम	फंड
१	श्री. मूर्ती	मुंबई नं. ७	१०१	कोठी
२	श्री बाबुभाई मेहता.	मुंबई	११०	अन्नदान
३	श्री. रणधीर कपूर	मुंबई ७१	१०१	कोठी
४	श्री. सी. एस्. शियाल.	नागपूर	१०१	कोठी
५	श्री. आर्. व्ही. रजनी.	मुंबई	११०	अन्नदान
६	कै. श्री.एम्. मल्ली रेड्डी (नावें)	अनंतपूर, आंध्र	८०५	अन्नदान, कोठी
७	श्री. प्रभाकर शंकर मालखेडे	येवला	१०१	कोठी
८	श्री. जे. एन्. जैन	हैद्राबाद	१०१	कोठी
९	श्री. रमणभाई ए. पटेल.	बडोदा १	१०१	कायम फंड
१०	श्री. एम्. एन्. जैन	सिकंदराबाद	५०१	कायम फंड
११	श्री. एम्. एन्. जैन	सिकंदराबाद	१११	अन्नदान
१२	श्री. वसंत संघवी	मुंबई	११०	अन्नदान
१३	डॉ. मीनाबेन बी. कापडिया	मुंबई ६२	१०१	कोठी
१४	श्री. चंद्रकांत मेहता	मुंबई ३४	५०१	अन्नदान
१५	श्री. महेंद्र, पॅराडॉइज प्राइव्हेटस्. कं.	मुंबई	२५१	अन्नदान
१६	श्री. सी. एम्. भट्ट	मुंबई ५८	१०१	कोठी
१७	राधाकृष्ण स्वामी	बंगलोर	१२४	कोठी
१८	टिकमदास नारायणदास	बंगलोर	१०१	कोठी
१९	चंद्रभाई पी. पटेल	मुंबई ५२	५०१	अन्नदान
२०	सौ. विमलबेन सी. पटेल	मुंबई	१२५	कोठी
२१	मिस्. भीना सी. पटेल	मुंबई ५२	१२५	कोठी
२२	श्री. बाबूभाई	मुंबई	२२०	अन्नदान
२३	सौ. रमादेवी बऊर	मुंबई १	१८०	कोठी
२४	किसनकांत बिना बिडल	मुरादाबाद	१०१	कोठी
२५	चंद्रभाई पी. पटेल	मुंबई	५०१	रुग्णालय
२६	पारकर जनार्दन कृष्ण	मुंबई १९	१००	कायमनिधी
२७	श्री. मनसुखलाल जे. शेटी	मुंबई ५८	१०१	कोठी
२८	श्री. बटुभाई शेट	नागपूर	२००	रुग्णालय
२९	श्री. ए. कै. मेहता	मुंबई ५६	१०१	अन्नदान

३० श्री. बटुभाई शेट	नागपूर	३०१	कोठी, अन्नदान
३१ श्री. के. नारायणबाबा	हैद्राबाद	१०१	अन्नदान
३२ श्री. ज्योतीश चौर	मुंबई ७८	१००	कोठी
३३ करमशी कानजी चंदर	मुंबई ८०	१०१	कायम फंड
३४ जाँय फिल्म.	मुंबई ४	१०१	कोठी
३५ श्री. जयाजीराव शिंदे	कोल्हापूर	१०१	अन्नदान
३६ श्री. के. आर्. शहा	मुंबई ५२	११०	अन्नदान
३७ श्री. भास्कर अभिमान पाटील	चहुत्ते	१०१	कायम फंड
३८ श्री. बसैय्या स्वामी	कोडारीकोर्ट	३००	कोठी
३९ सौ. भानुमती प्रवीणचंद्र पारिख	मुंबई ५७	१०१	रुग्णालय
४० सौ. धानीबेन व्ही. लाड	ग्रॅंडफोर्ड (यू.के.)	१८५.४०	कोठी
४१ श्री. एल्. एम्. ग्वालानी	मुंबई १८	१०१	कोठी
४२ बेहरामजी अँटीया	कोडीपानी	१०२	कोठी
४३ डी. एन्. कुलकर्णी	त्रिनीनाद	१०१	कोठी
४४ श्री. वाय्. सी. देसाई	इथिओपिया	१००१	रुग्णालय
४५ श्री. बी. बी. देसाई	इंग्लंड	४००	रुग्णालय
४६ श्री. डी. के. मेहता	नैरोबी	१०१	रुग्णालय
४७ श्री. चिमणलाल पी. दालीया	मुंबई १६	१११.२५	अन्नदान
४८ सागर अँड कंपनी	नासिक	१०१	कोठी

कविता

संतांचीं लक्षणें
 श्री साईं समर्थ
 आजवरी साईनाथा
 कधीं फिटेल नयनांचें पारणें
 अघटित
 मुर्ती तुझी जागृत
 शिरडी माहात्म्य
 रूप पाहतां बाबांचें
 साईं धावा
 शिडीं नगरांत
 श्री साईं करुणाष्टक
 श्री साईं गीत
 साईं माय (अभंग)
 वास्तूंत ठसे पाउलांचे
 श्री साईं प्रार्थनागीत
 प्रेमधन
 भक्तिगीत

रा. वा. केळकर
 D. V. S.
 डी. बी. पोतनीस, पिंपरी.
 डी. बी. पोतनीस, पिंपरी.
 सौ. सुशीला हजारे
 सौ. सुशीला हजारे
 श्री. तु. नाईक
 श्री. तु. नाईक
 महादेव द. भिडे
 रमेश डी. चव्हाण
 कोंडाजी रा. भेंडे
 सौ. श्री शहाणे.
 सौ. श्री शहाणे.
 चित्रकार स. कृ. काळे.
 शाम जुवळे.
 श्री. लीला के. प्रधान.
 सौ. चंद्रकला ग. चाचड.

संतांचीं लक्षणें

सज्जन ते संत, ब्रह्म मूर्तिमंत । मागोवा तूं घेत जाई त्यांचा ॥१॥
 मागोवा घेतांना संतांचें लक्षण । घेई पारखून नीटपणें ॥२॥
 विषयीं लंपट संत तो नसावा । विरक्त असावा अंतर्बाह्य ॥३॥
 सुशील, सद्गुणी, असावा तो संत । खरा कृपावंत आर्ताढ्यां ॥४॥
 दुःखीता देखोनी, मन कळवळे । सदा तळमळे दीनासाठीं ॥५॥
 सर्वां मुख व्हावें, हीच एक इच्छा । ठेवी ना अपेक्षा लाभ्याची जो ॥६॥
 सर्वांभूतीं ज्याचें समान वर्तन । चितनीं निमग्न सदा राही ॥७॥
 अहंकार, लोभ, हर्ष, भय, क्रोध । नव्हे कधीं क्षोभ चित्ताच्या त्या ॥८॥
 निष्काम वर्तन मनानें वाणीनें । पूर्ण वैराग्यानें जिकी सर्वा ॥९॥
 राहोनी अलिप्त, दुसऱ्यासी मान । देई आवर्जून, ज्ञानी संत ॥१०॥
 चित्तीं सदा ज्याच्या नांदे कोमलता । वाचेंत नम्रता आढळेल ॥११॥
 सदा हरीपायीं जडे ज्याचें चित्त । तोचि खरा संत भूमंडळीं ॥१२॥
 जालि, वय, लिंग, कोणताहि पंथ । भूषवितो संत आत्मज्ञानें ॥१३॥
 अजातशत्रुत्व झाला स्थायीभाव । संता नाहीं हाव प्रसिद्धीची ॥१४॥

ॐ तत्सत् ॥

रा. वा. केळकर.

श्री साईं समर्थ

(खालील सुंदर पद साईलीला, वर्ष १७, अंक ५ मध्ये प्रसिद्ध झाले होते. अतिशय सोपे अर्थवाही शब्द आणि अत्यंत गोड चाल, यांमुळे हे पद हरेक प्रसंगी गाण्यासारखे असल्याने ते येथे देत आहो.)

राग—कलिंगडा; ताल—दीपचंदी.

हम तो शरण चरणमें तुम्हारे, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥१॥

तुमको कहते बाबासाई, सबको अघटीत माया दिखाई ।
तुमने पानीके दीपक उजाले, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥१॥

साईं ! अजब है तुम्हारी रचना, मुधरा रोगी, अभक्त दिवाना ।
अपने भक्तोंके भवबंध खोले, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥२॥

तुमको शरण जो कोई आया, उसका सबही दुःख मिटाया ।
अपने बच्चोंके तरह सँभाले, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥३॥

कभी न छोडा अपना ठिकाना, फिरभी घरघरकी बातोंको जाना ।
अपने सेवक चुनचुन निकाले, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥४॥

सूनोजी, सुन लो अर्जी हमारी, हमको हंरान करते षड्वैरी ।
भक्ती रसके पिला दो प्याले, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥५॥

गुरुदास कहे बाबासाई, माँगूँ सद्गुरु सेवा मिठाई ।
तुम हो स्वामी दयालू अकेले, साईं शिरडीके रहनेवाले ॥६॥

—डॉ. व्ही. एस्—

आजवरी साईनाथा तूं दयावना

(चाल - आकळेना अघटित घटना)

आजवरी साईनाथा SS

तूं दयावना मजला SS ॥६॥

होउनीया माशी माता

अहर्निश संकट येतां

तारिलेसी मज भगवंता SS

तूं दयावना मजला SS ॥१॥

घडली न तिळभर सेवा

नाही केली पूजा देवा

तरीहि साथ करीसी अनंता SS

तूं दयावना मजला SS ॥२॥

ऐकियलें कीर्तनीं देवा

केली भक्तांची तूं सेवा

सत्य सत्य दावी नाथा SS

तूं दयावना मजला SS ॥३॥

तव चरणांचा बास

लाभो मज अहर्निश

जगति तूंच एक अनाया SS

तूं दयावना मजला SS ॥४॥

- डी. बी. पोतनीस, पिंपरी

* *

कधीं फिटेल नयनांचें पारणें

चाल :- एक रुपया सांगे मजला.

कधीं फिटेल साईनाया पारणें नयनांचें

घडेल दर्शन दिवस सरतील दारुण दंवाचे -ध्रु०-

कितेक यात्रिक येती जाती तव चरणांपाशी

भेटीदाखल ठेवुनि चरणीं कनकांच्या राशी

मी तर देवा तुझा भिकारी दारिद्र्य विश्वाचें

घडेल दर्शन दिवस सरतील दारुण दंवाचे -१-

माय बाप अन् बंधु भगिनी

हीं मम बाळें सहचारिणी

रक्षिलेस तूं या मम सदनीं

अगाध महिमा तुझीच करणी

हृदय विना तुज देउं न शकतीं प्रतीक प्रेमाचें

घडेल दर्शन दिवस सरतील दारुण दंवाचे -२-

बाळपणीं मी खेळ खेळलों तरुणपणीं संसार

संसारसागरीं नौकेचाही दिलास मज आधार

घडेल दर्शन जेव्हां साई कमल चरणांचे

मुटेल तेव्हां आजवरीचें पारणें नयनांचें

हेंच मागणें दर्शन द्यावें कमल वदनाचें

साईनाया फिटेल तरी रे पारणें नयनांचें -३-

- डी. बी. पोतनीस, पिंपरी.

श्री. सतीश बंधुजी वैद्य

व सौ माधवी सतीश वैद्य

२४, कर्णिक चाळ, कुर्ली रोड, अंधेरी, मुंबई ६९

यांस १८ जून १९७२ रोजी पुत्र झाला.

पुत्राचे नांव राहुल ठेवले.

चि. राहुलवर साईबाबांची कृपा असो.

अघटित

शिरडी ग्रामीं अघटित घडलें
निबतरुतळीं बाळ प्रगटलें ।
आठ वर्षांचें वय सानुलें
रूप मनोहर ! तेज आगळें ॥

पाहुनि विस्मित जन झाले ॥१॥

शिरडी ग्रामीं० ॥१०॥
कोण ? कुणाचा ? तूं कुठला ?
नाना परिनें पुसती त्याला ।
पाहुनि मूर्ती आयाबाया गहिबरून गेल्या
बाळ कुठला ! कृष्णातीरिचे दत्तगुरु आले ॥२॥

शिरडी ग्रामीं० ॥

धन्य धन्य ते शिरडीचे जन
केले त्यांनीं अगणित पुण्य ।
भावभक्तिच्या बळें दत्तदिगंबर आले
साईनामें दत्तगुरु गोदातीरीं राहिले ॥३॥
शिरडी ग्रामीं अघटित घडलें ॥

— सौ सुशीलाबाई हजारें

मूर्ति तुझी जागृत

श्री समर्था सद्गुरुनाथा । मूर्ति तुझी जागृत ।
समाधी मंदिरांत देवा मूर्ति तुझी जागृत ।
बोल आपुले देवा । तुवंतीमधुनी हाडे बोलतील
मुंगीसारखी रोघ लागेल । येथ दर्शनार्थ ।
भक्तासवें डोलत । राहिल माझी तुवंत ॥१॥

समाधी मंदिरांत ॥

तव आज्ञेनें मंदिर उभविती । भक्तराज श्रीमंत बुटी ।
मुबक साजिरे पूर्ण जाहलें । मंदिर शिरडीप्रती
बसवायाची होती ना बाबा मुरलीघर मूर्ति
सद्गुरुनाथा साईसमर्था । भक्तरक्षणार्थ
मुरलीघर होऊनी आपण । बैसलांत येथे ॥२॥
तव मुखावर हास्य विलसतें । क्षणांत वाटे मूर्ति बोलते ।
जो तो सांगे ज्याला त्याला । अनुभव आपुला वेगवेगळा ।
कुणास दिसती दशरथनंदन । कुणास पंढरीनाथ ।
मिटल्या नयनीं मला दिसला । शंभो बोलाताथ ।
रुळतो सर्प गळ्यांत । देवा मूर्ति तुझी जागृत ॥३॥

— सौ. सुशीलाबाई हजारें

शिरडी माहात्म्य

साईबाबांची माझ्या हो काय सांगूं मात
साईबाबा माझे माय आणि तात ॥४८॥

शिरडीत बसे माझा साई नाथ
दर्शनार्थ जमती तेथे भक्त दीन रात ॥१॥

दीन दुबळ्यांची बाबा करितात साथ
अहोरात्र जळते तेथे समईत वात ॥२॥

विसरून भवार्चिता भक्त गात गीत
बाबा द्वारका साईत शोपती निवांत ॥३॥

आहे परी भक्तासाठीं चित्त ते अशान्त
ओसंडून आले प्रेम उदण्ड नेत्रांत ॥४॥

निवाचीया झाडाखालीं वाहातें अमृत
नित्य धुनीत पेटतो ऊद अहोरात्र ॥५॥

जातीपंथ विसरून चाले अध्यात्माची वाट
मुक्ति जोडुनिया कर सदा लीन समाधीत ॥६॥

येथे अंकुरले बीज गोदामाईच्या कुशीत
कसें बहरून आले पाहा अध्यात्माचे शेत ॥७॥

नित्य चालतें भजन हरिनाम राऊळांत
बाबा ऐकती पाहाती आरतीचा नवा थर ॥८॥

सर्व धर्मी समानत्य इथे नांदे शिरडीत
तेज उफाळून येतें शोपलेल्या समाधीत ॥९॥

मन माझे तेजाळले साईबाबा सान्निध्यात
शिरडीसारखे स्थळ नाहीं देखिले जन्मांत ॥१०॥

— कवि - श्री. तु. नाईक, एम्. ए, डोंबिवली.

रूप पाहतां बाबांचें

रूप पाहतां बाबांचें । झालें समाधान माझें ॥१८॥

बाबा पूर्ण अवतार, दीनजनांचा आधार ।

जणीं तारावया जन, ब्रह्म अवतारे पूर्ण ।

नको कार्य आणि दुर्जे ॥१९॥

चराचरीं त्याची सत्ता, नसे अंतरीं अहंता ।

स्वयें राहिला उधडा, जगा नेसवी कपडा ।

वाहे जगताचें ओझें ॥२०॥

आता नमूं साईनाथा, पूर्ण ब्रह्माचा जो गाभा

वेद पुराणें बोलला, दाखवून नाना लीला ।

नररूप जो ब्रह्माचें ॥२१॥

चराचर व्यापुनीयां, दावी दशांगुळें माया ।

जया व्यय विकृतींना, रूप दाखवून नाना ।

दुःख जाणती जगाचें ॥२२॥

शिरडीचें भाग्य थोर, अवतारे पंढरपूर ।

जधीं समाधी घेतली, सारी धरा हेलावली ।

पेरिलीं अध्यात्माचीं बिजें ॥२३॥

— कवि - श्री तु. नाईक, एम्.ए., डोंबिवली.

साईधावा

साई माऊली धाव पाव झडकरी

संकटा माणून संकटें येती ।

गांजून गेलीं सर्व परी ॥१॥ साई माऊली

दुःख मनिचें सांगूं कुणा मो

कुणी नसे हो वाली मला ।

आंत जळतें हृदय माझें ।

टाकी त्यावरी प्रेम झरा ॥२॥ साई माऊली

मूल रडतां माय घेते

काम टाकनी त्या कडेवरी ।

तशीच दिसते माय माझी

साई अभय देत ते मला करीं ॥३॥ साई माऊली

आई भेटतां मूल हासतें ।

दुःख सारें आपलें विसरनि ।

तसें झालें आज मला तें ।

माय साई माझी पाहुनी ॥४॥ साई माऊली

आवाज येतो कानी माझ्या ।

नको चिंता तू करी ।

मी आहे ना पाठीराखा ।

आनंद होईल वा तुझे घरी ॥५॥ साई माऊली

—महादेव दत्तात्रय भिडे

शिर्डी नगरांत

चला शिर्डी नगरांत
घेण्या साईचें दर्शन
साईबाबा कृपावंत
तुझे करील कल्याण ॥१॥

दया, क्षमा, शांतिचें रे
शिर्डी पवित्र ठिकाण
भवभय चिंता हरे
घेतां साईचें दर्शन ॥२॥

कृपाबळाने तुझीया
नरनारी सुखी झाले
असेच तव नामानें
किती उद्धरून गेले ॥३॥

देवा एकच मागणें
तुझ्याकडे मागायचें
नित्य घडो तुझी सेवा
इच्छा आहे माझी हिच ॥४॥

— रमेश डी. चव्हाण

श्री साई करुणाष्टक

(प्रथमाध)

(चाल — आई म्हणोनि कोणी, आईस हांक मारी.)
आई म्हणोनि तुजसी । मी नित्य हांक मारी ॥१॥
मम माय माळली तूं । मजला कृपा करी तूं ॥
माया जशी मुलावर । करि दीन बालकावर ॥
तव प्रेम अतुल आई । मी नित्य हांक मारी ॥१॥
तूं माय, लेकरूं मी । तूं माय वासरूं मी ॥
वर्षाव करिसि आतां । तूझ्या कृपामृताचा ॥
तें प्रेम पाजि मजला । मी नित्य हांक मारी ॥२॥
दीनांसि तूं कृपाळू । पतितांसि तारकचि तूं ॥
कारुण्यमूर्ति तूंची । आधार बुडतियासी ॥
घेई कुशींत आई । मी नित्य हांक मारी ॥३॥
विठुमाई पंढरीची । अवधूत तूं दिगंबर ॥
ब्रह्मा-महेश-विष्णू । तूं व्यापिनी चराचर ॥
महिमा अपार आई । मी नित्य हांक मारी ॥४॥

— कोंडाजी रा. भेंडे.

श्री साई गीत

साई तूच मला आधार—
तुझ्या कृपेची पाखर मजवर
असतां व्हावें का रे मी बेजार ॥१॥

मला न माहित उदास होणें
तुझ्या कृपेचें कंठीं लेणें
उदी उलीशी भाळिं लावितां होतों संकटपार ॥२॥

नाम तुझें मी घेतां पावन
कळि काळाचें होतें मर्दन
भक्तावर तुझी माया अपरंपार ॥३॥

उगा कशाला खंत करावी
मूर्त तुझी रे हृदय धरावी
भवार्णवानुन तीच अंतीं तारणार ॥४॥

सौ. श्री शहाणे, डोंबिवली.

साईमाय (अभंग)

तरीच जन्मा यावें साईदास व्हावें ।
शिरडीसी जावें साई दर्शनाला ॥
सभीष बसतां हरे तहानभूक ।
साई सर्वसुख वाटतसे ॥

सदा या देहाला घडो शिरडीयात्रा ।
साईसम वाता कोणी नाहीं ॥

शरीर नाशिवंत होणारसे अंत ।
साईसत्त्वरित मोक्ष दावी ॥

सदा आळवावीं साईचीं वचनें ।
करा आवर्तनें उपदेशाचीं ॥

होरपळे दुःखें तरी जमे जीव ।
कनवाळू दीनांची साई माय ॥

सौ. श्री शहाणे डोंबिवली.

“वास्तूंत ठसे पाऊलांचे”

वास्तूत ठसे पाऊलांचे अव्याहृत
 खूण दैवत्वाची प्रत्ययास नित्यात
 पवित्र भूमीचे कणनकण आनंदांत
 भाग्य लाभलें जीवनाचें त्या भागांत
 जो जो येई स्थानाप्रत, वदे आनंदी आनंद
 भूमि संतांची पवित्र स्थान पुण्याईत
 अस्तित्व सुगंधी वातावरण नित्याचें
 खेळ अनुभवाचे प्रत्यक्षांत कायमचे
 नाद मधुर नादलहरी, गोल गोल फिरती
 संतोष मानवास देऊनी चित्तीं ठसती
 तेजोवलयें चमकती क्षणाक्षणास
 कृपादृष्टीचे सोजवळ प्रात्यक्षिक
 आनंद देऊन सार्थक करणें हेंच कर्तव्य
 वास्तूत परमेश्वरी अस्तित्व लाभतें फर्मास
 चित्रकार - स. कृ. काळे

श्री साई प्रार्थना गीत

हे सनातन नाथ - साई ॥१॥
 हे सनातन नाथ - साई
 सर्वव्यापक सर्व ठायीं
 तूंचि अससी जगत जननी
 नमन माझे तुजसि साई ॥१॥
 कथा जिवाची मम ही साई
 जवळि तुझ्या मी बसुनी गाई
 प्राणसखा तूं माझा म्हणुनि
 प्रेमपुष्प हें तुज मी वाही ॥२॥
 येति अक्षरें मंदिरांतुनी
 कृपा देविसी बंदन करुनी
 सूक्ष्मांतुनि मग येति रुपासी
 कृपा ही तरी तुझीच साई ॥३॥
 शब्दांतुनी ह्या हळूच येई
 ध्वनी तुझा तो मंजुळ साई ।
 अशा समयि मग भान हरपुनी
 तुझ्या सवें मी डोलत राही ॥४॥
 देई आतां मजसी स्फूर्ति
 कवन गावया मुक्त-कंठी ।
 गान जरी तो जीव गाई
 ध्वनी तयाचा तूंचि साई ॥५॥

— शाम जुवळे

सा. ली. ६

प्रेमधन

(कवयित्री - श्री. लीला के प्रधान)

काय दिलें तूं तें कैसें भी सांगावें ।
सांगितल्याविना तें उमजलें ।
उमजलें चित्तीं, रुतलें मनांत ।
भिनलें श्वासांत प्रेमधन ॥१॥
ऐसें मोठें धन लाभलें मजला ।
देतां घेतां नाहीं संपलें तें ।
होय वाढ त्याची प्रहर दिवशीं ।
जसा वाढे शशी चांदरातीं ॥२॥
चांदरात माझ्या फुलली मनांत ।
सर्वत्र प्रकाश ओसंडला ।
दिव्य तो प्रकाश पाहुनी निमाले ।
डोळे माझे न्हाले प्रेमाश्रूनीं ॥३॥
देवा ! एक ध्यास प्रेमांत जगावें ।
प्रेम वाढवावें ठायीं ठायीं ।
मजवर केला प्रेमाचा वर्षाव ।
ऋणी मी राहीन भक्तिमार्गी ॥४॥

भक्तिगीत

(चाल - रघुपति राघव गजरी गजरी)

- सौ. चंद्रकला ग. चाचड-

साई साई गजरी गजरी । दुमदुमली ही शिरडी नगरी ।
दुमदुमली ही शिरडी नगरी ॥
'अल्ला मालिक' अखंड वदती । सद्गुरु साईबाबा वदती ।
सद्गुरु साईबाबा वदती ॥
मशिदी बसली मनि मी पुजिली । श्री साईची मूर्ति सावळी ।
श्री साईची मूर्ति सावळी ॥
पाहुनि प्रेमळ सुंदर मूर्ती । आनंदानें आंसू झरती ।
आनंदानें आंसू झरती ॥
दीन बयाळू साई माउली । संकट समयीं धावुन येई ।
साई साई गजरी गजरी । दुमदुमली ही शिडी नगरी ।
दुमदुमली ही शिडी नगरी ॥

हिंदी विभाग :—

१ विश्वकुटुंबी साईबाबा	न्या. मे. भ. रेगे
२ श्रीसाईबाबा की अद्भुत कृपा	श्रीमती सुशीला कुलशेष्ठ
३ सुंदर युवा रूपमें दर्शन	सौ. मीना पां. खाडिलकर
४ बाबाकी दिव्यदृष्टी	साईलीलासे
५ नमन श्रीसाई बारबार [कविता]	राधाकृष्ण गुप्ता 'चेतन'

विश्वकुटुंबी श्रीसाईबाबा

सच्चिदानंदरूपाय मायातमविनाशिने ।

निर्मलाय प्रशान्ताय साईनाथाय ते नमः ॥

आध्यात्मिक तत्त्व भारत भूमि में सनातन काल से सर्वोत्कृष्ट एवं सर्वोच्च आदर्श रहे हैं। आज जब कि विश्व में भौतिकवाद अपनी सीमाएँ विस्तृत करता जा रहा है, तब हमें भारत में आध्यात्मिक एवं नैतिक तत्त्वों (शक्तियों) का एक ऐसा सुन्दर सामंजस्य देखने को मिलता है, कि जिसके आवरण में भौतिकवाद का रूप नगण्य - सा प्रतीत होता है।

भगवान् श्रीकृष्ण ने गीता में कहा है —

परित्राणाय साधूनां विनाशाय च वृष्कृताम् ।

धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे ॥

जब जब इस संसार में पाप की अत्यंत अभिवृद्धि होती है और कर्तव्य के पथ पर चलने वालों के मार्ग में अनेक बाधाएँ उपस्थित हो जाती हैं तब अन्याय और अत्याचार के युग का अन्त करने के लिये समय समय पर उस महान् शक्ति का मानवीयरूपों में, जन जीवन को शुंखलामुक्त करने और उनका मार्ग-दर्शन कराने के लिये आविर्भाव होता है।

भारत की आध्यात्मिक परंपरा को समय समय पर गौरांग महाप्रभु, रामकृष्ण परमहंस, तुलसीदास, सूरदास, गुरु नानक, गुरु गोविंदसिंह, श्री ज्ञानेश्वर, रामदास, एकनाथ, नामदेव, तुकाराम एवं अनेक महान् सन्त विभूतियों ने जीवित रखा है। इन महान् सन्तों के नाम आज भी प्रत्येक गृह में श्रद्धा एवं आदर के साथ लिये जाते हैं।

एक ऐसी ही महान् विभूति शिरडी में श्रीसाईबाबा हो चुके हैं, जिनके श्रीचरणों की सेवा करने का सौभाग्य इस लेखक को १९१० से १९१८ तक प्राप्त हुआ था।

श्रीसाईबाबा के रूप में उपनिषदों की शिक्षा निःस्वार्थ भाव से स्वयं हमारे मध्य सशरीर हो गयी थी। उस निःसीम अनंत में विलीन होने की परमानन्द की स्थिति से नीचे उतरकर उन्होंने उन गुणों का अपने जीवन के उदाहरणों द्वारा, जिनसे मनुष्य उस अनंत शक्ति से अभिन्नता को प्राप्त हो, दिग्दर्शन किया।

उस सनातन सत्य की खोज एवं प्रेम के अतिरिक्त उन्होंने किसी धर्म विशेष का प्रचार नहीं किया, और न मानवता को विभाजित करने वाले किसी धर्म विशेष के सिद्धान्तों का ही उन्होंने प्रतिपादन किया। बल्कि उनकी वृत्ति 'वसुधैव कुटुम्बकम्' की थी - अर्थात् उनकी दृष्टि में सारा विश्व ही एक कुटुम्ब था।

कभी कभी वे अपने आप को परब्रह्म कहते थे। परंतु साधारणतः वे कहा करते थे कि 'अल्लाह मालिक है;' हम सब उस सर्वशक्तिमान् की ही सन्तान हैं, अतः विनम्रतापूर्वक रह सब से प्रेम करो। राम और रहीम उनके लिये एक थे। उनके दैनिक जीवन की शिक्षाओं में हमें एक ऐसे गुरु का रूप देखने को मिलता है, जो कठोर सिद्धान्तवादी न होकर, ईश्वर की खोज करनेवाले साधक के आदर्श मार्ग में एक प्रकाशस्तंभ के समान हो।

श्रीसाईबाबा के वंश और बाल्यावस्था का इतिहास रहस्य के गर्भ में छिपा हुआ है। गत शताब्दी के अंतिम वर्षों में वे शिरडीमें आये थे, परंतु उनकी प्रसिद्धि सन् १९०९-१० से फैली, जब कि श्री. एच्. एस्. दीक्षित, श्री. गोविंदराव दाभोलकर (हेमाडपंत), श्री. गोपालराव बूटी और अन्य प्रतिष्ठित एवं अनुभवी व्यक्तियों ने साईबाबा का प्रथम दर्शन किया।

श्रीसाईबाबाने १५ अक्टूबर १९१८ को समाधि ग्रहण की। बाबा के जीवन में उनके आदर्श जीवन की महिमा केवल महाराष्ट्र तक ही सीमित रही थी। परंतु उनकी दिव्य आत्माने आज भी अपने पवित्र कार्य और उद्देश्य पूर्ति के हेतु आदरणीय श्री. नरसिंहस्वामी को अपने संदेश को भारत के अन्य भागों तक पहुँचाने के लिए प्रेरणा प्रदान की है। फलतः शिरडी का वह क्षेत्र आज सभी के लिए एक पवित्र धाम बन गया है।

-मे. भ. रेगे.

न्यायमूर्ति, उच्चन्यायालय, इन्दौर

श्रीसाईबाबा की अद्भुत कृपा

लेखिका - मुशीला कुलश्रेष्ठ, कोटा, राजस्थान

गत वर्ष, जब कि बच्चों के स्कूलों की गर्मियों की छुट्टियाँ थी, मेरे भाई के बच्चे मेरे यहाँ आये हुए थे। ऐसे ही एक दिन बच्चों ने संगीत का कार्यक्रम छेड़ा। मेरी लड़की को हारमोनियम लाने को कहा। जब वह हारमोनियम ला रही थी, मुझे उसके कान में से इयरिंग गिरा हुआ दिखाई दिया। मैं उसे कहने को ही थी कि “देखा?” वह गिर भी पड़ा। घर में सब तरफ ढूँढा मगर नहीं मिला। मेरी भतीजी (भाई की लड़की) ने मुझे तुरन्त सुझाया “बुआ, शिरडी साईबाबा के नाम प्रसाद बोलो, अभी इयरिंग मिलता है”। मैंने उसको ढाल दिया और साईबाबा के नाम पर हँसी भी और भला बुरा भी मुँह से निकला, चूँ कि उस समय तक बाबा के विषय में मुझे कुछ परिचय भी न था। आखिर वह इयरिंग मिला भी नहीं।

बाबा कितने दयालु हैं! इतने पर भी जहाँ उनको मुझसे नाराज होना था वहाँ उन्होंने मुझ पर कितनी कृपा दिखायी। अक्टूबर की बात है। नवरात्रि के दिन चल रहे थे, मेरे भाई का लड़का उन दिनों कहीं से आ पहुँचा, जैसे बाबा ने ही उसे अपनी महिमा मुझे दिखाने के लिये भेज दिया हो। मैं कई वर्षों से हठिले रोगों से उलझकर अपने आप से जूझ रही थी। अचानक ही नवरात्रि की पंचमी तिथि को मुझे पेट का ‘कॉलिक पेन’ (आंतोंका दर्द) हुआ। मैं अस्पताल में दाखिल हो गयी। डाक्टर ने आपरेशन के लिये तैयार कर दिया। मगर उसी समय जब कि मुझे आपरेशन के लिये लजाया रहा था अचानक ही फिजिशियन राउन्ड पर आये और उन्होंने मुझे आपरेशन थियेटर जाते हुए रूकवा दिया, जब कि यह उनके राउन्ड का समय भी न था। रात के ग्यारह बज रहे थे। मैं तो यही कहूँगी कि ये साईबाबा ही थे, जिन्होंने उस समय मुझे आपरेशन से रूकवाया, चूँकि उस समय मेरा आपरेशन होना खतरे से खाली नहीं था। मुझे डायबिटीज भी है जिस में आपरेशन होना ठीक नहीं है।

उसी समय का दूसरा दृष्टान्त भी कम आश्चर्यजनक नहीं है। जिस समय मुझे आपरेशन के लिये तैयार किया जा रहा था उस समय नर्स ने मुझे गले और हाथ के जेवरों को उतारने को कहा। मैंने सब उतार कर मेरे पास खड़े हुये भतीजे को, जो कि इन्दौर से आया हुआ था, उसे दे दिया। उसने मेरा सारा जेवर मेरे घर ले जाकर मेरी सास को दे दिया और कहा कि, “दादीजी ये बुआ की चीजें सँभाल लीजिये। चूँ कि वह उस समय खाना बना रही थी उसके आटे के हाथ थे, उन्होंने बरामदे में रखी हुई भोजन-मेज की ओर इशारा

करते हुए कहा- “अभी उस पर रख दो, मैं अभी आटे के हाथ धोकर उठा लेती हूँ” उतनी ही देर लगी जितनी कि उन्होंने हाथ धोये। उन सोने के जेवरों में से किसीने हाथ की अंगूठी गायब कर दी। सास बेचारी बड़ी ही परेशान हुई कि अंगूठी कहां चली गयी। किन्तु उन्होंने मुझे अस्पताल में आकर मुझे नहीं बताया, क्यों कि मैं बीमार थी। जब मैं ठीक होकर घर आयी तब पहनने के लिये अपनी चीजें माँगी। चीजें मिलने पर जब अंगूठी का पता मुझे चला तब मन को बहुत दुख हुआ। सास भी परेशान थी। जब भतीजे को मालूम पड़ा कि अंगूठी उसकी रखी हुई चीजों में नहीं है तो उसे भी बहुत बुरा लगा। वह शिरडी के साईबाबा का पूर्णरूप से भक्त है। उस रोज गुरुवार था। उसने उपवास रखा हुआ था। सारा दिन वह बाबा से यही प्रार्थना करता रहा कि “बाबा! यह मेरी प्रतिष्ठा का सवाल है, यदि अंगूठी नहीं मिली तो कहीं कोई यह न समझ ले कि मैंने ही अंगूठी बीच में रख ली है। उपवास खोलने के पहले आरती के समय उसने बाबा को प्लैन्चेट पर याद किया और बाबा से बहुत अनुनय विनय की कि “अंगूठी बताओ, बाबा, कहां चली गयी?” बाबा को भी अपने भक्त का कितना ख्याल रहता है! फौरन बाबाने प्लैन्चेट पर आकर उस चोर का नाम बता दिया जिसने कि अंगूठी ही नहीं बल्कि साथ में चाँदी की तश्तरी और दूसरी छोटी मोटी चीजें भी रख ली थीं। सब की सब बाबा की कृपा से मिल गयीं। इसी बीच में अस्पताल से घर आने के दूसरे या तीसरे दिन में जब करीब ११ बजे मैं पेट के दर्द से बहुत पीड़ित थी उस समय बाबाने आँखों के सामने गोलाकार में प्रकाश ही प्रकाश कर दिया और इस प्रकाश के बीच स्वयं आकर दर्शन दिया, मानो उस कष्ट में मुझे शांति और तसल्ली देने आये हो। मैंने जब उन्हें देखा तो कुछ क्षणों के लिये मैं अपना कष्ट व पीड़ा भूल गयी और मैं उस महान् आत्मा के विषय में सोचने लगी कि क्या ये शिरडी के साईबाबा ही तो नहीं हैं जिनके विषय में मैं अपने भतीजे व भतीजियों से सुनती हूँ? जिन्होंने मेरी अंगूठी व दूसरी चोरी गयी वस्तुओं को दिलवाया? उस समय तक मेरे पति भी शिरडी साईबाबा को नहीं जानते थे; नाम जरूर वे उन भाई के बच्चों से सुन रहे थे। मैंने उन्हें जब शिरडी के साईबाबा ने मुझे दर्शन देने के विषय में बताया तो उन्होंने मुझे यही बार बार कहा कि और कोई भी नहीं हो सकता, साईबाबा ही होंगे। मैंने उन्हें कभी देखा नहीं। उनकी कोई तस्वीर नहीं देखी। मेरी समझ में कुछ नहीं आया किन्तु मान जरूर लिया, वे ही होंगे। मगर मन में अभी फोटो देखने की तीव्र इच्छा जागृत हो गयी। दो माह पश्चात् जब मैं कुछ स्वस्थ सी हुई तो

किसी के यहाँ मिलने गयी। उन के यहाँ पूजा में रखे हुए बाबा के फोटो पर ध्यान गया। देखते ही उछल पड़ी, अरे! ये ही तो वे साधु हैं जिन्होंने मुझे एक दिन दर्शन दिये थे। अब क्या था! बाबा के प्रति मन में प्रेम व भक्ति का भाव उदित हुआ। मन में आया कि मैं भी कहीं से फोटो खरीदूँ और बाबा का ध्यान व पूजा करूँ। दो-तीन माह तक तंग हो बहुत छटपटायी बाबा का फोटो पाने के लिये। एक दिन ऐसा व्यक्ति कोटा में दिखायी दिया, जहाँसे चार-पाँच फोटो पूजा के लिये खरीदे और अपने घर में एक छोटासा मंदिर बाबा की पूजा के लिये बनाया।

चैत्रमाह के नवरात्रि दिनों में फिर वही पेट का दर्द हुआ। डाक्टर को मालूम था कि यह तीसरी बार दर्द हुआ है, इसलिये वह बहुत घबरा गया। एक तरफ आपरेशन करना भी बहुत अनिवार्य था, नहीं तो परिणाम मृत्यु थी। डाइबिटीज, हाई ब्लडप्रेसर व दूसरी संकुल बीमारियाँ होने पर आपरेशन करना भी बहुत खतरनाक था। डाक्टर इस समय आराम के लिये जो भी इंजेक्शन दे रहा था उसी से तीव्र प्रतिक्रिया हो जाती थी। डाक्टर घबरा गया। फिर भी उसने आपरेशन करने का निश्चय किया। आपरेशन की सारी तैयारियाँ हो गयीं। मुझे स्ट्रेचर पर ले जाया गया। जैसे ही आपरेशन थियेटर में जाने को ही थी कि बाबा का भेजा हुआ दूत फिर वहीं गेट पर खड़ा मिला—वही पहले वाला डाक्टर। उस फिजिशियन ने सर्जन को रोक दिया। चार-पाँच डाक्टर्स की सभा हुई और यही तय किया गया कि मरीज का आपरेशन अभी नहीं किया जाएगा। सब परमात्मा पर छोड़ दिया गया। डाक्टर भी काफी परेशान थे। अस्पताल में दाखिल हुए छठा दिन था। रात को ग्लूकोज की बोतल चढ़ रही थी। मेरे पतिदेव को भी नींद लग गयी थी। मेरी भी आँख लग गयी थी। नींद में मुझे ऐसा लगा कि किसी ने मेरा हाथ बड़े ही अच्छे तरीकेसे पकड़ा हुआ है। यकायक आँख खुल गई। देखा कि किसी का हाथ मेरे हाथ को थामे हुए है। वह मेरे पतिदेव का हाथ नहीं था। पहले तो डर गयी उस हाथ को देखकर। कई प्रकार के विचार अच्छे और बुरे मन में आये फिर साहस कर उस हाथ की ओर देखा। हाथ कुछ समय में ही अदृश्य हो गया। बाबा से प्रार्थना की, कि “बाबा, सिवाय आप के कौन हो सकता है? मुझे बहुत डर लग रहा है। यदि आप स्वयं ही हैं तो दर्शन दे कर मेरे मन का भ्रम दूर कीजिये।” कुछ देर में बाबा स्वयं आकर दिखाई दिये। मन को विश्वास हुआ “धन्य है बाबा” इतना स्थूल है आपको हम लोगों का! आप बड़े ही कृपालु हैं! आप की महिमा इस मुख से कैसे कहूँ?”

अस्पताल से छुट्टी मिली यह कह कर कि आपरेशन करना तो बहुत जरूरी है पन्द्रह बीस रोज में तौर्मल हो जाओ तब आपरेशन करेंगे। डाक्टर से राय

लेकर मेरे पति देव ने लम्बी छुट्टी के लिये अरजी दे दी। जब तक छुट्टी मंजूर हो कर आती है, बाबा की कृपा कई रूप में चमत्कार बनकर सामने आयी। सब से पहले देखा, बाबा के फोटो में शहद आया। उस के बाद धी जैसा चिकना सुगन्धित द्रव्य सारे फोटो पर आया। श्रीकृष्ण भगवान के फोटो में दूध आया। दूध की कई धारें बह निकलीं। अब भी हैं मगर अब सूख चुकी हैं। आप को आश्चर्य होगा की कोटा में जो कि शिरडी से इतनी दूरी पर है, बाबाने हमारे मन्दिर में उदी दे दी, जैसे किसीने मुठियाँ भर कर फेंकी हो। शहद से “३” बना। दूसरे दिन उस “ॐ” में कुमकुम व उदी भर गई। बाबा के आशीर्वाद वाले फोटो पर शहद से बने हुए हाथ दिखाई दिये। उनके चमत्कार जिसने जितने बताऊं उतने कम ही हैं। पता नहीं कैसे को में साईभक्तों के बीच यह बात पहुँची। हर रोज भीड़ लग गयी द शंकोकी।

अब मेरी बीच की लड़की जिस की उम्र ११ वर्ष की है, उसके उपर बाबा की बहुत कृपा है। जब भी बाबा को कुछ कहना सुनाना हो, उसके जरिये बाबा हम को कहते हैं उसके पास जब तब आते हैं (हर दिन नहीं) अब तो वह मेरी नहीं जितनी बाबा की बेटी है। वैसे तो हम आप सभी हैं बाबा के, मगर बाबा की उस पर विशेष कृपा है। बाबा जब भी अपनी उपस्थिति उसके अंदर बताते हैं तो वे उसके पेटपर ॐ वनाते हैं। चन्दन, मोगरा, व चमेली ऐसी तरह तरह की सुगन्धियों से वह सुगन्धित हो उठती है। कभी कभी उसकी आँखों के उपपर की भौंहें भी बाबा की उदी और कुमकुम से भर जाती है।

जिसने बाबा को सच्चे मन से पुकारा, बाबा जरूर उसकी मदद करते हैं। यह सब देखकर आप सब को चाहे विश्वास हो या न हो, मैं तो यही कहूँगी कि जिस पुकार से डूबते गजेन्द्र को भगवान ने बचाया उसी प्रकार बाबा भगवान ने मुझे नया जीवन दिया। जो छुट्टियाँ मेरे पतिदेव ने मेरा आपरेशन कराने के हेतु ली थीं उन्ही में हम सब बाबा के दर्शन के लिये शिरडी आये। कैसी आश्चर्यजनक बात है। बाबा ने हमारी लड़की को कहा “तुम्हारी मम्मी अब ठीक है, और आगे चलकर बिल्कुल ठीक हो जाएगी। आपरेशन नहीं करावें। शिरडी आवें।” सो हम लोगों का बाबा के कहने पर शिरडी आना हुआ। बाबा की कृपा हर तरह से साथ है। बाबा का जहाँ नामस्मरण हुआ, बाबा तत्काल उस के हुए।

सुंदर युवा-रूपमें साईदर्शन

लेखिका - सौ. मीना पां. खाडिलकर,

(राष्ट्रभाषा पंडित मालेगांव)

जीवनका भाग्यशाली क्षण था, १९६९ का। सुबहके सूरज के सुनहरे किरणोंसे द्वारका अंगन जगमगा रहा था। ९ का शुमार होगा। मेरे पति पांडुरंगराव ११००० व्होल्टेजके बिजली के शाँकसे, ईशकृपासे बचे थे, और भगवान की कृपा-छाया में, भक्तिसुगंध में, धुंध रहते थे। ऐसी ही मग्नता में पतिदेव द्वारपर कुर्सीपर बैठे, दाहिने हाथपर जली हुई कोमल त्वचापर मल्लिकार्जुन न बैठे इसलिये पतले कपड़े की थैली हाथ पर चढा रहे थे।

द्वार के उन सुनहरे किरणों में सुनहरा यौवन, चांदनी बिखरा चेहरा और निर्मल कपड़ोंको धारण किये युवकको द्वारपर हाजिर किया। सुस्वरूप युवक हरे रंग का रुमाल सर पर बांधा था और लुंगी, कुर्ती झोली और मौन हास्यांकित चेहरेके भाव लिये हमारे सामने खड़ा था। श्रीसाईका कैसा प्रकटीकरण था। कैसी तेजस्विता, निरागसता, और चैतन्य था।

हमारे घर का नियमही रहा है कि द्वारपर आये साधुसंत व फकीर कुछ न कुछ भिक्षा लिये बिना नहीं लौटेंगे। साधुओंको शुचितापूर्ण ज्ञान, गेहूँका आटा गुड; और भीखमंगेको अन्न।

जब श्रीसाईका प्रतिरूप द्वारपर खड़ा था तब मैं पूजापाठकी तैयारीमें ही थी। फकीररूप देखकर सोचा, आज गुस्वार है। तुरंत कटोराभर आटा व गुड लेकर पांच पैसोंके साथ झोलीमें छोड़ दिया। मैं मुडकर लौटने लगी। तब-तकतो फकीरजी शांतिसे खड़े थे। न भगवानका जयघोष, न भिक्षाकी माँग!

अचानक गुनगुनाहट सुनाई दी, और दाहिने हाथको उठाकर प्रश्नार्थक अभिनयसे फकीरजी मेरे पतिको पूछने लगे, “हाथ को क्या हुआ?” शायद वह गूँगा था।

पतिने बिजलीके दियेकी ओर उंगली-निर्देश करते हुये कहा, “ओऽऽओऽऽ बिजलीका शाँक लगा, जल गया, किस्मत है”।

साईने मुस्काराकर संदेश दिया, “बऽऽ बऽऽ स्तरवारको पांऽऽ पांऽऽ च (पाँचो उँगलियोंसे) फूऽऽऽ फूल उतारकर फेंके। अभिनय किया डीढ़ उतारनेका।

हम बात समझे और सोचने लगे (अज्ञानी जो ठहरे न?) सामने देखा तो कहाँ गये साई? गायब! न दूसरोंके द्वारपर, न गलीमें, न गाँवमें! किन्तु मर्जपर मानो जादू फेर गया और अमोघ उपाय मिला।

मनही मन हम दोनों को समाधान व आनंद मिला। साक्षात् श्रीसाईका दर्शन हुआ और संदेश भी प्राप्त हुआ।

हम दोनों धन्य हुए।

बाबा की दिव्य दृष्टि

मजदूरी का भुगतान यदि शीघ्र और मजदूरों के लिये सन्तोषप्रद हो तो वे अधिक उत्तम कार्य करेंगे, लगनसे कार्य करेंगे फिर कार्य छोड़ने एवं हड़तालों को कोई स्थान न रह जायगा और नही मालिक और मजदूरों में वैमनस्य पैदा होगा.

—साई सच्चरित, अ. १९

(श्रीसाईबाबाने साठ साल पूर्व ये वचन कहे थे। आज की परिस्थितिमें ये वचन कितने सत्य मालूम होते हैं। बाबा जैसे महात्माका द्रष्टापन भी इससे प्रतीत होता है।)

नमन श्रीसाई बार बार

दरस-लाभ का भाग्य मेरा, आया तब दरबार ॥१॥

पूर्व जन्म के शुभ कर्मों से

जागी मेरी सुप्त चेतना

संतजनों के दर्शन की अब

उठती मन में प्रबल भावना

तब पादुका के दर्शन से प्रभु, मिला मुझे आधार ॥१॥

विविधरूप में तुम हो आये

“साईरूप” में मुझको भाये

सदैव बढ़ती आस मिलन की

घट घट में जो रहे समायें

गोदावरी के तट पर प्रकटे, “श्रीसाई” साकार ॥२॥

ज्ञान-भक्ति बैराग्य तुम्हीं हो

पतितोंके सौभाग्य तुम्हीं हो

सकल चराचर, बूढ़े तुमको

प्राणों की वह ज्योति तुम्हीं हो

संकट हरने, सकल जनों के प्रभु होते अवतार ॥३॥

— राधाकृष्ण गुप्ता “चितन”

“वसुदेवसुतं देवलं कंसचापूरमर्दनम् ।

देवकीपरमानंदं कृष्णं वंदे जगद्गुरुम् ॥”

English Section

1. Sri Sai Baba (Poem) *Bakht N. Moolchandani.*
2. Rationale of Sai - ism *Prof. D. D. Parchure.*
3. Baba's Mahasamadhi Message *Radhakrishna Swamiji.*
4. The Incredible Sai Baba (Review)
5. Shri Sai Baba-My Shraddhanjali
— *S. B. Sukthankar.*
6. Reminiscences *P. R. Avasthi.*
7. Sai Kripa *Rao Sindhia Brahmoji.*
8. Sai Baba and His Lila *J. N. Bose*
9. Sai Baba and Naga Sai, Coimbatore.
- 10 Doctor of Doctors, Shri Sai Baba
Dr. Anil Kumar.
11. My experience at Shirdi *C. K. Ramanatha Chetty.*
12. How I knew My Master *K. Gurumurty.*
13. Amazing Experiences *Dr. P. Venkaiah.*
14. Sai Baba Temple, Panvel-A Miracle
Sai Savak.
15. List of Donors, Shirdi, August 1972.
16. .... do ..... Bombay, ...do

SHRI SAI LEELA

ENGLISH SECTION

VOLUME 51

OCTOBER 1972

No. 7

SHRI SAI BABA

Dost thou live a life of fakir
And adopt ways strange and queer
To hide Thyself from the gaze
Of man ? Inscrutable 're Thy ways !

Who can fathom Thy nature divine ?
Thou art mad, wise and fine !
Thy anger frightens away all
But thy love and sweetness recall !

Who art Thou, a Muslim or Hindu ?
Chantest Thou Ram and Rahim, too !
Nay, Universal is Thy religion
For e'ery face is God's Vision !

Behold ! Thou hast a divine eye
Which penetrates the earth and sky;
Sitting in mosque dost Thou unravel
The mysteries of earth and Heaven !

Behold ! a man of miracles art Thou;
 E'en the Gods obey Thy command and bow,
 But in Thee there's no Vanity !
 Sayst Thou, "Allah's Malik;" What a humility !!

Indeed, Thy word ne'er goes wrong !
 Hence, at Thy door the people throng
 To beg a boon of Thee,
 Which Thou grantest quite free !

Lo ! love's the essence of Thy life;
 E'er in ecstasy sans sorrow and strife,
 Singest Thou celestial songs on this earth,
 And dancest Thou with joy and mirth !

Behold ! Thou art none but Immortal;
 Thou hast come to lead the mortal
 From darkness to Light
 And end his sorrow and plight !

Thou art installed in our heart;
 With Thee we shall ne'er part.
 For Thou art our Ram and Rahim !
 Till eternity we'll adore and esteem.

Bakht N. Moolchandani.

THE RATIONALE OF SAI-ISM

By Prof. D. D. Parchure.

(The following article was first published in our issue of May 1972. Many, admiring it, expressed the wish that it should be included in this 'Sai Baba' special number, which would be its proper setting, and would also be a fitting background for the Sai Experiences in this issue.

In this article, the arguments of non-believers are critically examined. Sai Bhaktas are often confronted with such accusations, and then they are sometimes confounded and misled. The following article will show that Sai-ism has a solid foundation of faith and reason, thus proving that the arguments of non-believers are baseless and false. In fact, this is the Charter of Faith of the Sai Bhaktas.)

Thousands are flocking to the feet of Shri Sai Baba of Shirdi, and their number is ever increasing. But here and there we come across individuals who style and pride themselves as 'Intellectuals'. They scoff at any 'belief' whatsoever in the world, themselves firmly believing that every 'belief' is necessarily blind. According to them, belief cannot be rational, while their own cynicism is strongly rational. Their jeering and doubting attitude, they believe, is a product of their Reason.

It is best to leave such 'doubting Thomases' alone, because, if you start arguing with them and trying to convince them, you will find in each of them Goldsmith's village schoolmaster, who

"Even though vanquished, would argue still."

They firmly believe that their belief alone is right, while that of others is wrong; or, they alone are intelligent and clever, while

others are dullards and simpletons. Since their arguments will not come to an end, it is futile to argue with them. However, their arguments sometimes shake the deep-rooted beliefs of weak-kneed persons. The following is, therefore, written not as a reply to the Atheists, but as a Charter of the Believers—an effective weapon in their hands.

Individual belief is a result of family and social tradition, of ancestry, of one's reading, hearing and observing. Naturally, one's own experience plays a major part in forming one's belief. One may discard tradition and family beliefs, but one cannot discard personal experiences. It is exactly here that the atheists and the believers clash. According to the atheists, the experience of a believer is false and a figment of imagination, while the atheist's own 'logical' argument, twisted to suit his own convenience, is the only solid ground to rest one's feet upon. What a travesty of facts to support one's 'logic' ! What an obstinacy ! A liberal thinker would as much respect others' opinions as he might stick to his own.

Why do people visit Shirdi? Who are they? Who brings them there? What do they do at Shirdi? With what belief do they return home? If the doubters would care to study the answers to these questions with absolute honesty and an open mind, their doubts would be dispelled. At least, they would cease to cast aspersions on the believers, being convinced that the believers are sustained by a certain Faith which is perfectly real and rational.

Now all rationalists have become materialists. They attach the greatest importance to bread, and an equal, if not more, importance to sex. The satisfaction of hunger and of sex are, according to them, the primary needs of man; all carnal pleasures, they say are related to hunger and sex, especially to sex. Therefore those pleasures and all efforts aimed at securing those pleasures are justifiable — in fact, that should be the goal of human life. Religious people have never denied the four primary needs, namely, food

(आहार), sleep (निद्रा), freedom from fear (भय) and sex as a means to progeny (मैथुन). But, they say, that these four needs of man are common to other animals also. The superiority of man however, does not lie in striving all his life to satisfy these four needs, but it lies in man's pursuit of Religion—that is, the higher values like morals, good conduct, art, philosophy and, in general, the *Atmavidya* (the search for Soul and Divinity by such means as prayer, devotion and Yoga). The rationalists or materialists have decried each one of these things. Charvaka, their doyen in India, declared:

Eat, drink and be merry while you live;
For, after death, your body will be reduced to ashes.

This is Charvaka's 'philosophy', and its modern version is materialism.

However, thinking men of all ages and of all countries have never thought that carnal pleasures were the be-all and end-all of human life. No philosophy denies physical needs. (Only some pessimists do so, but we are not concerned with them.) But pleasures of the senses are considered as luxuries, not as essentials. Even a modern communist State makes the essentials readily available, while the luxuries are heavily taxed so that they are put beyond the reach of the common man. However, man is capable of other pleasures which no power on earth can deny him. These are the pleasures of the mind and the soul, which are not governed by the laws of any State. A man is his own master in this respect, and it is exactly in this sense that such pleasures are superior to so many sensual pleasures for which a man has to become a slave of others or of the State. An advanced human being seeks such transcendental pleasures, and, if he wills, he can earn them by his own efforts. An integrated personality has a natural urge for these pleasures, whereas bread and sex alone cannot satisfy him.

The *New Testament* avers:

"Man shall not live by bread alone." (Matthew, IV/4.)
Even a Russian author in the Soviet Union wrote only a few years back the much publicised novel "*Not by bread alone.*"

Bhagwat Geeta goes further and says explicitly:

"The highest pleasure is that which is beyond the capacity of the senses; it can be grasped by the pure intellect alone."

सुखमात्यन्तिकं यत् तत् बुद्धिग्राह्यं अतीन्द्रियम् । -भ. गी. ६।२९.

These are weighty words which cannot be easily brushed aside. They carry the stamp of authority of Christ in the West and of Krishna in the East. Great minds have experienced their truth and have lived by them for ages. Of course, Charvakites or Epicureans are free to hold their own opinions, but they should not cast aspersions on the honest faiths of others. A hog, for example, is at liberty to roll in mud and even to praise its pleasure; but it should not throw the mud at passers-by.

Now, where and how do you get this supreme pleasure? You can get it in your own home, by such means as prayer, devotion and meditation. Of course, I am now writing for those who have shed their prejudices and are prepared to read this with a clean mind. You will see that these means (i) are entirely in your hands; (ii) cost nothing; (iii) have no limitations of time and place; (iv) are unfailing in their fruits; (v) are led to success by the Lord Himself; (vi) cannot be hindered by any Power on earth.

These three means are generally called '*Tapas*' i.e. penance. But, whereas penance is to be performed with rigorous austerities, these three means do not require a rigorous code at all. Swami Vandanananda, who, for the last 25 years, is preaching at Hollywood on behalf of the Ramkrishna Mission, said that American audiences are at once drawn to this Path, when they know that it is so simple, practicable and realizable. Self-realisation, the Joy within, the tran-

quility and peace of mind—these are the crying needs of Western civilization. America has all the comforts, but no happiness. Everything is done by machine, with the result that man himself has been reduced to an automatic machine. Maharshi Mahesh Yogi was in the limelight in America for the last few years. He is now in London, where he is getting enormous publicity for himself and his technique of transcendental meditation. "The reason is that, despite its affluence, Western society is so full of tensions that its members do almost anything to seek even a temporary escape from harsh realities." But some of our best brains, far from following this Path are vying with each other in making a fun of these things. Indeed, prophets are not honoured in their own land—not at least in their life-time. A famous couplet says :

Seven cities claimed Homer dead,
But while he lived, he could not earn his bread !

But, as every disciple knows, self-study is the hard way of learning. The Royal Road is to approach a preceptor and sit at his feet, only with folded hands and a feeling of reverence. Of course, there are quacks here as elsewhere, and they take advantage of the simple-minded people in this respect. But if you go to a quack and don't recognise him, it is your fault. For, it is a quack's business to deceive, but it is your duty not to be deceived.

The institution of Sadgurus has come into disrepute on account of the quacks. But the real Searcher should not be misled thereby. When the intellectuals make fun of Sadgurus like Sai Baba, they keep only the quacks before their eyes, and not the great Gurus, thus missing the grain for the chaff. A Sadguru is not like a political leader nor like a school teacher. The Sadguru gives no empty promises nor tempts you with wordly goods, as the politician does. Sadguru gives you no bookish education too. The gift of the Guru is a gift of God—something which elevates you spiritually to a higher plane. How much are we given to falsehood, chicanery,

adultery, cruelty, self-aggrandisement at the cost of your fellow-beings or your society and the country? You have audacity, but no courage. You are haunted by fears, many of them exaggerated and even imaginary. You are prepared to adopt any unfair means, so long as you are within the frame-work of law. Which institution will put you on the right path? Yes, there are quacks who will inveigle you into their meshes and squeeze you to the last pie. Then your eyes will open and you will say, "All Gurus are cheats and hypocrites." Well not *all* Gurus, but the ones you have met. On the contrary, you will be drawn to a Sadguru by an inner urge, and as soon as you throw yourself at His feet, He will hold you to His bosom and make you one with Him. His 'charges'? Not a single pie, but only singleminded devotion. By His very nature, He has no desire other than the welfare of His devotees. There are also many physical and wordly benefits which will accrue to you. But these are the natural consequences of the Guru's great power; they should not be your objectives. But when all this can happen to you, what is irrational in attaching yourself to such a great soul as the Sadguru? It is but reasonable to seek guidance from great Souls, because it is Reason itself which prompts one to do so. But to deny oneself the association of the Great Souls is surely being unreasonable or irrational. Sant Dynaneshwar says, "In the Science of the Soul, experience alone is vital."

You say to the Guru, "O Sire ! I am fallen; raise me up." Then the Guru showers his grace on you by his touch, his sight, and his speech. It will not behove you to laugh at this; until you have experienced it yourself. You have been influenced by Western education, Western thought and Western ways of living. Whatever comes from the West you accept blindly, with the result that your views have become lop-sided. The Western thought lacks many things in which we are far advanced. That is why there is no English word for Guru. Approach Him only with a clean mind, and He will transform you into a New Being

‘दारु आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती
नवकामातलीका पातलीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

as you will yourself feel and admit. If this happens to you, you will have no hesitation in conceding that the cult of Sadgurus like Sai Baba is perfectly rational. You will no longer say that Religion and God are fetishes, but you will say that they are sublime Experiences. However, you will not argue all this with the non-believers, but rather pity them for not having availed themselves of the Experience. A well-known Vedanta maxim says, "You cannot 'describe' the sweetness of sugar to one who has not tasted it; he will 'know' it himself by tasting."

Now let us come to Sai Baba. In 1854, there came to Shirdi (Dist. Ahmednagar) a young lad of sixteen, in the garb of a *fakir*. The priest of the Khandoba temple there spontaneously greeted the lad with the words, "Welcome, ye Sai Baba." The lad came to be known by that very name. But nobody yet knows his previous name, nor any antecedents like his birth-place, his parents, his caste etc. Any interpretation can be put on this story. But very soon, people found that this was no ordinary *fakir* or *sadhu*, but a Great Seer—one who saw the past, the present and the future clearly like an Amala fruit placed on one's palm. He had no wants—not even the primary wants of food, shelter and clothing. He was as if immune from heat and cold and rain. He avoided publicity and even popularity; but the same came to him inevitably. But he had miraculous powers of healing physical and mental ailments, sometimes by mere water (*teertha*) and sometimes by the Holy Ashes (*Udi*). He would allay the inner agony and would banish the fears and the doubts of those who put Faith in him and lay prostrate at his feet.

But now and again, there would be visitors who came to Shirdi with the avowed intention of 'testing' Sai Baba, of 'exposing' him, and, in the end, of laughing in derision with a victorious smile. But before the visitor approached and uttered a word, Sai Baba Himself would expose him and lay bare his wicked intentions. The would-be victor would be

vanquished and would return home an ardent devotee of Sai Baba. I have before me thousands and thousands of letters from people of all castes and communities, many of them highly qualified, describing their candid experiences. Those of the first sort were irresistably drawn by Sai Baba to Shirdi and once they visited the place they went there again and again like bees to a nectared flower. Those of the second sort went there with evil designs, but were invariably won over and became convinced followers of Sai Baba. Lo !

"Those who came to scoff remained to praise."

The point is that the Faithful were called to Shirdi by Sai Baba, but the sophisticated never had the good fortune of being invited. Sai Baba had no preachers or agents, no printed literature lavishly distributed, no advertisement through any media. Then why did people visit Him at Shirdi ? It was because their Reason prompted them and there they went of their own accord.

When people went to Shirdi for the first time, what did they find there ? No show, no ritual, no restriction of caste, creed, community or religion, no torture or extraction of money by the temple priests, no compulsion of any kind. Only the pious atmosphere of the shrine, and Sai Baba looking at you with compassion-filled eyes. No distinction between man and man, whether by caste or religion, or sex or age or wealth. Baba told that we are children of God, our Father. Hence we are all brothers. Baba taught this brotherhood of man all his life, and it had a real basis. Political 'brotherhood', on the contrary, is simply a make-believe, merely to serve a contingency. Only a decade back, the air was filled with the slogan "Hindi Chini Bhai Bhai," and immediately after that the Chinese stabbed India in the back. This is an example of politicians' brotherhood. However, the brotherhood which Baba preached was a lasting one. It knew no barriers of caste

‘दारच आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती
सांगण्यापासून पातळीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

or religion and it didn't pale in course of time. Indeed, secularism and socialism were introduced by Sai Baba in Shirdi more than a hundred years back.

When you know all this, your objections and doubts will vanish like mist in the sun. You will realise that there is nothing irrational in the Sai cult. Still you may not like it because of your personal inclinations, and nobody would quarrel with you on this point.

After all, what is devotion? It is the feeling of gratitude for God, the Creator, the First Cause. God is the name given to the Omnipotent and Omniscient Power which is intuitively felt to be behind all creation. So we are spontaneously attracted towards that Power. But some may not be feeling it and have therefore no attraction towards it. A piece of iron is naturally attracted towards a magnet, but a stone is not. Devotion is therefore a natural tendency, and so it is reasonable too. However, the form which devotion takes in many cases is objectionable and even ridiculous. In the Durbar of Shree Sai Baba, there is no such ludicrous formality. You go there spontaneously and worship entirely as you like. Those who go to Shirdi are convinced that Sai Baba was a living embodiment of God as depicted above. So even after his Samadhi He has not ceased to exist. To lay prostrate at His feet is the devotee's way of being humble before the great power, and thus showing one's gratitude. Is this irrational? Is it to be supposed that a rationalist is ungrateful and irreverent? If he can be 'rationally' servile and lowly before his boss, then what is irrational in being humble and reverential before the Greatest of the Great and the Holiest of the Holy? Of course, you may question the very existence of God and, therefore, of the Great Saints too. I do not here propose to enter into this question. In a recent book "The Great Design", fourteen eminent scientists have subscribed to the view that behind the whole creation there is some Vital Power. F. W. Westaway states :

"If we want to explain our conception of the Real, the True, the Beautiful, or the Good, in each case alike, we are inevitably driven to the conclusion that without an intelligent First Cause as a Beginning or Foundation, the whole of our scheme must dissolve and leave not a rack behind."

This is a rational view of the Universe, and it is vain for a self-styled 'intellectual' to go beyond it.

This is not a defence of the whole cob-web of ritual and beliefs that have been built up by imposters and scoundrels to dupe the naive public. All saints have strongly condemned such attempts and warned the people against such cheats. But what is written above is about the true character of devotion and its rational basis.

What do the Saintly Mahatmas like Sai Baba do for the world? What is the purpose of their life on earth? They bring solace and comfort to the mind, which is oppressed by the ways of the world; bring about communal harmony where the self-seeking politicians are sowing dissensions and clutching each others' throats; and are putting men on the righteous path. This is intestimable service of humanity for which the Saints do not expect even a pie.

We are here talking about Shree Sai Baba of Shirdi. No other personalities should be brought in for comparison. Those who want to talk about Sai Baba this way or the other should see for themselves the Baba's shrine at Shirdi, and not go blindly by reports or heresay. Go to Him with a clean mind, leaving your arrogance, your conceit and your prejudices behind. You will find that a peculiar spiritual, radiance and fragrance is emanating from that shrine. Nobody knew what God Sai Baba worshipped or what religion he followed, because Sai Baba worshipped no particular form. He worshipped the Almighty Himself and his religion was that of Universal Brotherhood. He was one with every creature—not only with human beings, but even with the dogs and the pigs. If you pray to Baba, He will invite you to visit Him at Shirdi. The wise ones will respond to it, and Baba will surely shower His grace on them as He has been doing continuously for more than a century in the past. May Baba guide your Reason on the right path.

BOW TO SHREE SAI BABA !

‘दारुच आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती हलक्याफलक्या पातळीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

"Look to Me, I look to you."—Sai Baba

Baba's Mahasamadhi Message

Far too many human beings drift on aimlessly-without any good. Even among the rest, the aim in life is neither very exalted nor seen till late in life in most cases. There are however the comparatively few, with a clear goal in life. Baba, when asked what one's goal is, said "Rising above this" i.e. the present brute level, at which humanity generally stands. "Reaching God" is a clearer statement that Baba often made in reference to Hindus and Moslems alike. How is one to reach God? That is the vital question which the serious minded have always asked and are asking.

Some people describe the goal as moksha or freedom from the bonds of samsara, i.e. recurring birth and death. Others again say the total avoidance of sorrow and the attainment of permanent, undiluted and best form of happiness or bliss is the goal. Are these different goals? They no doubt seem to be different. Those however who have actual experience declare that they are the same, *Samsara* i.e., Rebirths into which one is forced by desire cannot but be deeply tinged with sorrow. Attainment of bliss implies that *Samsaric* sorrow is overcome. The highest attainable Bliss is termed Divine Bliss. Hence "Reaching God", using the term God to denote *Sat-Chit-Anand*, covers all the above descriptions of the human goal. "Anandam Brahmethi Vyajanath."

Sai Baba's role in leading people to this (personal) God or (Impersonal) Absolute Bliss or *Sat-Chit-Ananda*, the world of Spirit, through which one must move to reach God is anything but clear to the ordinary run of human beings. It is 'Nisha' to 'Sarva bhutham' with their clouded vision. Men cannot pick up their way through this "Night of the Spirit" without the help of a guide who knows the way, that is a Guru.

which literally means "the annihilator of Darkness". Baba declared that *Guru* is the *Sadhana* needed and the only *Sadhana* necessary.

Of *Gurus*, there are various sorts. Any one that teaches any time is *Guru*. He that teaches about God or *Sat* is a *Sadguru*. The *Samartha Sadguru* is he that has and uses supra-normal powers to make his devotees reach God. Again there are *Jnanis* who know God and realise God, but have the bliss of God to themselves— not caring to teach anything to anyone. They are like those who see and enter into a walled up paradise, leaving helpless and ignorant people outside its walls to their fate. The ordinary *Guru* is one that after scaling its walls, announces to the outside crowd the existence of the Paradise and then jumps in. The *Samartha* however gets back, climbs down the ladder, mingles with the crowd, and by repeated persuasion and help - not merely by information - takes the crowd up the ladder into the paradise to share its joys of bliss with him. Sai Baba's possession of vast supernatural powers and use of the same for this task of redemption of people when approached is full as you all are aware. Let us now examine some of the peculiarities of his methods.

One peculiarity of Baba that strikes people first, and surprises them agreeably, is that Baba does not ignore the present position of difficulty in which people flocking to him are placed. He welcomes people who go to him without any pretence of spiritual aims - frankly pressing their temporal requests. He always recognised that the physical body and its appurtenances are the foundation, attention to which must be directed before any attempt can be made to erect on them a spiritual superstructure, which alone may be the aim of life. Baba's grant of relief - even temporal relief—was always a multiple gift. While relieving distress by the use of his 'Supernatural' powers, he roused the gratitude and Love of the devotee while filling him with admiration and love towards himself. The

‘दारच आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती हलक्याफलक्या पातळीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

rudiments of the idea of God were either implanted or strengthened and the devotee was enabled to get a *Guru* God for aiding his spiritual career. This was and is the greatest blessing most people can ever hope for. Once they start with love to such a *Guru-God* all their temporal and spiritual problems are solved.

This was the secret of the life and teachings of Lord Sri Krishna and Sri Sai Baba—the embodiment of Prema (Prema Murti)—the joy and solace of their nearest and dearest *bhaktas*. Such figures are very rare in this age but the few who exist are quite enough to save millions if not the whole world dashing themselves to destruction. This is why *Mahatma Gandhi* offered his services to the fighting Nations with the absolute belief that Universal Love (but not hatred and jealousy) will cure and triumph over individual and Universal tactics, wickedness, ills and evils of all sorts. For vices and hatred are as much diseases of the mind as ordinary fever is that of the mortal frame. A sincere soul seeking for the shelter of Saints is protected even by unknown Saints in the spiritual world from being misled by other means.

Therefore a seeker has to develop a genuine desire for the auspicious sight of a true Saint and may have to wait and can find one in due course when the soul is ripened. In the case of Sai devotees they need search for one (Samartha Sad Guru) as they have already found a real Diamond, Kohinoor Diamond as Rev. Narasimhaswamiji puts it. Devotees, if they will it, while enjoying the sweetness of sugarcandy themselves, can spread the faith of Baba's teachings to others by their service and sacrifice.

The grace of Sai Baba is his who asks for it.

The grace of Sai Baba is found by him who seeks for it.

The grace of Sai Baba is open to him who knocks at his door.

This is my humble message to all devotees of Sai Baba on his 53rd Anniversary day - Mahasamadhi celebrations.

At the feet of Sadguru,

—Saipadananda Radhakrishnaswamiji.

THE INCREDIBLE SAI BABA

By Arthur Osborne. Pub. Orient
Longman's Ltd., New Delhi, pages
102, Price Rs. 3.20 or 5 Sh.

This book was first published in 1957 and is appearing now in the second edition with additional fairly recent episodes under the caption 'Continued Presence.'

Sai Baba was indeed an incredible holy man, one of the strangest in all India. This book depicting his authentic life is based on authentic reports of his devotees. He used his amazing supernormal powers in the sense: 'Unless they are shown miracles, they will not believe.' Although he has countless devotees in India, he is little known in the West, probably one of the reasons being his display of (to Westerners) unbelievable miracles of which he said: 'I give people what they want, so that they may start wanting what I want to give them,' meaning real wisdom. He taught his Hindu and Muslim devotees according to their own faith, occasionally bringing home his teaching with a sense of humour and unconventional ways of dealing with them, interspersed with purely advaitic utterances.

Sai Baba gave up his physical form in 1918, but he still appears mostly in frames and visions to countless devotees all over India, who turn to him as before in full faith that their prayers will be granted. Sai Baba's assurance to that effect was quite categorical :

'I shall remain active and vigorous even after leaving this earthly body.'

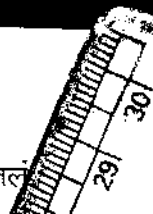
'I am ever living to help those who come to me and surrender and seek repose in me.'

‘दारुच आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती
व्यक्तीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

'If you cast your burden on me, I will bear it.'

As Swami Ramdas writes in his foreword, "The author Shri Arthur Osborne has done an invaluable service to the seekers of Truth in the West by presenting the book to the world - - - - - He is a Saint of the highest spiritual eminence and 'a great spiritual master' whose teaching suited exactly the level of those who gathered round him." Ramdas earnestly wishes that this book should be in the hands of every spiritual aspirant and, for the matter of that, everyone whether he is a believer or non-believer, so that he can know how God reveals himself in the form of a unique and fully inspired Saint of Sai Baba's stature.

—Lucia Osborne.

Shri Sai Baba

MY SHRADDHANJALI

By Shri S. B. Sukthankar,

M.A., LL.B., Advocate.

One of the remarkable Saints of Maharashtra of the 19th century, who is still alive in the hearts of millions of Indians and whose life history is still read affectionately by his numerous devotees (Charitra Parayanas) by performing "Saptahas" time and again, was Shri Sai Baba of Shirdi. Shri Sai Baba came to Shirdi about a hundred years back as a young Sanyasi boy with a marriage party, but stayed behind in Shirdi after the marriage party left. Shirdi Village is on the banks of the Godavari river and is on the main pilgrim route from the North to Pandharpur, Rameshwar and other pilgrimage centres of the South. Shirdi is in the Kopergaon Taluka at a short distance from Ahmednagar. The origin of Shri Sai Baba cannot be ascertained with precision, and in fact some of his devotees have maintained that he is a born Avatar or "Ayonija." From his talk and his reference to various places in the former Nizam's dominion such as Shelu, Manmad, Parbhani etc., it may be inferred that he had spent his early days in that dominion.

In his early days Shri Sai Baba was not taken seriously by the people of Shirdi. He was not bothered about his dress or appearance. He used to spend the day in the jungles on the outskirts of Shirdi and sleep in the night in a mosque in the village. In the true fashion of the holy men of the Naga denomination (see the description of the life and habits of Tota Puri in "Shri Ramakrishna, the Great Master," Chapter III, pages 475 - 489), he would keep a 'Dhuni' (sacrificial fire) burning in the mosque all the time and tend the fire himself by collecting firewood from the jungle. Every day

‘दारु आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती हलक्याफलक्या पातळीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

Shri Sai Baba would visit five houses of Shirdi where he would beg for food which he kept in a 'kunda' (stone receptacle) in the mosque. Very often stray dogs and birds would eat from the 'kunda,' but Shri Sai Baba never repulsed them. One Bhagoji used to live in the mosque and voluntarily served Shri Sai Baba. Bhagoji was suffering from a virulent form of leprosy and he reeked from the foul sores on his body. Sai Baba never by word or deed ever declined the services of Bhagoji, but would in his turn tend Bhagoji and bandage his wounds.

Shri Sai Baba was very fond of burning lamps in the mosque the whole night and for that purpose would beg for oil from the grocers of the village. After some time the grocers refused to give any more free oil for the lamps in the mosque. Shri Sai Baba was, however, not deterred and that night, it is said, he adopted the curious procedure of mixing the few remaining drops of oil with water and drinking the same. After this oblation (Brahmarpanam) he is said to have put plain water in all the lamps of the mosque. Shri Sai Baba then lit the lamps as usual, and it is said that they burnt the whole night as if there was oil in them. After this episode the people really sat up and took notice. Many people who had in the past treated Shri Sai Baba with scant respect were afraid of swift retribution. However, they need not have worried as Shri Sai Baba was a true Saint who returned new lamps for old ones without any ulterior motive.

In his early days Shri Sai Baba would on his own attend the sick in the village and give them medicine and even sit up the whole night with the sufferers. Later, however, he stopped giving medicines and started giving 'udi' or the sacrificial ashes from the 'dhuni,' which was always burning in the mosque and which had an equally beneficial effect.

Volumes can be written about the miracles performed by Shri Sai Baba for his devotees. Many of his devotees came to him for fulfilment of worldly objectives ("Sakaam Bhaktas"). Shri Sai Baba while granting their desires would in his own inimitable way implant in them a higher sense of values and convert them into "Nishkaam Bhaktas". He would visit his devotees in their dreams and guide them to his feet. Surely they came, they saw, but were themselves conquered. Shri Sai Baba was a "Trikaladnya." It is said that when a devotee came to see him, Shri Sai Baba would recount then and there in an allegorical form the life history of the devotee and the reason for his visit.

The touch-stone of a true Saint is his ability to transform a person and make him aware of the real and abiding values of life. Shri Sai Baba possessed this quality in no ordinary measure. Many of his devotees were completely transformed after coming into contact with Shri Sai Baba and devoted themselves wholeheartedly to a spiritual way of life. One of his early devotees, Shri Das Ganu, was in the police service and inordinately fond of Tamashas when he first met Shri Sai Baba. In a short time Shri Das Ganu became completely transformed. He gave up his police service and devoted himself entirely to the propagation of religion. He ceaselessly toured Maharashtra and gave religious discourses (kirtans) and spread the fame of Shri Sai Baba far and wide. He published several books on the lives of Saints and his commentary on "Amrut-anubhava" (written by the celebrated Saint Dnyaneshwar) is widely acclaimed. Several such instances can be mentioned which clearly bring out the greatness of Shri Sai Baba and the strong spiritual influence he exerted on whosoever came to see him.

Shri Sai Baba was a great synthesizing influence and did much to foster Hindu-Muslim unity in his own inimitable way.

‘दारच आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती हलक्याफलक्या पातळीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

In the mosque (dwaraka mayee) both Muslim and Hindu festivals were celebrated with equal fervour. Shri Sai Baba would have the Quran read as well as the "Naath Bhagvata" and "Vishnu Sahasranaam" from his devotees. Shri Sai Baba was one of the few Indian Saints whom both Hindus and Muslims revered and claimed as their own. Their constant quarrel as to whether he was a Muslim or a Hindu was a source of annoyance to him as he was above all castes and creeds. In fact, after his 'Samadhi,' Hindus and Muslims would not agree as to whether the Saint's body should be cremated or buried. The dispute was finally resolved to the satisfaction of both communities by burying the body in the newly constructed Wada which had been originally built to instal the idol of Lord Krishna. In these troubled days when the ugly head of communalism has raised its head again and threatens to shatter the secular image of India, it is necessary that we remember Shri Sai Baba and his life and teachings which demonstrate clearly the essential oneness of all castes, creeds and religions.

—0—

SAI KRIPA

By Rao Sindhia Brahmoji, Vijaywada.

On one evening about a year back at about 7 p.m. I had prayers in front of enlarged Sai Baba's Photo together with my wife. After prayers she put her leg over a scorpion unknowingly, but it did not bite her and was going. When she told me this, I killed it with a shoe taking into consideration that it was a poisonous creature. Then I went to Madras working on a train as a guard, on that night. By the time I returned my wife was found bedridden with serious sickness. I immediately thought that it was due to killing the scorpion which had not harmed. As usual in my daily prayers I prayed Lord Sai realising my mistake and gave my wife Baba's Udi praying that she should be given relief by the time I returned again. On return I found to my surprise that my wife had complete relief.

In the month of April, 1971, I was working on an exepress train as a guard from Madras to Vijayawada. After coming about 50 K.M.P.H. my train met with an accident. The wheels got off the rails and the train was jolting very badly, and it was life and death not only to me but for all passengers in that bogie. Immediately I started chanting Baba's name and the bogie got separated from the rest of the carriages and stood with its front wheels on one line and rear wheels on the other line saving me and other passengers from death. This is how Baba saved us.

In the month of March 1972, my wife was taken to Madras to get her examined in the cancer hospital. After reaching Madras, she had a dream as if Baba told, "Why have you come here ? I told you already that there is nothing about which you suspect." On the following day she was examined thoroughly and found no symptoms of cancer. We returned to Vijayawada happily. From all these incidents I have come to a conclusion that one who believes Lord Sai will come over all kinds of difficulties and calamities.

SRI SAI BABA AND HIS LILA—A CONCRETE EXAMPLE OF MYSTERIOUS GRACE

By J. N. Bose, 15A, Rajani Gupta Row, Calcutta.

The way of showering Lord Sai's blessings on His devotees is miraculous beyond any expectations. He used to say Alla Malek (Alla is Almighty). "Lo ! I am beside you always." The following accounts will prove how the blessings are showered by him on His devotees.

Introductory (1940—41 onward)—How Sai Puja was initiated and Bangiya Sai Sadguru Sangha was established.

The Bangiya Sai Sangha was established in 1940 as an inevitable sequel to the miraculous recovery of late Himadri Bose, the thirteen year old son of Sri J.N.Bose, from a critical illness with the help of holy 'Udi' presented with a copy of Shri Baba's photo by Sri S. P. R. Naidu, oraganiser and first President of the Calcutta Sai Bhakta Samaj, to Sri Bose. This incident instilled firm faith in Baba in the minds of the members of the family of Shri Bose who started a small association in his house at Calucutta. In accordance with the instructions of Shri Naidu, daily puja commenced in our house in a very humble way.

In 1941, His holiness B.V. Narasimha Swami came to Calcutta and graced Shri J.N.Bose's house and formally opened the Sangha at the above address by worshipping the coloured photo of Sri Baba (Dwarka Mayee type) presented by Sri Naidu on the "Mahasamadhi Day". This photo is being worshipped daily in the Puja Mandir of our Sangha for more than three decades.

1942. Guidance to Shirdi visit in a Dream

In this year I got a dream one night that Shri Baba has been guiding me to Shirdi by holding my hand up the staircases of Dwarkamayee. I had no idea where Dwarkamayee was

and, in my busy preoccupations in the office work during the war years, I forgot all about it. But the dream is still vividly remembered by me.

1943: Visit to Shirdi

But, wonder of wonders, Sri Baba did not forget it. While staying on my long official tour in Bombay for a month the same S.P.R. Naidu, who was transferred from Calcutta to Bombay exactly at the same time, arranged for our trip to Shirdi along with some other devotees in April 1943. Before we started for Shirdi, I met Rao Bahadur M. W. Pradhan, one of the most favourite personal associates of Sri Baba, at his Santa Cruz residence. He embraced me and made all arrangements for our comfortable stay at Shirdi which was at that time a village of mud houses with no facility for food and accommodation. We had wonderful experience during our trip to Shirdi.

a) We met Sri Narayan Maharaj, an Avatar and Sri Baba's devotee, who blessed us at a road side station.

b) In the night with storms and rain at the Kopergaon Station, we were accommodated at the station by one Sri Naidu, the Station Master and receptionist of Sri Baba, of course without any food.

c) The next morning we came to the Kopergaon town and met one advocate, a friend of one (Mr. D. K. Deshpande) of the members of our party, who gave us tea and enquired about our object of Shirdi trip. He called me a fool for coming all the way from Calcutta for visiting Shirdi and advised me to go back to Calcutta.

► Test of His Devotee by Baba

This is the usual first test of faith of devotees by Sai Baba. Anyhow we did not pay any heed to the advocate's advice and went straight to Shirdi and offered our Puja in the Samadhi Mandir, where I placed a big picture drawn up in black chalk by an inspired devotee of Sri Baba working under Sri Baba's

‘दारच आदळलं,’ ‘पडले’ असं काहीतरी कारण सांगून घडलेला प्रकार ती
इतक्या फलक्या पातळीवर आणायची. सगळ्या वसाहतीत संताप व्यक्त झाला.

instruction at B. B. Dadar, and a silver idol (presented by Sri S. P. R. Naidu), both of which were being daily worshipped in our Mandir since 1943.

Then I went up the steps of Dwarkamayee in the same way as I saw in my dream a year back and prostrated at Sri Baba's feet in the sitting position of the photo, the type of which was installed in my house in 1941. Naturally I felt a thrill in my mind and remembered Sri Baba's prophetic saying "He who steps up Dwarkamayee will have no wants in his life." We visited the Holy Nim tree under which Sri Baba used to sit, and were amazed to test the leaves of one branch as sweet and then of another branch of the same tree as bitter.

Then we saw His daily associate, Abdulla Bhai, who embraced us and blessed us in answer to his query that we were coming from Calcutta. But this visit, besides being a profound source of inspiration of Sai faith, has struck me with remarkably wonderful experience by noticing the synthesis of all religions in one place and one floor of the same Dwarkamayee ! Hindus are worshipping freely with Bells and Cymbals, Muslims are saying their Namaj near the opposite wall; the Parsis are offering their prayers before the ever burning Dhuni. This Dwarkamayee is a place of synthesis of all castes and creeds in the same way as Dakhineswar of Sri Ramakrishna Paramahansa Dev. We had good fortune to meet and dine with Sri Baba's one of the most favourite associates, Sri Taty Patil, who blessed us profusely.

We were accommodated as VIPs in the upstairs of the Samadhi Mandir. We took our meals with the Secretary, Mr. Kharkar. At the time of our departure from Shirdi, the Secretary Mr. Kharkar foretold me, "Mr. Bose, you will next visit Shirdi with your family," as if Sri Baba spoke through him. I laughed mentally at this apparently impracticable suggestion, for the reason that it was physically impossible for me to come again to Shirdi with family. Then afterwards I forgot all about it.

Fulfilment of prediction of Sri Kharkar

One of my sons, who is a most earnest and sincere devotee of Sri Baba, made a suggestion to me from his professional Headquarters at Dundee (Scotland) in November 1968 in a casual way that, during our anticipated and prolonged stay in Bombay in December 1968, we might arrange for a trip to Shirdi. Then in the following month (December '68) almost all the members of my family, including my Dundee boy who returned to India on leave by that time, assembled by chance at Bombay under unforeseen circumstances in connection with an All India Conference and other cognate matters. In the meantime, I remembered my boy's suggestion and I started enquiries about how to go over to Shirdi by car from Bombay. On conclusion of the sessions of our meetings I suggested 25th December, but Sri Baba willed it otherwise. Transport consisting of two cars could be arranged for the 26th December, the holy Guru Day for Sri Baba's Puja, and all preliminary arrangements for our journey to Shirdi were completed without any difficulty.

Our actual trip to Shirdi

We left for Shirdi in the very early morning of the 26th December in two cars along with my wife, daughter-in-law, grand children, my Dundee boy, other friends and relatives, who are also staunch devotees of Sri Baba. We expected to reach Shirdi before 12 A.M., the noon Arati time. In the likely event of our possible detention in our journey, we might arrive after 12 A.M.

We went fully prepared for stay overnight as a contingency measure. Our cars were actually held up for more than an hour at the two Railway level crossings and also for our stoppage in the way for our tea and filling up of petrol. We started from Nasik at about 10-30 A.M. and hoped to reach before twelve—the time of the noon Arati. But the road was uneven, undulated and hilly, with resultant slower movement of

वूडी थकल्यासारखा म्हणाला, 'ईश्वर करो, तुमचं म्हणणं खरं ठरो.'
'ज्यपिटर' मधल्या पुनर्वसन केंद्रात तू जावंस असं मला वाटतं.... प्रयत्न

our vehicles and we were looking at our watches in breathless suspense. After 12 A.M. we felt disheartened, but mentally prayed to Baba. This is one of the usual trials of His devotees by Sri Baba about which I had got some personal experience in the past. At the same time I felt an intuition in my mind as if Sri Baba was telling me "Come on, I am waiting for you all." We drove our cars at break-neck speed and reached Shirdi exactly at half past twelve, quite broken hearted. Lo and behold ! we were informed by the shop-keepers that the noon Arati is held at 12-30 P.M. only on Thursdays and we were accordingly over-come with joy and remembered Sri Baba's call felt by me intuitively.

Offering of Puja to our heart's content

There was a tremendous rush of hundreds of visitors at the time, many of whom came by a large number of cars. Without wasting a single moment after getting down from our cars, my daughter-in-law purchased gorgeous garlands, flowers and sweets arranged nicely by the shop-keepers in thalis. We all rushed in a frantic hurry to the Holy Samadhi Mandir, where inspite of awful crowd all round at the time, all of us entered the Samadhi Hall with great difficulty by over-coming several barriers put up by the Darwans asking for tickets from us, for the purchase of which we had no time. All of us offered Puja to Sri Baba quietly with great reverence, made our obeisance and bowed down to Sri Baba's Samadhi and to the gorgeously decorated, flower bedecked and crowned marble statue of Sri Baba which has now replaced the framed photo seen in 1943. To my profound amazement I felt that Sri Baba has been sitting there as a crowned Maharaja for the protection and well being of all His devotees irrespective of caste, creed or religion.

In our very presence, the much coveted Holy noon Arati was performed by two priests with grandeur. Bhajan was also held in a divinely mysterious and solemn atmosphere with

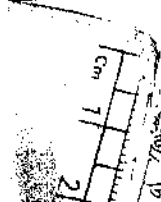
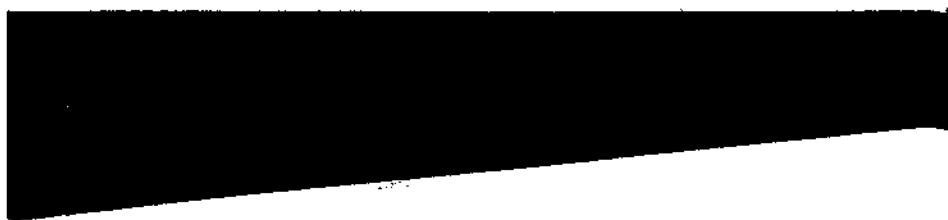
enchantly melodious songs in which we unconsciously took part, joined chorus and also clapped our hands along with other devotees. This wonderful Bhajan sent a mysterious thrill through the hearts of all of us and it still rings into my ears after a lapse of nearly two and a half years. Bhog was held and we were fortunate enough to share the Holy prasad. Some of the garlands which were taken off from Baba's body and thrown away by the priests on the floor by the sides and flowers strewn over Baba's Samadhi were collected by me. At 2 O'Clock the Puja was completed. It took us an hour more in the Sansthan office to pay money for Puja on behalf of all the members of my family, numerous friends and relatives and our humble contribution to the Mahasamadhi Golden Jubilee Celebration Fund. We then bowed down to the Holy Neem Tree and to the holiest of holy, Dwarkamayee, which is associated with Sri Baba's well-known precept :-

"Those who step into my Dwarkamayee will have no wants, no distress" as already stated earlier.

We bowed down to Chavadi and the Samadhi of Sri Abdulla Bhai whose loving and affectionate embrace and blessings of 1943 are still remembered by me. We collected Udhi and made various purchases like lockets, plastic idols of Baba, etc.

Return Journey to Bombay

We left Shirdi at 4 PM. with expectation of returning to Bombay by 10 PM., as it took six hours in our onward journey. But Baba willed it otherwise. Immediately after starting, one of our cars developed trouble. The nearest repair shop was 30 miles away. But we remained undaunted. After frantic driving with earnest prayer to Sri Baba, we reached the small town (30 miles from Shirdi) in which the repair shop was located. It took us 3 hours to get the dynamo repaired. Then we commenced our return journey at 7 PM. and reached Bombay quite hale and hearty at 2 A.M. the next morning, after

ही थकल्यासारखा म्हणाला, 'ईश्वर करो, तुमचं म्हणणं खरं ठरो.'
'ज्युपिटर' मधल्या पुनर्वसन केंद्रात तू जावंस असं मला वाटतं.... प्रयत्न

mysteriously and safely meeting the challenge of hundreds of loaded trucks coming from Bombay from the opposite side. Had our car developed trouble in the jungle in the pitch dark night or in the hilly Ghat Section we would have had every chance of being crushed to death by probable collision with the loaded trucks in the dark midnight. The condition of our party consisting of 12 people including children might better be imagined than described. Every devotee of Baba who has got firm faith in Him will agree that only through wonderful grace of Baba, we easily overcame all hurdles and difficulties in our way. Thus with fatherly care, Baba unknowingly and mysteriously piloted us in the memorable journeys end through insuperable dangers and difficulties without a scratch on our body, and we were back to our normal work on the 27th quite hale and hearty.

Conclusively positive proof of God Sri Sai Baba's magnanimous Grace which is being showered on His devotees, days in and days out, sometimes with or without their knowledge in fulfilment of His repeated assurance "Why do you fear when I am here ?"

I sincerely feel that my account of our pilgrimage to Shirdi Sansthan in December 1968 will be incomplete without communicating to His devotees, in brief, only four instances of miracles experienced by us in course of this Holy pilgrimage, in which all concerned will assuredly be interested :-

- (a) Two days prior to our proposed departure for Shirdi the forefinger of my right hand was tightly squeezed under the new spring clutch door of a big Mercedes Benz car. Nothing serious happened except a sprain in my finger. The pressure of the clutch was so serious and painful as to necessitate amputation of my finger with consequent cancellation of our trip to Shirdi. But Sri Baba protected me miraculously by holding out His Hand at the time.

(b) Just after Puja in the Samadhi Hall, there was so much frantic rush for exit by pilgrims from the Hall that my little grand daughter and the grand son were going to be crushed to death in Sri Baba's presence. Indeed it was beyond my power to help them. But the lives of the kiddies were wonderfully saved by Sri Baba without a scratch.

(c) The trouble in the car in our return Journey as indicated in para 5 ante was got over only through His grace actually before we commenced our long journey.

(d) My golden ring unconsciously fell down from my left hand without my knowledge due to uncommon excitement at the time of our arrival. When I returned from the Samadhi Mandir after the Puja was over, I was amazed to find back my ring in my coat's pocket and discovered the finger without the ring. I am still unaware how it happened.

Conclusion

The brief summary of my mysterious pilgrimage will, I hope, inspire all Sai devotees about His Omnipotence and Omnipresence like all other Sadgurus.

We therefore prostrate before Him and pray to Him with all the reverence at our command for the well being of all men in general in this problem-ridden world of the present days, and for the welfare, health and happiness of all devotees in particular in the beginning of the New Year.

OM NAMO BHAGAVATE SRI SAI NATHAYA.

SAI BABA and NAGA SAI

The Naga Sai Mandir at Coimbatore is a famous centre of Sai Cult today. It is very interesting and instructive to know how this Centre came to be established.

About 30 years back, Shri B. V. Narasimha Swamiji, along with Shri A. V. K. Chari, was touring Tamil Nad with a view to spread the Sai Cult. In 1942 they came to Coimbatore, where, through their efforts, Shri Varadaraja Iyah, a great devotee of Sai Baba, established a Sai Matham on his own and.

The Advent of Naga-Sai

In 1943, on the evening of the 7th of January, a Thursday, sacred for worship of Baba, a miracle happened. A shining and lustrous King Cobra, small in size but with an unusually big hood, having marks of Shankha, Chakra and the Vaishnavite tripundra, appeared before the photo of Sai Baba and stood as if entranced in a pose of worshipfulness. This strange incident happened when the Bhajan was going on. The lights were on but even then the Cobra continued to stay on. People in large numbers began to gather and witness the strange behaviour of the Cobra. It went round the photo of Baba in **parikrama** and stayed on undisturbed for full two days. Thousands and thousands of people consisting of men, women and children thronged to the spot to witness the wondrous scene of the Naga with the spreaded hood.

Sesha, the Cobra, is the soft bed of Lord Vishnu, and Naga is dear to Siva. Naga worship is in the blood of South India. Thousands of those who witnessed the Naga were swayed by feelings of ecstasy and bliss and felt that it was one of the leelas of Baba. Baskets full of flowers were showered over

the Naga in worship. Lights were waved many a time with Chanting of mantras. Photos were taken and the Naga proudly posed for the photo with uplifted hood from among the heap of flowers. Ultima tely just on the second day of Naga's advent, it moved slowly onwards and disappeared into a neighbouring spot, where, later, appeared an ant-hill. The place where the Naga disappeared is held sacred by devotees and today the margosa tree marks the holy spot. In commemoration of this leela of Baba, Sai Baba of Coimbatore is crlled NAGA-SAI fromthen on.

The popularity of Naga-Sai began to spread far and wide and large crowds of people began to visit the Shrine. In order to meet the public demand, Varadaraja Iyah vested the properties on the 15th August 1944 in a public trust consisting of 15 trustees.

DOCTOR OF DOCTORS

By :- Dr. Anil Kumar,
M.B.,B.S., M.R.S.H. (Lond.)
Shri Sai Clinic, Nagpur.

Baba entered Samadhi in 1918 A.D., but his divine power is immortal. The blessings of that power can still be felt. It is impossible to explain it as it is super-human, transcendental and divine. Baba was known for his miracles. In this modern age, scientists may call the same as extra or super-sensory perceptions. But science has yet to understand it fully as it is an unknown phenomenon of nature. These Siddhis could only be possessed by Divine persons. The world has experienced this power through Rama, Krishna, Jesus and such awatars. Sai Baba also had the very same power and it still exists in subtle form to bless the entire mankind.

I am an ordinary doctor, but I can tell that Baba, was really Doctor of Doctors, because I myself could experience the miraculous and the great power of his curing. This made me realise that there is a power which is beyond the reach of science and its terminology. That power is the "Power of God."

It was in November 1966 that I was attacked by paralysis of right half of the body with loss of speech, high blood pressure, enlarged heart, and defective vision. I was admitted in the Medical College Hospital, Nagpur. For about one and a half months thereafter I took treatment from various places also. One of the famous cardiologist of India had advised intra-aortic cardiography and various other investigations. All these were done. But they proved all in vain. One physician proclaimed that I may survive for six months at the most.

During those days one of the elderly members of my family happened to visit Shirdi during his journey to Aurangabad, and my recovery was prayed for by him before the Holy Samadhi of Shri Sai Baba. To my great surprise, since that moment only my fate was turned to recovery as if the key was in the Hand of Baba, and within a very short time I attained perfect recovery. The hand which was limping and unable to have the grip was restored to normal. And writing movements of the hand were also restored. The lower right extremity which was senseless and could not support me to stand regained power by the magic touch of Udi from Shirdi and speech also was regained.

With the help of a writer I passed my final examination and thereafter I visited Shirdi. Our financial condition was not sound; but once the desire of Shri Sai Baba Darshan entered in my mind, the next day by Shri Sai Kripa I received a Gift Money Order from one of my uncles from a distant place as a gift for passing my examination. Thus Baba helps the helpless and aids the depressed. Baba sheds mercy on the world with myriad hands. After returning from Shirdi, I found that in every walk of life I improved in a surprising way. With the same hand which was paralysed I was able to perform meritorious surgical works in favour of public and of our Nation.

Before this instance I was not knowing Shri Baba. But thereafter I have gone through the life sketch of Shri Baba, and learnt that Baba himself was a marvellous hakim. Numerous such instances are mentioned in his biographies.

Baba once said to an insane Parsi boy's father, "Your boy will become all right." The boy improved and was later able to do business.

There are several instances of this kind. Baba treated the patients with his supernatural power. His treatment was with or without medicines and with the things which are actually contra-indicated in that case. But if faith is there, even at

present such miracles or prophesy of early recovery can be observed. I narrate just one instance experienced by me during my recently started practice.

Mrs. N. of Nagpur, was unconscious for 2 days. Pulse was feeble. Many experienced physicians were giving treatment. But all in vain. When I was called upon I examined the case and started my treatment. By midnight the patient regained consciousness. Frankly speaking I had also given the same type of treatment that others already given. But my treatment was supported by "Will of Shri Baba." The Patient recovered. She was childless for the last 15 years of her married life. Recently I came to know that she had delivered a male child. This is merely an effect of Baba's blessings and nothing else.

Stick your complete faith on Shri Sai Baba and pray or request from the bottom of your heart. You will reach the goal wading your way through troubles safely.

Baba is still there to look after you. He had devotees of different religions. His devotees used to sing in front of him the devotional songs of Kabir, Nanak, Tukaram, Surdas and Tulsi das. Baba made people read Gita, Ramayan, Bible and Qoran, because he never made any distinction between them. This made his devotees feel the Universality of God.

Sai Baba never went out of shirdi. He was keeping far away from this modern world and also never used to read or write or to give any long discussions. Baba used to speak few words. But those words used to be perfect, deep and profound in philosophy. He was very simple, humble, and noble. His Udi has miraculous power to give you all happiness and divise blessings. Hence I remember the words of Baba :-

"IF YOU LOOK AT ME I LOOK AT YOU."

Yes ! if you look at him with faith and dedication, his blessings are always there with you ! A devotee of Sainath will never have a noble desire unfulfilled in his life.

MY EXPERIENCE AT SHIRDI

By

C. K. Ramanatha Chetty.

God in His infinite mercy dons the role of Sadguru-teacher, guide, friend and philosopher- of Man from age to age. In Dwapara Yuga, for instance, Lord Sri Krishna took upon Himself this role for Arjuna, who symbolized Man's tormented soul. One of the hymns about Lord Krishna is :-

It may be emphasized that the difference between Guru and Sadguru is that while the former expects reward from his pupil the latter does not expect any reward. A Sadguru undertakes his job as a selfless service (निष्काम कर्म). It is the firm belief of Sai devotees that Baba is a Bhagavan's Avatar in the role of Sadguru. He was and is embodiment of Love and Compassion who guided and is still guiding His devotees every moment on the correct path to final salvation. It has been the experience of most of His devotees that He is always behind them to correct them, sometimes even by harsh punishment, if they go astray. My humble experience is similar and I wish to record the same as one of several Sai Leelas.

I was initiated into worshipping Baba at the tender age of five by one of my cousins. Around 1950 or so (when I was about eleven) I happened to read a Telugu book on the life and Leelas of Baba. It was mentioned in that book that Baba promised to His devotees that even after 'Samadhi' He will speak to His sincere bhaktas from His Samadhi at Shirdi. He assured them that they will feel His presence even after his leaving mortal body. This appealed to me very strongly at that impressionable age, so much that since then I entertained a vague feeling in my sub-conscious mind that at some later date I must visit Shirdi if only to test Baba's claim. I must

emphasize that this sort of feeling was harboured only subconsciously or covertly and not explicitly or overtly.

I got the chance to make a pilgrimage to Shirdi and pay my homage to Baba in 1964, a few months after my marriage. I went with the bride. I must admit that I did not go in order to test Baba's claim, although I always liked to meet someone who might have had the good fortune of seeing Baba in flesh or talked with Him after "Samadhi." We reached Shirdi in the evening of a Tuesday and stayed in Sansthan's quarters. On Thursday morning we performed puja to Samadhi and performed Sri Satyanarayana Puja. We planned to leave Shirdi for Pandharpur after lunch on Thursday. At about noon both of us went to the Sansthan's mess for lunch. At the entrance I was purchasing two meal tickets when one aged Sadhu (clad in white Kafni and wearing a white scarf round his head just like Baba) approached me and pleaded that I should purchase one meal ticket for him also. In my ego I brushed him aside and remarked that if I go on purchasing meal tickets for all sorts of Sadhus, Sanyasis and beggars, I will be ruined financially. Then the Sadhu scorned at me and remarked, "If you cannot provide a meal to an old Sadhu, particularly on Thursday, it is shame on your part," and went away briskly. The most significant thing was that this Sadhu spoke to me in chaste Telugu, which is my Mother Tongue. I must record here that in nearly 44 hours I spent in Shirdi (from Tuesday evening to Thursday noon) I became familiar with almost all of the beggars etc., surrounding the Sansthan and all of them knew Marathi and/or Hindi only. I did not come across a single Sadhu speaking Telugu. The words of the Sadhu produced a shock in my heart and I was perturbed. I felt I should not have humiliated him that way. I decided to invite the Sadhu. I handed over the meal tickets to my wife and told her to wait until I go and bring the Sadhu

back for lunch. But to my great astonishment, though I followed him in the direction he went within a minute after he left, I could not trace him anywhere. It is as though he just disappeared as abruptly as he had appeared. After vain search I returned disappointed. I could take my meal only with heavy heart, repenting all the time for my harsh words to the Sadhu.

After lunch as we were returning to our quarters, we met on the way a devotee from Tamil Nadu with whom we had got acquainted in the train earlier. When we informed him that we were leaving Shirdi in a few minutes time, he pleaded that we should stay there that night also, as it being a Thursday there will be at night a procession of Baba's photo, kept in a palanquin, from Samadhi Mandir to Dwarka Mayi which would be worth seeing. We agreed and stayed on. It was our great good fortune that night to witness the procession in which several hundreds of devotees took part with great devotion. The various *sevas* offered to Baba is really a thrilling sight. I felt that if we had left Shirdi that afternoon we would have missed this most satisfying experience.

Next day (Friday) afternoon we left Shirdi and reached Pandharpur on Saturday morning at about 11 A.M., after changing trains at Dhond and Kurduwadi stations. At Pandharpur we stayed in a Panda's house. He told us about various Poojas offered to Sri Panduranga Vithal and wanted about Rs. 30/- immediately so that he may go to the temple ahead of us to arrange for Poojas. When we opened our suitcase to take out money, to our great horror and shock we found two sarees of my wife and a small box containing her gold bangles missing. As the suitcase was locked on only one side, evidently in the night (between Dhond and Kurduwadi) in train some thief must have inserted his hand into the suitcase

through the other (unlocked) side and removed them when we were dozing. The loss was estimated at Rs.600/-. Then I realized that this is a punishment for saying harsh words to the Sadhu at Shirdi and I also believed that the 'Sadhu' was none other than Baba Himself in disguise, who came to prove that even after entering Samadhi He is still giving Darshan to his devotees. Thus Baba in His infinite mercy fulfilled my longstanding desire to see Him in flesh. He also taught me a lesson in reducing ego in me, for my words, "I will be ruined financially," had disastrously boomeranged on me.

On several other occasions also, whenever I am facing critical problems Baba has been coming to my rescue. He has also been correcting me whenever I deviate from right path. He is my 'Supreme Guide' physically, mentally, intellectually and spiritually.

There is no wonder at all that thousands of devotees daily are having similar experiences due to the grace of Baba, avatar of Sri Dattatreya.

HOW I KNEW MY MASTER

Though I was in a sea of ignorance, completely indulged in worldly thoughts and actions, my master - the Almighty - the omnipotent and omnipresent was guarding me in every walk of life.

Like many of the unlucky Indians who do not know about their religion and their own culture, I was also not knowing much about Him. When I was very young (about 10 years old), there was a small figure of Shri Sai Baba in our house. My friend's brother was named as Saibaba. Neither myself nor my parents bothered to learn about our Master. I had totally forgotten about this.

I was appointed at Hubli in 1962. Our officer Shri Viswanath Gupta, Assistant Medical Officer, was transferred to Golden Rock. We took a photo on that eve. One of our staff members, Shri Nagbhushan Rao, took all of us to Shri Sai Baba Mandir. One slender, fair, pious old gentleman, Shri Sripadrao Jamkhande, retired Post Master, was serving Shri Sai Baba and maintaining the shrine. He spoke a few words about Shri Baba. That was a stepping stone in my spiritual career.

At that time, in my juvenile hot mood, my little taxed brain lead me to many misconceptions which I realised at a later period. My small hot brain told me that the old man is out of tune as he is too old. Beacon said that the old are very conservative. So I neglected the introduction and the old gentleman was worshipping a dead saint. How peculiar it is ! After all, he was a Fakir, nothing else. These paltry ideas were driven away after a year and a half. That was in the last part of 1963.

I totally forgot this incident and then I continued my further studies. I was graduated and studied Homeopathi. In the earlier months of 1965, after receiving my diploma, I wanted to render medical aid to the poor. On one day, I expressed

this to Shri Nagabhushan Rao. I had chosen Shri Sai Baba's Mandir because many sick and needy people came there. Shri Jamkhande welcomed the idea and gave funds for medicines. I was rendering medical aid to the sick at the lotus feet of Shri Baba. Still I was in the dark. This pious old man told me that I would be benefited as I am serving Shri Baba. An interest rose in me to know who is this Baba. I took a biography of Baba. Gradually, Shri Baba blessed me with all good luck and prosperity. I was sick for some time. From the time I stepped there, my sickness gradually reduced. I applied for a higher post. I was called for an interview at Bombay. Shri Jamkhande gave me a small packet of Udi and asked me to apply it to my forehead and think of the Almighty. I was selected. Excellent ! I had seen Baba's power for the first time. I gradually started praying to Baba.

The next step is my marriage. It was settled very soon on the third or fourth day of my humble prayer to Baba. My joy knew no bounds. In December, 1965, I got married. Again, Baba was at my back. He was guiding me in every step. After 20 days of marriage, Baba provided me with a higher job at Bhusawal. He wanted that my substantial income should rise. Then my relief was a complicated affair. Our boss, usually an unhospitable and discourteous man, favoured me and prepared to relieve me. I was relieved and I tried to proceed to Bhusawal to take up a new job. This was a turning point in my life. My family ties bound me tight. My legs were not moving. A blunder I committed, by refusing the new post. I asked the authorities to retain me and greatly displeased Baba.

Shri Baba's Grace is immeasurable. His profound love and Herculean powers brought me back the lost job in 1966. Shri Baba showed his deepest sympathy for me and by His power, unexpected official changes took place. I was surprisingly promoted to a higher post within 10 days. So I did not have any financial loss.

Again, Shri Baba was working indirectly. My promotion and retention caused much displeasure to my immediate superiors. I was put into many troubles by then. There were many misunderstandings in my house-hold. All these tempted my being away from the house.

My higher authorities recommended to confirm me in the higher post. But Shri Baba's design was different. I was posted in Bombay, in February 1967, as a chemist. This time also relief was difficult. Just a few days before I was relieved, Shri Baba brought me to Shri Bhagavati Sai Samsthan, Kurla. He was continuously acting on me. He took me to the highest level of understanding. Before this, Shri Baba gave me Darshan in my dream in the early hours of the morning of 2nd October, 1966. On that night, I left my wife at the Railway Hospital for delivery and came back. I was on a big hill. I came down to Baba. He asked for my coat. I gave him and that turned into a shirt. I was holding Baba's hand and crying bitterly. I could not understand what it was. On the same day my wife delivered a female child. It was contrary to my wish. I wanted a son. After coming to Bombay, many unpleasant events took place in my life. I wanted to take legal action against certain people. Shri Baba gave me continuous interviews and suggested me what is to be done. I literally followed Shri Baba's advice, conveyed through my Pujya Guruji Shri Narayan. I got many interviews. Some of the devotees were surprised at this. It is all His immense liking and wholesome love of my Guruji and Shri Baba. For the second time, Baba gave me Darshan in my dream while coming from Shirdi in February 1967. He appeared as an old Muslim gentleman angrily looking at me, following which I had the said troubles.

After those interviews I started regular ritualistic worship of Baba. My Guruji Shri B. Narayan was very pleased to teach me the ritual. Upto the end of May, 1967, I got al¹

material benefits from Baba. Later on my outlook changed slightly and I endeavoured to make a probe into spiritual matters. To realise God there are thousand and odd ways. As a preparatory matter, man has to become desireless. This can be achieved in two ways; one by satisfying the desires and the second by sacrificing them totally.

Shri Baba makes his devotees desireless and makes them realise themselves in an easier and quicker way, depending upon their love, devotion and faith. The purest heart pleases Shri Baba immensely. He wants simplicity; not distinction of caste, colour, creed and vanity.

I had good spiritual experiences with Baba. He appeared in my dreams many times. He directed me to translate His Biography. I had a vision of all saints and Gods showing His oneness with them. I am a layman in music, but Shri Baba gave me an impetus. I composed nearly 17 songs on Him. My desire is to compose 108, but I do not know what His desire is. Shri Baba has directed me to bring a friend of mine whose family was much devoted to him, but had forgotten Shri Baba.

The moment the person came to Shri Bhagvati Sai Samsthan, Kuria, he developed a great faith. His duties were automatically arranged to suit his convenience to attend the temple on Thursdays. Finally his desires were fulfilled and got married and is now settled well at Patas. His name is Shri Chandrashekar Rao.

Many a time, Shri Baba conveyed Udi and his photos through me to different persons unknown to me.

The Almighty Sairam is in all. He is ever watchful, ever merciful and benevolent. Masjid, Mandir and Church are the same for Him. He is a staunch believer of secularism - His

Grace extends to all people, Eastern or Western, Black or White, Hindus or Muslims. He is the uniting force, creator, bendfactor and destroyer. Many people think that Baba is worshipped to get the worldly achievements. It is a misnomer, but finally Shri Baba makes them desireless and realises them the truth and bestows a great wisdom to see the inner beauties of spiritualism. Materialism and spiritualism are incompatible. Baba ties them both for the final success of attaining salvation of Atman (soul). As he promised, He is ever acting even after He left His physical body. Many times He appears before His devotees as Jesus Christ did. He too resurrected on the Fourth day.

Prof. Bannerji—who is working on the rebirth and reincarnation theories—accepts some of the 'leelas' of Baba on scientific basis. Shri Baba used to recognise the people of the last birth. Prof. Bannerji could not investigate the case of Shri Satya Sai Baba fully as it may arouse public odium and cause damage to his research. In the light of modern science it is quite possible.

Finally, give your love and devoted heart to Him. He will bear all the burden. If you look to Him. He will look to you. Step into the sacred soil of Shirdi, your miseries will come to an end. He is always watchful. Watch for Him. Ask Him, He will give. Search Him, He will be found. Knock at His door, it will be opened for you.

OM TAT SAT

K. Gurumurthy,
B.Sc., A.M.I.H.
Chemist,
C.M.O.'s Office,
Bori Bunder, Bombay.

AMAZING EXPERIENCES

By Dr. P. Venkaiah,
Bitragunta, Dist. Nellore.

I came to know about Shri Sai Baba in 1935. I was then keeping one Sri Sai Baba Dollar with me. Since then, I am bestowed with His blessings and was shown his miracles and leelas. In 1945, when I was working at Bitragunta settlement, I purchased one picture of Sri Sai Baba with Ramakrishna-maruthi at Nellore and got down at Bitragunta Railway Station. From there, I was walking to the settlement in the night. On the way I fell down due to some bite and became unconscious. After some hours, I came to my senses, when I found myself in prostrating position on the ground. My towel was a few yards away from me, but Sri Sai's picture was intact in my hand. Immediately after reaching home, I framed the photo and was performing daily pujas. In 1950, I came to Bitragunta, started a Mandir and also doing puja daily in my house. In 1969, I went to Badrinath. On my return journey, I bought one marble stone idol of Sri Sai Baba at Jaipur and brought it to my house. I am doing pujas thrice a day and performing abhishekams on Thursdays.

I had the darshan of Sri Narasimhaswamy at Madras, Sri Kesavaiah at Madras, Sri Basheer Baba at Cuddappah, Sri Surya Bhagawan Singh at Tenali (He once paid a visit to my house and stayed for three days), Sri Godavari Bai at Chakori near Shirdi, and Srimathi Krishna Bai at Ramachandrapuram.

When I went to Ramachandrapuram in 1952 to have darshan of Srimathi Krishnabayamma. I took some plantains and placed them in her puja room. On the plantains I found some writings which ran into one page.

I had a son in 1954. When he was eleven months old, he had infantile convulsions, which generally children will get

upto a certain age whenever they have high fever. After some months, he had again a fever of 104 degrees. I was afraid that he may again have the attack. Praying Sai Baba that night, I heard a voce, "I will look after your son; you need not worry." Suddenly I woke up and saw the photo of Sri Sai Baba hung in front of me. I found Him walking across the photo. Then I touched my son. To my surprise, I found him alright having normal temperature.

In 1969, on May 7th, I found some writings on the plantains placed before His feet. Since then, the letters have continued to be written by Him daily on the plantains. I give here the holy messages written by all-pervasive Baba on the plantains placed before Him.

Details of Writings appearing on plantains

OM, OM SAI, OM SAI RAM, SRI RAM appeared several times in Hindi, English and Telugu.

"Do not forget me" 'Always think of me;' 'I will not forget you;' 'I am always with you;' 'Do not fear;' 'I will appear now and then.' These appeared in Telugu.

Veebhudhi, Kumkum and Prasadam appeared several times at His feet.

On 28th July 1969, when my daughter named Bilvakumrai went into the Puja room at 7 p.m. she saw some image looking like a lady sitting in the room clad in a white sari. Getting frightened, she informed her mother. When her mother came there was none in the room. On that day it was written on the plantain that He appeared in my house in some roopa. Next day again it was written that He appeared as a lady in the puja room.

On 8th August 1969 He appeared to my son-in-law in front of the puja room. It was also confirmed by the writings on the plantain. It was written that He appeared in the Hall.

Again He appeared to my daughter in the backyard near Thulasi Madam and He gave appearance to her on several occasions. Before giving her appearance He wrote on the plantain to that effect in advance. When He appeared to her, He gave her Vibhudi, Mysorepauk and Thulasi.

On September 3rd 1969 we went on pilgrimage to Pasupathinath. When we went to Varanasi, we took the plantain skins on which Sri Sai had written and immersed them in the holy Ganges. There He appeared in Kashaya Pyjama.

When I returned from my Amarnath Yatra, I brought one Lakshmi idol (Marble) and placed it in my puja room. On 21st Sep.' 69, after my puja, I asked my daughter to bring coffee. She brought the coffee and kept it on the table as it was hot. She left the place to attend household work. In the meantime, Lord Sai, in the guise of my daughter brought another cup of coffee and kept it in the tray. When my daughter came in again she heard a sound that coffee was already served to me by Him. Afterwards we realised that it was Sai who gave the coffee in the form of my daughter.

From 13th October 1969 onwards Sri Baba is taking some portion of the prasadam kept before Him both in the mornings and evenings. He is writing either 'OM' or some other sayings in English, Telugu or Hindi as already detailed. This is continuing upto this day.

In May 1970, a parapet wall in the upstairs of my house suddenly collapsed and fell on the ground. Being a Friday, my womenfolk were feeling very much. On that day, He wrote on the plantain, "Need not worry. Don't fear."

Thus, Lord Sai is showing His leelas to us till today and is constantly with us.

The above writings are also continuing to this day. Many who have assembled on the occasions of the pooja were surprised at these miracles. A few of such plantain skins were immersed in the Ganges. On the others preserved, writings are very legible even today. These can be inspected by anyone interested.

On 25th August 1969, my daughter (aged 12 years), who attends to the work in the Pooja Mandir, fainted and on enquiry she told that she saw Vishwaroopaa and was in trance. The next day the writings on the plantain confirmed her statement. On another occasion He consumed prasadam from her. On two occasions, He attended the household duties and gave coffee to me in the guise of my daughter, when she was actually away to school at that time.

Another day He took a tumbler of milk from her and returned it with some Tulasi in it. It was highly fragrant. All those present were given the Teertham and still the milk remained full in the tumbler.

Such events continue to occur even today. All are welcome to attend the pooja and receive His blessings.

THE MIRACULOUS CONSTRUCTION
OF SRI SAI BABA TEMPLE, PANVEL
(SRI SAI SEVAK B. NARAYAN)

OM SAI RAM

“ARISE ! AWAKE ! AND TARRY NOT TILL THE GOAL
IS REACHED”

“Namami Sai Guru pada pankajam,
Karomi Baba tava poojanam Varam,
Vadam Sai Shubhanama nirmalam
Smarami Baba tava tatvamavyayam.
Sat-chit-anand rupaya bhaktanugrahakarine
Shirdinya styka deha Sai Shaya namonamaha
Mrityunjayaya rudraya Sarvodaya cha Vishnave
Srishtecha trisva rupaya sainathaya te namaha.
Sai Saiti Saitee Smartavyam nama Sajjanai
Sahasranama tattulyam Sai nama varapradam
Sri Saiti Sada Snanam, Sri Saiti Sada japaha
Sri Saiti Sada dhyanam, Sada Saiti kirtanam.”

Sri Sai Baba was quite true to His words. This has been unanimously experienced by numerous devotees. During His physical life time, very clearly, He used to narrate the past lives and the many future births of numerous people who approached Him.

It was the words of Sri Baba, through this humble Sevak, in the year 1966, that He shall construct a temple by the side of a river in the year 1970. With great joy, this Sevak made a public announcement and started telling everyone, whom-so-ever he met.

In the year 1967, Sri P. S. Ananth, who is an ardent and main devotee of Sri Bhagawati Sai Samsthan, offered a building at Sion for Baba's temple. But, again, the words of Baba through this sevak said, that, His temple will be “by the side of a river” and did not consider the offer for the temple. Sri P. S. Ananth was quite surprised to see that his

such generous offer was not accepted by Baba. However, he volunteered to extend his help to the full extent, wherever the site will be selected, for the construction of the said temple.

Upto the 19th December 1969, there was no trace of the temple. Yet this sevak confidently used to tell the devotees, whoever enquired for the temple, that Baba's temple shall surely come up in the new year 1970. Then it was a great miracle played by Baba, all of a sudden, on Saturday the 20th December. Some of the Engineering staff, along with the staff of other departments of the Central Railway at Panvel, volunteered to extend their full co-operation for the construction of the temple near the river Kalundri at Panvel. The construction work started on Sunday, the 21st December 1969, under the supervision of the engineering staff and in a record time of ten days the temple was completed. In addition to the miraculous temple, Baba's moorty of 2 ft. $4\frac{1}{2}$ inches in size which was made to order from the famous sculptor, Sri H. R. Talim who had made Baba's moorty at Shirdi, was delivered in a record time of only ten days. To the greatest surprise of all the devotees, the inauguration of the temple, was celebrated very elaborately, with all the ritual formalities on Thursday the 1st January 1970.

Among the huge crowd that witnessed Baba's Kumbha-Abhishek, one could see all men and women, rich and poor, young and old. Full of love for Baba, they all rushed in huge groups to have His darsan. Is not Baba Almighty and All-powerful, who with His Divine power has been able to bring harmony and unity among the human folk ?

Right from Diva station to Panvel, Baba's devotees had the privilege of travelling in a train, which was fully decorated with flowers, right from the brake to the engine. The engine of the train ran majestically, bearing a huge photo of Baba in the front. The different kinds of flowers of the specially made garland on this photo was an added attraction to Baba.

The pooja started with Ganapati-Homam at 7.00 a.m. when five kalashas were prepared for the Kumbha-Abhishek. At 10.00 a.m. Baba was brought from the other building after all the ritual formalities, with great love and reverence and amidst shouts of jay-jaykar, to His new abode. Before Baba could settle in His new abode, He had a pradakshina of a tulsi-plant, preceded and followed by His numerous children. Then, just before the moorty-prathishta, Baba stood for a while in front of the entrance of the new temple, for giving a chance to the famous Nadaswaram players of Phanaswadi Balaji temple of Bombay, to show their skill and indeed their nadaswaram was excellent and to the tune to the mantras. Now, with the melodious sound of nadaswaram, Baba finally entered into His new abode and settled there majestically.

A huge pandal was erected, which was fully packed with the devotees, who had come from various places. All of them were extremely quiet and fully engrossed in the pooja that was going on.

After the prana-prathishta, Baba's Maha-Abhishek took place. It started by bathing Baba with ghee and chandan (sandal paste) and then with panchamrit, rose-water, milk, curds, honey and so many other items. There was recitation of rudram and purushasuktam. After all this, the sacred water kept in the kalashas (Pots), which was sanctified by chanting of vedic-mantras, was poured over Baba. Finally, the last kalasha abhishek was performed on the kumbha of the temple, i.e. the sanctified water from one of the last pots was poured on top of the temple. Flowers were offered to the kumbha and then karpur-arati performed.

After the Maha-Abhishek, vastra-alankar took place, in which Baba was beautifully clothed with silk. Baba appeared in flesh and blood in His new abode. A huge rose garland along with a tulsi garland added to the beauty of that wonderful divine person of Baba.

The serenity of the loving graceful expression of Baba kept the devotees gazing at Him and Him alone. The happiness, the thrill and excitement experienced at that moment was quite unique. During the archana baskets full of flowers of different varieties and colours were offered at Baba's Lotus feet.

After the pooja and arati, the complete Life history of Baba, as written by Sri. B. V. Narsimhaswami, Arthur Osborne, Sri Hemadpant and other authors was narrated. Baba's parentage, His childhood, how Baba came to Shirdi at the age of 16, how at the age of 30 He underwent Swecchhamaran, the many outstanding Miracles that He performed and finally, how on Tuesday the 15th October 1918, Baba attained Mahasamadhi—all these were very vividly explained. The main theme however, was to explain, 'who was Baba and why He is called Sai Baba.' It was explained that Baba was an incarnation of love the pure Universal Divine love. Baba loved one and all, irrespective of caste or creed. Even the smallest creature on earth was loved by Baba. Whoever came to Him with any problem, Baba would at once bless him and make him free from all troubles. So, His love was the love of a mother and father towards their dear child. However arrogant a child may be, but when with tears in its eyes it stands in front of its parents, their heart melts for the child and they embrace it, showering all their love on it. So is the Almighty Baba, whose dear children we are and hence He is Universally addressed as Sa-aayi-Baba, meaning:

SA) He,

AAYI) Mother,

BABA) Father.

Hence, the word Sa-aayi-Baba reveals the meaning "He who is the mother and father (of all.)"

Then, after the narration of the Life-history of Baba, Sri Bhople--the station master of Panvel and Sri Manek--P.W.I. Panvel, spoke a few words of thanks to the devotees. All the devotees were now very eagerly waiting for an opportunity to have a clearer and nearer darshan of Baba. All of them showed complete discipline and order. They all formed a big queue, then one by one they came near the temple and offered flowers at Baba's Lotus feet. Each elderly member was given a photo of Baba. The devotees then, after having a pradakshina of the temple, automatically formed a queue to have their share of the prasad. They were given Baba's abhishekh--tirta, panchamrit, fruits, udhi and Kum-kum. It was quite an amazing sight, to see such a huge number of people standing patiently in a long queue, waiting for their turn to come, without creating any sort of trouble. Groups of people kept pouring in and all were treated very lovingly.

It was very kind of the residents of Panvel in general, and the station-master Sri Bhople in particular, for making such nice arrangements of lunch for all the devotees who had come from Bombay.

In the evening at 5.00 p.m. Baba's mangal-arati was performed and all the devotees, who had come from Bombay, left Panvel by the same decorated train by which they had come in the morning. Most of the railway staff of Panvel were present at the platform to give a hearty send off to the devotees who had come from Bombay. Exactly at 5.45 p.m. the train left Panvel with cheerful shouts of "OM Rajadhiraja Sri Sai-Chit-Anand Parabramha Yogiraj Sadguru Sainath Maharaj Ki Jay," by the devotees.

The Panvel station which had put on a gay appearance with the presence of so many devotees, all of a sudden became deserted, with the departure of the train. Throughout the

journey from Panvel to Diva and Diva to Samsthan, devotees were deeply engrossed in singing melodious bhajans of Baba. Exactly at 7.30 p.m. all the devotees could arrive at the Samsthan when the regular arati was taking place. There were many new visitors from Panvel to the Samsthan on this day. The regular pooja of the Samsthan was maintained upto 10.00 p.m. as usual, when the mangal-arati took place.

“Mangalam Sainathaya, Mangalam Sarvamoortaye
Mangalam Bhaktavatsaya, Shirdi Vasaya Mangalam
Mangalam Bhagawan Sai, Mangalam Puravikramaha
Mangalam Pundarikaksha, Mangalayatanam Harihi”

OM Rajadhi Raja Sri Sat-Chit-Anand-Parabramha
Yogiraj Sadguru Sainath Maharaj Ki Jai !!

Note : The begining and ending shlokas are etracts, from
“SRI SAINATHA MANANAM”.

LIST OF DONORS, SHIRDI

August 1972.

S.No.	Name	Place	Amount	Fund
1.	Shri K. M. Ramachandra Chetty	Chittoor	100.00	Perm. Fund
2.	Shri .S. N. Mehta	Bombay.	100.00	Perm. Fund
3.	Shri R. T. Bhagwat	Ponda,Goa	160.00	Kothi
4.	Major J. L. Chaddha	Jullundur	101.00	Poor feeding
5.	Shri J. Marwah	Varanasi	162.00	Kothi,poor f. & abhishek
6.	Lelan & Co.	Bombay	250.00	Kothi
7.	Mrs. Vasundhara Waikar	Raipur	101.00	Kothi
8.	Tandel Fisheries Enterprise	Bombay	111.00	Kothi
9.	Smt. Mina Kapoor	New Delhi	301.00	Kothi
10.	Shri G.D. Mirchandani	Adipur	150.00	Kothi & p.f.
11.	Dr. H. P. Tilavat	Rajkot	201.00	Poor Feeding
12.	Dr. Rajendra	Gwalior	100.00	Kothi&S.B.H
13.	Shri S. B. Desai	Kalwach, Alipur	150.00	Kothi
14.	Shri D. H. Thakkar	Bombay	111.00	Kothi & p.f.
15.	Shri Raisingh Sanwal	Ettapalli	100.00	Kothi
16.	Shri B. E. Doongaji	Ujjain	101.00	Poor feeding
17.	Shri V. M. Uttarwar	Armori	101.00	Kothi
18.	Shri P. D. Patel	Sura'	200.00	Kothi
19.	Shri P. D. Patel	Surat	1000.00	Kothi
20.	Shri T. S. S. Subbarao	Nalgonda	100.00	Kothi
21.	Mrs. E. Dhatigara	New Delhi	101.00	Kothi
22.	Shri S. R. Ghai	Bangalore	107.00	Kothi
23.	Shri K. M. Chandrasekhar	New Delhi	115.00	Medical fund.
24.	Shri E. N. Naidu	Socundera bad	100.00	Poor F.Kothi & Abhishek.

25.	M/S L. Hiralal & Co.	Bombay	101.00	Kothi
26.	Dr. N. D. Modi	Kholvad	101.25	Kothi
27.	Shri R. G. Patel	Jambusar	101.00	Kothi
28.	Shri Ashwini Kumar	Jullundur		
		Cantt.	101.00	
29.	Shri Y. S. Ginwalla	Bombay	272.00	Kothi
30.	Dr. J. N. Ray	Kurduwadi	100.00	Perm.F.
31.	A. K. Devkar	Shivnagar	101.00	Kothi
		Dist. Poona		

List of Donors, Bombay, August 1972

S.No.	Name	Address	Amount	Fund
1.	M/s Pai Automobiles & Co.	Secundera -bad	31.00 311.00	Kothi Building F.
2.	Sqn. Ldr. R.B. Nabar	New Delhi	101.00	Medical F.
3.	Shri K. V. Rao	Margao	144.00	Medical F.
4.	Shri A. C. Trikha	Bombay 7	101.25	Medical F.
5.	Shri Shashikant C. Shah	Uganda	251.00	Poor feeding
6.	Dr. Homi A. Batliwala	Bombay 2	1111.00	Medical F.
7.	Shri Sastry E. S.	Chembur	101.00	Kayam F.
8.	Shri Shrikisan Suryaprakash Yadgiri		700.00	Medical F.
9.	Shri Sai Baba Satsang Mandal	Surat	201.00	Kothi
10.	Shri Ved Parmar	New Delhi	230.00	Medical F.
11.	Shri M. K. Deshmukh	Talashet	101.00	Kayam F.
12.	Shri C. P. Patel	Mombasa	250.00	Building. F.
13.	Kum. Poornima N. Dhrangadharia		31.00 100.00	Kothi Kayam F.
14.	Shri P. R. Chelaram	Secundera bad	1000.00	Medical F.

15.	Shri Sharma B.M.Mohan	Bombay	18	501.00	(Patron) Kayam F.
16.	Kamat V. S..	Bombay		501.00	(Patron) Kayam F.
17.	Shri D.K. Marathe	Chembur		101.00	Kothi
18.	Shri Deshpande B. K.	Bombay		101.00	Kayam F.
19.	Shri Joshi J. C.	Bombay		101.00	Kothi
20.	Shri V. G. Mahale	Bombay		101.00	Education F.
21.	Shri Narhari R. Tamhan	Kuvashi			
	kar	(Ratnagiri)		151.00	Kothi
22.	Shri & Smt. V. V.	Sion		101.00	Education Fund
	Gondhalekar				
23.	Sai Devotee			240.00	Poor feeding
24.	Shri Patwardhan S. N.	Govandi		101.00	Kayam F.
25.	Smt. Godavaribai	Bombay		101.00	Poor feeding
26.	Shri R. N. Joshi	Khar		101.00	Medical F.

Shri D. D. Neroy has, from time to time, donated photo blocks worth Rs. 3,600/- in all. The Sansthan greatly appreciates the prompt services and the munificent donation of Shri Neroy.

श्रीसाईबाबा संस्थान शिर्डी वार्षिक अहवाल १९७१

श्रीसाईबाबा संस्थान शिर्डीच्या कारभाराचा इ. स. १९७१ च्या वर्षाचा अहवाल श्री साईबाबांचे भक्त व संस्थानचे हितचिंतक यांस सादर करण्यांत आम्हास आनंद वाटत आहे.

अहवालाचे वर्षांत संस्थानचा कारभार कोर्टे नियुक्त रिसीव्हर पाहात होते. संस्थानची स्थावर जंगम अहवालाचे सालांत रु. ६५,२७,६०१.६२ पासून रु. ७२,६७,२७०.९६ इतकी वाढली. सन १९६० अखेर (रिसीव्हर यांनी ताबा घेतला तेव्हां) ती रु. २०,४२,९१७.०४ इतकी होती.

मे. पी. जी भागवत चार्टर्ड अकौन्टंट्स, मुंबई, यांनी चालू सालचे हिशेब तपासले आहेत.

भक्तांची शिर्डीस वाढणारी गर्दी प्रतिवर्षाप्रमाणे चालू सालांतहि अधिक प्रमाणावर होती. शैक्षणिक, वैद्यकीय व गोरगरिबांना अन्नदान व इतर मदत या बाबींवर नियमाप्रमाणे सर्वतोपरी लक्ष देऊन योग्य तो सर्व खर्च त्यावर केला जात आहे.

शिर्डीत येणाऱ्या भक्तांची वाढणारी गर्दी, व त्यामुळे राहाण्याच्या जागेची होणारी गरज या गोष्टी लक्षांत घेऊन, संस्थानचे हद्दीत आणखी एक भव्य इमारत बांधण्याबाबत विचार चालू आहे. लवकरच याबाबत निश्चित स्वरूपाची योजना हाती घेण्याचा विचार आहे.

शिर्डी, श्रीसाईबाबा
पुण्यतिथी, दिनांक
१७-१०-७२

का. सी. पाठक
रिसीव्हर, श्रीसाईबाबा संस्थान शिर्डी

SHRI SAI BABA
BALANCE SHEET

LIABILITIES	Rs.	P.	Rs.	P.	Rs.	P.
Trust Corpus :						
Balance as per last balance sheet ..	29,49,354.33					
Add : Interest earned ..	85,116.17					
" Donations during the year ..	2,01,956.54		32,36,427.04			
Less : Establishment expenses			2,34,931.17		30,01,495.87	
Permanant Fund :						
Balance as per last balance sheet ..			4,62,627.36			
Add : Interest earned ..			19,451.06			
Donations during the year ..			25,454.25		5,07,532.67	
Building Fund :						
Balance as per last B/Sheet ..	3,20,632.41					
Add : Interest earned ..	17,717.58					
Donations during the year ..	7,217.00		3,45,566.99			
Less : Maintanance expenses						
against interest ..	17,717.58					
Out of Fund ..	64,512.10		82,229.68			
			2,63,337.31			
			3,00,000.00		5,63,337.31	
Tr. from excess of Income over expenditure.						
Medical Fund :						
Balance as per last B/Sheet ..	13,56,952.67					
Add : Interest earned ..	81,034.10					
" Donations during the year ..	57,122.24		14,95,109.01			
Less : Hospital expenses ..			78,553.72		14,16,555.29	
Education Fund :						
Balance as per last B/sheer ..	2,37,777.47					
Add : Interest earned ..	15,488.76					
Donations during the year ..	8,845.92		2,62,112.15			
Less : Expenses Against Interest ..	15,488.76					
Out of Fund ..	3,726.84		19,215.60		2,42,896.55	
Devotional Objects Fund :						
Balance as per last B/sheet ..	3,16,253.76					
Add : Interest earned ..	14,556.18					
Donations during the year ..	4,14,802.53		7,45,612.47			
Less : Expenses Against interest ..	14,556.18					
Out of Fund ..	73,984.30		88,540.48		6,57,071.99	
Carried forward					63,88,889.68	

AS AT 31-12-1971

Carried forward . . .

**SHRI SAI BABA
BALANCE SHEET**

**SANSTHA
AS AT 31**

LIABILITIES	Rs.	P.	Rs.	P.	Rs.	P.	ASSETS
Depreciation Reserve :							Gold & Silver
Balance as per last B/Sheet ..			5,09,965.44				Cost as per
Add : Tr. from Income and Expenditure A/c ..			48,807.00		5,58,772.44		Additions during the year
							Less : disposals
Investment Fluctuation Reserve :							Cloths :
Balance as per last B/Sheet ..					2,03,900.00		Cost as per
							Additions during the year
							Less : Cost
Gratuity Reserve ::							Copper & Brass
Balance as per last B/Sheet ..			41,618.50				Cost as per
Tr. from Income and expenditure A/c ..			3,122.00				Additions during the year
							Less : Cost
less paid			1,530.00		43,210.50		
Accounts payable							Income tax
Provident Fund ..			5,575.00				Balance as per
Deposits ..			14,200.00				Deducted during the year
Auditors ..			1,500.00				Less : Refund
Sale of Books ..			1,172.20				Motor Car
Contribution to P.T.A. Fund ..			15,000.00				Cost as per
Others ..			1,647.92		39,095.12		Accounts receivable
Excess of Income over Expenditure							Staff
Balance as per last B/sheet ..	94,617.37						Deposits
Add : Tr. from Income and Expenditure A/c ..	2,38,785.85		3,33,403.22				Contractors
Less : Tr. to Building Fund ..			3,00,000.00		33,403.22		Interest due
							Others
							Stocks :
							Books
							Cement
							Medicines
							Building material
Carried forward ..					72,67,270.96		

SANSTHAN SHIRDI

AS AT 31-12-1971

A S S E T S		Rs, P,	Rs. P.	Rs. P,
Gold & Silver :				
Cost as per last B/sheet	..	1,06,037.26		
Additions during the year	..	32,621.43	1,38,658.69	
Less : disposed	..		27,392.67	1,11,266.02
Cloths :				
Cost as per last B/sheet	..	12,011.90		
Additions during the year	..	66,515.90	78,527.80	
Less : Cost of articles disposed	..		73,527.80	5,000.00
Copper & Brass :				
Cost as per last B/sheet	..	10,832.72		
Additions during the year	..	9,799.59	20,632.31	
Less : Cost of articles disposed	..		2,404.20	18,228.11
Income tax deducted :				
Balance as per last B/sheet	..	6,890.77		
Deducted during the year	..	1,161.50	8,052.27	
Less : Refund received	..		3,614.00	4,438.27
Motor Car				
Cost as per last B/sheet	..			21,625.85
Accounts receivable :				
Staff	..		5,695.00	
Deposits	..		9,809.62	
Contractors	..		26,126.38	
Interest due not received	..		17,454.40	
Others	..		36,034.59	95,119.99
Stocks :				
Books	..		58,852.19	
Cement	..		10,568.86	
Medicines	..		8,724.61	
Building material	..		9,631.90	87,777.56
Carried forward		..		69,67,123.91

LIABILITIES	Rs. P.	Rs. P.
B.F.		

TOTAL

Examined and found correct, subject
separate report of even date.

Sd/- P. G. Bhagwat
CHARTERED ACCOUNTANTS
Bombay-5 July, 1972

**SHRI SAI BABA
BALANCE SHEET**

**SANSTHAN
AS AT 31-12
ASSETS**

LIABILITIES	Rs.	P.	Rs.	P.	Rs.	P.
B.F.					72,67,270.96	

Hospital Librarian
lost of books

Hospital Equipments
lost as per last

Hospital Furniture
lost as per last

Cash and Bank
in Current Account
in saving Account

Cash on hand
Cash on hand

TOTAL 72,67,270.96

Examined and found correct, subject to our
separate report of even date.

Sd/- P. G. Bhagwat
CHARTERED ACCOUNTANTS
Bombay-5 July, 1972

ASSETS

Rs. P.

Rs. P.

Rs. P.

270.96

B.F.

69,67,123.91

Hospital Library :

Cost of books as per last B/sheet

440.50

Hospital Equipment :

Cost as per last B/sheet

89,962.65

Hospital Furniture:

Cost as per last B/sheet

3,042.31

Cash and Bank Balance

In Current Account

.. 77,927.65

In saving Account

.. 1,03,160.39 1,81,088.04

Cash on hand at Shirdi

.. 24,595.89

Cash on hand at Bombay

.. 1,017.66 25,613.55 2,06,701.59

2,67,270.96

TOTAL Rs ..

72,67,270.96

it to our

Sd/- K. S. Pathak,

Receiver,

Shirdi Sansthan of Shri Sai Baba.

दिने

ल

म

ह्या खेळात नेहमी सहा फेऱ्या असतात... त्याला 'चकर्स' म्हणतात, ...'
 'सर्जन पेगीला सगळं समजावून सांगत असलेली... 'प्रत्येक फेरी सात
 फेरी असते. घंटा वाजली की फेरी संपते. मग छोटं मध्यंतर असतं... प्रत्येक
 जो संघ जास्त गोल करतो, तो जिंकतो.'

SHRI SAI BABA

INCOME AND EXPENDITURE

EXPENDITURE	Rs.	P.	Rs.	P.	Rs.	P.
To Expenses in respect of Properties						
Rates, Taxes and Charges ..	8,548.71					
Insurance ..	3,535.57					
Repairs & Maintenance ..	70,145.40		82,229.68			
Less : Building Fund ..						
adjustment ..	17,717.58					
Interest out of fund ..	64,512.10		82,229.68			
Depreciation T.to Depreciation Reserve ..					36,645.00	
” Establishment Expenses						
Receiver's Salary ..	11,400.00					
Office Salary ..	1,47,620.29					
Architect's fees ..	1,460.00					
Postage ..	16,849.35					
Sundry Expenses ..	12,166.72					
Sundry Articles ..	4,816.35					
Licences and fees ..	146.00					
Advertisement ..	1,727.05					
Travelling expenses ..	6,545.57					
Printing expenses ..	8,587.02					
Uniforms ..	6,456.15					
Power House and Electricity ..	40,396.36					
Gardens ..	11,748.22					
Sanitation ..	15,235.45		2,85,154.53			
Less : Trust Corpus adjustment ..	85,116.17					
Interest out of funds ..	1,49,815.00		2,34,931.17		50,223.36	
Carried forward ..						

SANSTHAN SHIRDI
ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31-12-1971

INCOME

By	Rent	..		20,293.30	
"	Interest	..		9,073.83	
"	Interest on earmarked Investments Tr..to Specific Funds as per Contras				
	Permanent Fund	..	19,451.06		
	Building Fund	..	17,717.58		
	Medical Fund	..	15,034.10		
	Education Fund	..	81,488.76		
	Trust Corpus	..	85,116.17		
45.00	Devotional Objects Funds	..	14,556.18	2,33,363.85	
"	Donations in Cash and Kind for Specific Funds. Tr. to Funds per Contra				
	Permanent Fund	..	25,454.25		
	Building Fund	..	7,217.00		
	Medical Fund	..	57,122.24		
	Education Fund	..	8,845.92		
	Devotional Objects Fund	..	4,14,802.53		
			5,13,441.94		
	Donations to Trust Corpus				
	Chinchankar Trust	..	4,674.11		
	Gold & Silver	..	32,621.43		
	Copper & Brass	..	2,673.05		
	Cloths	..	66,515.90		
	Specific Donations	..	1,17,372.00		
			2,23,856.49		
	Less : Deficit on Sale of				
	Copper & Brass	..	177.00		
	Cloths	..	21,722.05		
			21,899.95	2,01,956.54	7,15,398.48

SHRI SAI BABA
INCOME & EXPENDITURE

EXPENDITURE	Rs. P.	Rs. P.	Rs. P.
" Hospital Expenditure ..	1,25,809.47		
Less Hospital receipts ..	<u>47,255.75</u>	78,553.72	
Less expenses met out of Medical Fund ..		78,553.72	
" Agricultural expenses ..		<u>3,473.87</u>	
Less : Receipts ..		1,969.67	1,504.20
" Provident Fund ..			5,575.00
" Interest paid ..			277.60
" Audit Fees ..			1,500.00
" Motor car expenses ..			8,354.23
" Depreciation Tr. to Depreciation reserve ..			12,162.00
" Gratuity Tr. to Gratuity Reserve ..			3,122.00
" Vault rent ..			<u>124.00</u>
			1,19,487.39
To Transfer of Donations to specific Funds as per contras			
Permanent Fund ..		25,454.25	
Building Fund ..		7,217.00	
Medical Fund ..		57,122.24	
Education Fund ..		8,845.92	
Trust Corpus ..		2,01,956.54	
Devotional Objects Fund ..		<u>4,14,802.53</u>	7,15,398.48
" Interest on Investment of specific Funds :			
Permanent Fund ..		19,451.06	
Building Fund ..		17,717.58	
Medical Fund ..		81,034.10	
Education Fund ..		15,488.76	
Trust Corpus ..		85,116.17	
Devotional Objects Fund ..		<u>14,556.18</u>	2,33,363.85

Carried forward . . .

SANSTHAN, SHIRDI.

ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31-12-1971

INCOME

Income from other sources			
Sundry receipts	..	30,712.42	
Sale of books	..	1,302.54	
Poor feeding receipts	..	92,701.00	
Less expenses	..	<u>51,755.60</u>	40,945.40
Charity Boxes	..	<u>2,71,545.75</u>	3,44,506.11

Total

13,22,635.57

SHRI SAI BABA

INCOME & EXPENDITURE

EXPENDITURE	Rs.	P.	Rs.	p.	Rs.	P.
" Expenses on objects of Trust						
Saileela Magazine ..			13,096.00			
Less : Receipts ..			4,435.80			
				8,660.20		
Add : Scholarships ..			10,555.40			
				19,215.60		
Less : Expenses met from Education Fund						
Interest ..	15,488.76					
Out of Fund ..	3,726.84			19,215.60		
" Expenses on Devotional Objects Fund						
Mandir expenses ..			37,000.99			
Naivedya expenses ..			21,010.69			
Satyanarayan expenses ..			18,400.17			
Festival expenses ..			12,128.63			
				88,540.438		
Less : Expenses met from Devotional Objects Fund						
Interest ..	14,556.18					
Out of Fund ..	73,984.30			88,540.48		
" Contribution to Public Trust						
Administration Fund ..					15,000.00	
" Charity ..					600.00	
" Excess of Income over expenditure ..					2,38,785.85	
			Total Rs.		13,22,635.57	

Examined and found correct, subject to our report of even date.

Sd/- P. G. Bhagwat

Chartered Accountants

Bombay : 15th July, 1972.

SANSTHAN, SHIRDI

ACCOUNT FOR THE YEAR ENDING 31-12-1971

INCOME

B. F.

13,22,635.57

Total Rs. 13,22,635.57

Sd/- K. S. Pathak,
Receiver,
Shirdi Sansthan of Shri Sai Baba.

प्रकाश ट्रेडिंग कंपनी

माक्याच्या तेलाचे व्यापारी

शान्त झोप
व विपुल केशांसाठी...

केशांची विपुल
वाढ होते.
केश गळणे,
पिकणे,
धाबते.
शान्त झोप
लागते.

प्रकाशचें
माक्याचें तेल

• आयुर्वेदिक

प्रकाश ट्रेडिंग कंपनी
गोखले रोड, (नॉर्थ) दादर, मुंबई २८.

बाबांस

आमचे

शतश :

प्रणाम.

प्रोप्रायटर : ल. वि. (नाना साहेब) बेडेकर
कृष्ण कृपा, गोखले रोड नॉर्थ, दादर, मुंबई २८

श्रीसाईबाबांचा फोटो

आपणाजवळ नाही काय ?

मुंबईतील प्रसिद्ध ब्लॉकमेकर श्री. डी. डी. नेराय यांनी त्याग केलेल्या ब्लॉक्सवरून छापलेले खालील प्रकारचे व आकारांचे फोटो श्रीसाईबाबा संस्थानच्या मुंबई व शिरडी येथील कार्यालयांत उपलब्ध आहेत, ते आपण पहा व आपणांस पसंत पडेल तो फोटो खरेदी करा :—

प्रकार	रंग	आकार	प्रत्येक प्रतीची
		सें. मी.	किंमत रु.
१ शिलेवर बसलेले बाबा	विविध रंगी	३५.५६×५०.८	१.५०
२ " "	काळा व पांढरा	" "	१.२५
३ " "	" "	२२.८६×३३.०२	०.५०
४ द्वारकामार्गित बसलेले	" "	" "	०.५०

बाबा

५ खाली नमूद केलेल्या आकारांत आशीर्वाद फोटो मिळतील.

रु. पैसे

१४"×२०" १.५०

१०"×१४" १.००

८"×१०" ०.५०

२ $\frac{१}{२}$ "×३ $\frac{१}{२}$ " ०.२०

शिरडी दर्शन (६६ फोटोचा आल्बम) ३.००

श्रीसाईबाबा संस्थानच्या कार्यालयांचे पत्ते :

१ शिरडी, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

२ साईनिकेतन, डॉ. आवेडकर रोड, ग्रांट नं. ८०४ बी,

दादर, मुंबई नं. १४

मुद्रक: श्रीमती लक्ष्मीबाई नारायण चौधरी, निर्णयसागर प्रेस, ४५-डीई, ऑफ

टोकरसी जीवराज रोड, शिवडी, मुंबई-१५.

संपादक व प्रकाशक : श्री. का. सी. पाठक, 'साई निकेतन', डॉ. आवेडकर रोड,

खोदादाद सर्कलजवळ, ग्रांट नं. ८०४ बी, दादर, मुंबई १४.